

Wiadomości **Uniwersyteckie**

4 | Wydarzenia

Za nami XII Noc Biologów

33 | Nauka i ludzie

Ciemny sektor Wszechświata. Rozmowa z prof. dr. hab. Markiem Rogatko z Katedry Fizyki Teoretycznej UMCS

36 | Nauka i ludzie

Sweet Home Chicago? Rozmowa z dr Izabellą Kimak z Katedry Anglistyki i Amerykanistyki UMCS

Fot. Bartosz Proll

Koncert charytatywny dla Julii Barabas, 19 stycznia 2023 r.

Fot. Klaudia Olander

I Integracyjny Turniej w Piłce Siatkowej na Siedząco, 27 stycznia 2023 r.

Spis treści

WYDARZENIA

- 4** | Z życia Uczelni
- 17** | Nasze sukcesy
- 22** | Na wydziałach

NAUKA I LUDZIE

- 30** | Miłość niejedno ma imię. Rozmowa z dr Marleną Stradomską z Katedry Psychologii Klinicznej i Neuropsychologii UMCS
- 33** | Ciemny sektor Wszechświata. Rozmowa z prof. dr. hab. Markiem Rogatko z Katedry Fizyki Teoretycznej UMCS
- 36** | Sweet Home Chicago? Rozmowa z dr Izabellą Kimak z Katedry Anglistyki i Amerykanistyki UMCS
- 38** | Niezbadane tajemnice zimnowojennych planów miast. Rozmowa z mgr Marią Stadnicką, doktorantką z Katedry Geomatyki i Kartografii UMCS
- 40** | Holokaust nie wziął się znikąd. Rozmowa z dr. hab. Adamem Kopciowskim, prof. UMCS, p.o. kierownika Pracowni Kultury i Historii Żydów UMCS
- 43** | Archeologia w cieniu Nobla

WYDARZENIA NAUKOWE

- 46** | Międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Demokracja w procesie przemian”
- 47** | „Ku czci bogów i ludzi” – projekt, sesja, książka
- 48** | Wydział Ekonomiczny gościnnie na Uniwersytecie w Bifrost
- 71** | Zebranie naukowe lubelskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Heraldycznego
- 50** | Seminarium „Język w mediach” – IX spotkanie polskich mediolingwistów

- 51** | Seminarium naukowe „(Nie)potrzebna superwizja przedstawicielom zawodów służb społecznych?”

SPRAWY STUDENCKIE

- 52** | Pogotowie Przedmaturalne z Fizyki
- 53** | Olimpijski weekend na Wydziale Matematyki, Fizyki i Informatyki
- 53** | Spotkanie karnawałowe w Katedrze Germanistyki
- 54** | Projekty Studenckiego Koła Naukowego Geografów
- 55** | Memoriał Urszuli Marciniak – pierwszy raz na Lubelszczyźnie
- 56** | Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Zdrowie psychiczne w przebiegu życia człowieka”
- 56** | Podróże zagraniczne Koła Naukowego Amatorów Antyku
- 57** | Przesesyjna pomoc od Zarządu Uczelnianego Samorządu Studentów

KARTKA Z KALENDARZA

- 58** | Prof. Sławomir Grzegorz Kozłowski (1944–2022)
- 60** | Prof. Jerzy Bartmiński patronem Pracowni Etnolingwistycznej
- 62** | Wspomnienie o prof. Karolu Klemencie Poznańskim (1931–2022)

W ŚWIECIE KSIĄŻEK

- 65** | Kolejny tom z serii „Recepcja mediów”
- 66** | Monografia na temat zagrożeń zdrowotnych
- 67** | Spotkanie z Anną Dobrowolską
- 67** | Brody – „stolica Żydów” we wspomnieniach żydowskich mieszkańców

ŻYCIE KULTURALNE

- 68** | Trzy lata z polską kulturą studencką
- 71** | Współpraca Centrum Europy Wschodniej z Urzędem Miasta i Miejską Biblioteką Publiczną
- 72** | Jubileuszowy pokaz prac filmowych studentów produkcji medialnej

Wydawca: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

PL ISSN 1233-216X

Adres redakcji: pl. Marii Curie-Skłodowskiej 5, p. 1606, 20-031 Lublin, tel. 81 537 54 19

e-mail: wiadomosci@mail.umcs.pl

www.wiadomosci.umcs.pl

Redakcja: Aneta Adamska, Magdalena Cichońska (redaktor wydania), Ewa Kawałko-Marczuk (redaktor naczelny), Magdalena Wołoszyn, Klaudia Olender, Bartosz Proll (fotograf), Katarzyna Skalecka

Współpracownicy: Krzysztof Bartnik, Agata Dzyr, Sara Filipiak, Monika Gabryś-Sławińska, Agnieszka Gryglicka, Urszula Jackowska, Teresa Klimowicz, Andrzej Kokowski,

Ihor Kolisnichenko, Eliza Komierzyńska-Orlińska, Marta Kostrzewa, Monika Lenarciak, Urszula Lewartowicz, Julia Maj, Monika Mielko-Remiszewska, Anna Obara-Pawłowska, Anna Pastuska, Tomasz Poślada, Michał Zembrzycki

Projekt graficzny i skład: Studio DTP Academicon, dtp@academicon.pl, <https://dtp.academicon.pl/>

Druk: Akapit

Nakład: 450 egzemplarzy

Okładka: XII Noc Biologów, fot. Bartosz Proll

Redakcja zastrzega sobie prawo do skracania i korekty nadesłanych tekstów. Ma również prawo do wyboru tekstów do publikacji.

Za nami XII Noc Biologów

Nauka biologii to nie tylko teoria, ale także praktyka – zaskakujące doświadczenia i fascynująca przygoda połączona z kreatywną zabawą, o czym mogli przekonać się ci, którzy 13 stycznia odwiedzili Wydział Biologii i Biotechnologii.

XII edycja Nocy Biologów została zainaugurowana w Galerii Pod Palmą w holu budynku WBiB. Inauguracji towarzyszyło otwarcie wystawy fotograficznej pt. „Piękne i niezwykle – obrazki z życia ważek” autorstwa dr. hab. Pawła Buczyńskiego, prof. UMCS i mgr Agnieszki Tańczuk z Katedry Zoologii i Ochrony Przyrody oraz dr hab. Edyty Buczyńskiej, prof. UP z zaprzyjaźnionej Katedry Zoologii i Ekologii Zwierząt Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.

UMCS to jeden z 36 ośrodków w Polsce, które uczestniczą w ogólnopolskiej inicjatywie Noc Biologów. Cztery z nich znajdują się w Lublinie, dzięki czemu nasze miasto jest na 3. miejscu, zaraz po Poznaniu i Krakowie. W ramach Nocy Biologów

zaplanowano ponad 1300 różnych przedsięwzięć, a hasłem tegorocznej edycji jest „Woda – źródło życia – teraźniejszość i przyszłość” – powiedziała podczas otwarcia wydarzenia dr hab. Joanna Czarnecka, prof. UMCS, dziekan WBiB.

W tym roku przygotowano dla uczestników ponad 100 godzin zajęć stacjonarnych z zakresu nauk biologicznych – w tym 22 laboratoria i pokazy, 7 wykładów, wystawy fotograficzne, pokazy filmowe oraz grę terenową, a dla tych, którzy nie mogli pojawić się osobiście, przedpołudniową sesję wykładów online.

Bardzo się cieszę, że Noc Biologów już po raz 12. odbywa się w naszym Uniwersytecie. Co roku Wydział Biologii i Biotechnologii dokłada wszelkich starań, żeby promować naukę i temu również służy ta impreza. To bardzo ważna inicjatywa przybliżająca wiedzę biologiczną oraz warsztat pracy biologa. Dziękuję wszystkim zaangażowanym osobom w prace nad tym wydarzeniem. Nie mam wątpliwości co do tego, że ta noc będzie ciekawa i inspirująca – stwierdziła prof. dr hab. Dorota Kołodyńska, prorektor ds. studentów i jakości kształcenia.

W programie tegorocznej Nocy Biologów znalazły się m.in. takie pokazy i warsztaty, jak: „Elektryczne rośliny” (ukazujące różne aspekty powstawania i wykorzystywania napięcia elektrycznego w organizmach roślinnych), „Opowieści z krypty” (prezentujące wybrane narządy anatomiczne człowieka oraz ciekawostki dotyczące ich budowy i funkcjonowania), a także „Bezkręgowce na wyciągnięcie ręki”, podczas których uczestnicy mogli samodzielnie wykonać preparat mikroskopowy z żywym organizmem, a nawet poobserwować i „pogłaskać” owady tropikalne, czy spotkać się „oko w oko” z jadowitymi pajakami i skorpionami.

Warto również wspomnieć o zajęciach dotyczących m.in. fluorescencji i fosforescencji w przyrodzie („Kolorowy świat fitochemii” i „Skąd to świecenie? O świecących cząsteczkach słów kilka”), bioróżnorodności

Fot. Barisze Proff

(„Kwiaty, pszczoły i owoce. Współdziałanie dla bioróżnorodności”), żywienia („Wiem, co jem”), działania narządów zmysłów („Widzieć, słyszeć, czuć – o ludzkich narządach zmysłów”), a nawet DNA i hodowli komórek roślinnych i zwierzęcych („Kultury in vitro, czyli jak wyhodować rośliny w probówce?”). Uczestnicy, biorąc udział w prostych doświadczeniach i eksperymentach, mogli wcielić się w rolę młodego laboranta, detektywa, producenta kosmetyków, poznać bliżej warsztat pracy biologa, biotechnologa oraz tajemnice tej wspaniałej, zaskakującej i wciąż rozwijającej się dziedziny wiedzy.

W wykładach z kolei poruszane były zagadnienia z ogólnej wiedzy o biologii i środowisku, a także nawiązywano do ciekawostek dotyczących wierzeń ludowych i mitów związanych z nauką o życiu.

W tegorocznej edycji Nocy Biologów wzięło udział ok. 1200 osób.

Klaudia Olender

Fot. Barłozz Proff

Fot. Barłozz Proff

Fot. Bartosz Pol

Spotkanie noworoczne

9 stycznia w Akademickim Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka odbyło się tradycyjne spotkanie noworoczne będące okazją do podsumowania ubiegłego roku, przypomnienia osiągnięć pracowników, doktorantów i studentów naszego Uniwersytetu, a także złożenia życzeń i przedstawienia planów na przyszłość.

W spotkaniu udział wzięły władze Uczelni, a także rektorzy i prorektorzy minionych kadencji, nauczyciele akademicki, pracownicy administracji i obsługi, doktoranci, studenci oraz przyjaciele naszej Alma Mater. Wydarzenie swoją obecnością uświetnili: Zbigniew Wojciechowski – wicemarszałek województwa lubelskiego, dr Mariusz Banach – zastępca prezydenta Lublina ds. oświaty i wychowania, Agata Gula – dyrektor generalna Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego oraz przedstawiciele władz rektorskich Związku Uczelni Lubelskich.

Rektor UMCS prof. dr hab. Radosław Dobrowolski podziękował za wspólną pracę na rzecz Uczelni, a jednocześnie podkreślał, że rok 2022 był niezwykle wy-

magający i pełen wyzwań. Mimo to nie zabrakło wielu sukcesów na polu naukowo-badawczym, dydaktycznym, kulturalnym, sportowym oraz w obszarze organizacyjno-administracyjnym. Wśród nich warto wymienić m.in. dołączenie UMCS do prestiżowego grona uczelni wchodzących w skład konsorcjum Uniwersytetów Europejskich – ATHENA, zacieśnienie współpracy bilateralnej z Uniwersytetem Palackiego w Ołomuńcu czy rozwinięcie międzyuniwersyteckich i interdyscyplinarnych działań w ramach Związku Uczelni Lubelskich.

W dalszej części przemówienia Rektor mówił o wysokich pozycjach naszej Uczelni w międzynarodowych rankingach, planach na przyszłość wpisujących się w ideę budowania uniwersytetu kompletnego, a także nowych inicjatywach ZUL, takich jak m.in. stworzenie wspólnego centrum patentowego. *Mam nadzieję, że rok, który właśnie rozpoczęliśmy, okaże się lepszy niż ten miniony. Trzeba przyznać, że pomimo przeszkód, trudności, problemów i wyzwań, to właśnie dzięki determinacji, akademickiej wspólnotce myśli i ideałów udało nam się zrealizować naprawdę dużo i nie mam wątpliwości, że uda nam się zrealizować jeszcze więcej, czego wszystkim życzę* – podsumował.

Następnie głos zabrali zaproszeni goście. *UMCS to marka znana nie tylko w naszym województwie, w Polsce czy w Europie, ale także na całym świecie* – powiedział wicemarszałek województwa lubelskiego Zbigniew

Wojciechowski, po czym złożył noworoczne życzenia i podziękował za pomoc udzieloną uciekającym przed wojną Ukraińcom.

Z kolei zastępca prezydenta Lublina ds. oświaty i wychowania dr Mariusz Banach zwrócił uwagę na silną symbiozę Uczelni z miastem: *Patrzymy na UMCS w kontekście rozwoju Lublina pod względem ekonomicznym, sportowym i kulturalnym. Co roku życzymy sobie tego, żeby następny rok był lepszy, a każdy kolejny okazuje się niestety trudniejszy. Wydawało nam się, że po pandemii już nic gorszego nas nie spotka, a spotkało. Dzisiaj przede wszystkim życzymy sobie siły, żebyśmy wspólnie dali radę przejść przez te kolejne miesiące. Pamiętajmy, że to, co robimy wspólnie, jest skuteczne.*

Klaudia Olender

Fot. Bartosz Profl

Przez Świat. Spotkania z podróżą

12 stycznia w Akademickim Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka odbyło się pierwsze w tym roku wydarzenie z cyklu „Przez Świat. Spotkania z podróżą”. Gośćmi byli rektor UMCS prof. dr hab. Radosław Dobrowolski oraz dr hab. Piotr Zagórski, prof. UMCS z Instytutu Nauk o Ziemi i Środowisku, którzy opowiedzieli o XXX Jubileuszowej Wyprawie Polarnej UMCS na Spitsbergen.

Fot. Bartosz Profl

Jubileuszowa wyprawa miała miejsce w dn. 15 czerwca – 4 września 2022 r. Uczestniczyło w niej ponad 20 osób reprezentujących różne instytuty Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej oraz Uniwersytetów: Wrocławskiego i Śląskiego. Tegoroczna wyprawa była wielkim przedsięwzięciem organizacyjnym i logistycznym. Miała na celu przede wszystkim przetestowanie czujnika do pomiarów termiki gruntu w warunkach ekstremalnych obszarów polarnych. Kierownikiem ekspedycji był dr hab. Piotr Zagórski, prof. UMCS.

Goście opowiedzieli licznie zgromadzonej publiczności o tym, czym jest Stacja Polarna Calypso na Spitsbergenie, jak się w niej żyje oraz jak wygląda logistyka stacji.

Po prelekcji odbyła się premiera filmu „Na czubku świata. XXX Wyprawa Polarnej UMCS na Spitsbergen” zrealizowanego przez TV UMCS.

W ramach spotkania dr hab. Jan Rodzik, prof. UMCS, wiceprzewodniczący Oddziału Lubelskiego Polskiego Towarzystwa Geograficznego wręczył Złote Odznaki PTG dr. hab. Stanisławowi Chmielowi, kierownikowi Katedry Hydrologii i Klimatologii UMCS oraz mgr. Jackowi Podkościelnemu, nauczycielowi geografii z Zamościa.

Michał Zembrzycki

Koncert charytatywny dla Julii Barabas

19 stycznia w Małej Sali Widowiskowej Akademickiego Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka odbył się koncert charytatywny pod patronatem rektora UMCS prof. dr. hab. Radosława Dobrowolskiego, którego celem była zbiórka funduszy na leczenie i rehabilitację córki dr Magdaleny Barabas z Instytutu Pedagogiki. 18-letnia Julia w połowie września ubiegłego roku wskutek nagłego dwukrotnego zatrzymania akcji serca doznała niedotlenienia mózgu i pozostaje w śpiączce.

Julia śpi złym, okrutnym snem, z którego chcemy pomóc ją obudzić. Przebywa w ośrodku w Olsztynie pod opieką lekarzy i swoich rodziców, dla których pokrycie kosztów rehabilitacji córki i swojego utrzymania jest niezwykle trudne i z dnia na dzień staje się coraz trudniejsze – mówiła prowadząca koncert prof. dr hab. Katarzyna Dudka, rzeczniczka Praw Akademickich UMCS.

Podczas wydarzenia władze rektorskie reprezentowała prof. dr hab. Dorota Kołodyńska, prorektor ds. studentów i jakości kształcenia, która w krótkim wystąpieniu zaapelowała o wsparcie dla tej szlachetnej akcji, pod-

kreślając, jak wielkie znaczenie ma solidarność wszystkich członków wspólnoty uniwersyteckiej.

W części muzycznej wystąpili dr szt. Natalia Wilk i dr hab. szt. Tomasz Momot, prof. UMCS oraz studenci Wydziału Artystycznego z kierunku jazz i muzyka estradowa: Justyna Cecylia Socha i Maciej Marut.

Część aktorską z kolei stanowił występ Grupy Teatralnej Pracowników UMCS, która zaprezentowała dwie sztuki. Pierwszą z nich był żart sceniczny pt. *Korzienie* autorstwa Stanisława Lema, napisany pod koniec lat 40. XX w., będący groteskowo-prześmiewczą sztuką o czasach stalinizmu. W rolę Dementija Psichowa Bartułychtimuszenki („dyrektora fabryki sody kiszonej, bolszewika z odchyleniem”) i jego żony Awdotii Niedonoginy-Praksywichiny wcielił się mgr Piotr Błaszczak oraz mgr Anna Bukowska. Rola Józefa Stalina odegrał mgr Piotr Kukier. Ponadto w sztuce wystąpili: mgr Karol Kasproicz, dr Jacek Chobotow, dr hab. Marek Woźniak, prof. UMCS, mgr Krzysztof Adach i dr Kamil Jakimowicz.

Grupa Teatralna Pracowników UMCS zaprezentowała również spektakl satyryczny pt. *Rozmówki* na podstawie tekstów „królowej polskiej satyry” Stefanii Grodzieńskiej. W sztuce tej poza aktorami występującymi w *Korzieniach* udział wzięli: mgr Izabela Ejtzel, mgr Anna Gromadzka, mgr Paulina Rynkiewicz, mgr Edyta Tylega oraz mgr Dariusz Boruch, który wyreżyserował obie sztuki.

Inicjatorem powstałej w 2021 r. Grupy Teatralnej Pracowników UMCS, która swój pierwszy publiczny występ dała w grudniu 2021 r., jest mgr Dariusz Boruch, kierownik Muzeum UMCS. Ten społecznik, animator kultury, scenarzysta i reżyser jest także założycielem działającego od 2006 r. Amatorskiego Teatru Towarzystwa, który ma w swoim dorobku ponad 40 premier i blisko 230 występów, wyróżnianych i nagradzanych na wielu festiwalach i przeglądach teatrów amatorskich.

W czasie koncertu pełnego nie tylko artystycznych wrażeń i wielu wzruszeń, ale także śmiechu zbierano do puszek datki na wsparcie rehabilitacji Julii, które w całości przekazano jej rodzicom.

Wszystkich, którzy nie widzieli jeszcze Grupy Teatralnej Pracowników UMCS na scenie, zapraszamy pod koniec marca do Chatki Żaka. W związku z ogłoszeniem przez Sejm roku 2023 Rokiem Aleksandra Fredry zostanie przygotowany program poświęcony jego komediom.

Katarzyna Dudka

Fot. Barabasz-Profil

Fot. Barabasz-Profil

Fot. Klaudia Olender

I Integracyjny Turniej w Piłce Siatkowej na Siedząco

27 stycznia w Centrum Kultury Fizycznej UMCS odbył się I Integracyjny Turniej w Piłce Siatkowej na Siedząco o puchar rektora UMCS prof. dr. hab. Radosława Dobrowolskiego. W zawodach wzięły udział trzy drużyny: pracownicy Instytutu Pedagogiki UMCS, członkowie Fundacji Akademii Odkrywców Sportu UMCS oraz zespół Warsztatów Terapii Zajęciowej przy Lubelskim Towarzystwie Dobroczynności.

Wynik sportowy turnieju nie był sprawą najważniejszą, ale uczestnicy przeprowadzali świetne akcje. Liczne zgromadzona publiczność gromkimi brawami nagradzała piękne ataki, obrony, bloki i zagrywki. Siatkówka na siedząco to bardzo trudna technicznie dyscyplina, dlatego też wszystkie zespoły zasłużyły na słowa uznania. W drużynie „Pedagogów” gościnnie występował prorektor ds. ogólnych dr hab. Arkadiusz Bereza, prof. UMCS, który na zakończenie wręczył puchar Rektora najlepszemu zespołowi, czyli drużynie Warsztatów

Terapii Zajęciowej. Pamiątkowe medale, dyplomy i nagrody rzeczowe na uroczystej ceremonii zamknięcia turnieju wręczała również prorektor ds. studentów i jakości kształcenia prof. dr hab. Dorota Kołodyńska.

Podczas zawodów prowadzona była zbiórka charytatywna dla córki dr Magdaleny Barabas z Wydziału Pedagogiki i Psychologii, u której doszło do niedotlenienia mózgu. Obecnie 18-letnia Julia przebywa w Klinice „Budzik” dla dorosłych w Olsztynie.

W organizację wydarzenia włączyły się jednostki UMCS: Centrum Promocji, Centrum Kształcenia i Obsługi Studiów, Biuro ds. Osób z Niepełnosprawnościami i Wsparcia Psychologicznego, Zarząd Uczelniany Samorządu Studentów, Zrzeszenie Studentów Niepełnosprawnych „Alter Idem”, a także Okręgowa Izba Radców Prawnych w Lublinie. Składam serdeczne podziękowania: dyrektor Instytutu Pedagogiki dr hab. Stanisławie Byrze, prof. UMCS, pełniącej funkcję kapitana i trenerki zespołu Instytutu Pedagogiki, trenerom Wojciechowi Piziorowi (AOS Lublin – siatkówka na siedząco), Arturowi Bożykowi i Piotrowi Kondraciukowi (WTZ Wallenroda), sędziemu głównemu zawodów Piotrowi Jasiulewiczowi oraz Klaudii Olender, Monice Kusiej i Agacie Mostowskiej, które przygotowały relację fotograficzną z turnieju. Dziękuję wszystkim za zaangażowanie, serce i wysiłek włożony w realizację tego przedsięwzięcia.

Tomasz Bielecki

Akademicki Budżet Partycypacyjny Związku Uczelni Lubelskich

Znamy listę zwycięskich projektów w ramach Akademickiego Budżetu Partycypacyjnego.

Pierwsze miejsce przyznano projektowi autorstwa Mai Pliszki. Jest nim koncert „Oczarowani Wodeckim”. Zgodnie z informacją zawartą w zgłoszeniu zrealizują go studenci działający w obszarze kultury studenckiej, współpracujący m.in. z Orkiestrą Utalentowani Muzycy Córki i Synowie. Celem niniejszego projektu jest integracja społeczności akademickiej czterech lubelskich uczelni oraz umożliwienie rozwoju kulturalnego studentom różnych kierunków. W planach jest casting pozwalający wyłonić wokalistów, którzy sprawdzą się w repertuarze Zbigniewa Wodeckiego.

Drugie miejsce zajął projekt pn. „Zalew Zemborzycki i rzeka Bystrzyca pod lupą – jakie zagrożenia skrywiają? Czas je poznać”. Ta międzyuczelniana inicjatywa naukowa ma na celu kompleksowe zbadanie wody i osadów w Zalewie Zemborzyckim oraz w rzece Bystrzyca w zakresie zanieczyszczenia substancjami takimi jak: leki (w tym hormonalne), pestycydy, metale ciężkie oraz cyjanotoksyny. Dodatkowo w embrionalnym modelu *zebrafish* wykonane zostaną badania toksyczności ostrej, działania kardiotoxycznego oraz neurotoksycznego substancji występujących w próbkach wody

w największej ilości. Projekt realizować będą studenci i pracownicy czterech uczelni zrzeszonych w ZUL.

Trzecie miejsce w głosowaniu uzyskał projekt „Piknik Akademicki 2023”. Wspólne wydarzenie zorganizowane w czerwcu 2023 r. pozwoli zintegrować środowisko akademickie naszych uczelni. Jako miejsce realizacji wskazano Ogród Botaniczny UMCS. W ramach inicjatywy zaproszeni zostaną wszyscy pracownicy zrzeszonych w ZUL uczelni. Impreza będzie nieodpłatna. Ma mieć charakter rodzinny, nieoficjalny.

Z kolei czwarte miejsce zajął projekt „Ministrefy chilloutu dla społeczności akademickiej”, którego autorkami są: dr inż. Agnieszka Dudziak, mgr inż. Emilia Osmólska, dr hab. Monika Stoma, prof. UP oraz dr hab. inż. Katarzyna Kozłowicz, prof. UP. Projekt ma na celu stworzenie i zaaranżowanie ministref relaksu dla społeczności akademickiej, które zostaną rozlokowane na uczelniach. Będą w nich czekały pufy, krzesła, stoliki oraz meble wykonane z palet, takie rozwiązanie idealnie wpisuje się w myśl gospodarki obiegu zamkniętego oraz koncepcji zero waste.

Na piątym miejscu uplasował się projekt będący inicjatywą Uniwersytetu Medycznego w Lublinie pn. „Badanie przesiewowe krótkowzroczności wśród studentów lubelskich uczelni”. Badanie będzie miało na celu wykrycie i ocenę postępu krótkowzroczności i innych zaburzeń widzenia wymagających pilnej diagnostyki i leczenia okulistycznego wśród studentów i pracowników lubelskich uczelni. Będzie polegać na sprawdzeniu ostrości wzroku przenośnymi tablicami Snellena w oku prawym i lewym oraz analizie refrakcji autorefraktometrem bezkontaktowym SVS producenta Welch Allyn.

W głosowaniu udział wzięło blisko 2000 osób. Zgłoszono 27 projektów, z których 17 spełniało wymogi formalne i ostatecznie zostało poddanych pod głosowanie studentów, doktorantów i pracowników uczelni zrzeszonych w ZUL. Głosowanie trwało od 5 do 23 grudnia 2022 r.

To bardzo cieszy i pokazuje, jak ogromny potencjał drzemie w naszej społeczności. Wszystkie zgłoszone projekty są niezwykle ciekawe. Jestem pod wrażeniem zaangażowania i kreatywności społeczności akademickiej. Nie mogę się doczekać drugiej edycji konkursu – powiedział prof. dr hab. Radosław Dobrowolski, rektor UMCS.

Laureatom serdecznie gratulujemy!

Dariusz Gawęł

Fot. Bartosz Proń

Fot. Bartosz Proń

Fot. Bartosz Proń

II Dzień Transplantacji na UMCS

26 stycznia na naszym Uniwersytecie z inicjatywy Biura Promocji i Popularyzacji Nauki UMCS po raz drugi odbył się Dzień Transplantacji pod hasłem: „Podziel się dobrem”. Na listę potencjalnych dawców szpiku i narządów zapisało się kilkudziesięciu zainteresowanych, a do oddania krwi zgłosiło się ponad 50 osób.

Na Wydziale Chemii i na terenie miasteczka akademickiego UMCS uczestnicy wydarzenia oddawali krew w krwiobusie Regionalnego Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa w Lublinie. W trakcie akcji można było zapisać się do Rejestru Dawców Szpiku przy sto-

isku DKMS oraz uzyskać informacje od specjalistek z Centrum Organizacyjno-Koordynacyjnego ds. Transplantacji „Poltransplant”, dotyczące pobrania narządów do przeszczepu po śmierci. Na krwiodawców czekał ponadto słodki poczęstunek.

Uczestnicy II edycji Dnia Transplantacji mogli również wygrać bluzy z logo Uczelni i książki dzięki udziałowi w konkursie zorganizowanym na fanpage’u Nauka UMCS. Warunkiem udziału w konkursie była odpowiedź na pytanie: „Dlaczego Ty uczestniczysz w Dniu Transplantacji na UMCS?”.

Patryk Grzegorzcyk

Fot. Bartosz Piol

Koncert noworoczny – radcowie prawni i adwokaci z pomocą dla zwierząt

12 stycznia w samym sercu kultury studenckiej Lublina, czyli Akademickim Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka, odbył się charytatywny „Koncert noworoczny – radcowie prawni i adwokaci z pomocą dla zwierząt” zorganizowany przez Okręgową Izbę Radców Prawnych w Lublinie oraz Izbę Adwokacką w Lublinie, w partnerstwie z ACKiM UMCS Chatka Żaka.

Zgromadzonych gości powitali prowadzący koncert Ewa Urbanowicz i Maciej Chorągiewicz – rzecznicy prasowi izby radcowskiej i adwokackiej, zapraszając na scenę dr. hab. Arkadiusza Berezę, prof. UMCS, dziekana Rady OIRP w Lublinie i prorektora ds. ogólnych UMCS oraz Bartosza Przeciechowskiego, dziekana ORA w Lublinie. Dziekani nie ukrywali radości i dumy ze wspólnego przedsięwzięcia

oraz złożyli wszystkim serdeczne noworoczne życzenia. Uczestników koncertu powitał również Marek Skowronek, zastępca dyrektora ACKiM ds. mediów akademickich.

Wstęp na koncert był bezpłatny, ale w zamian za udział w wydarzeniu uczestnicy przekazywali dary dla potrzebujących zwierząt. W tym roku wsparcie otrzymało Stowarzyszenie Wolontariat Schroniska dla Psów w Nowodworze oraz Stowarzyszenie Psy z Bronic szukają domów. Biletem wstępu na koncert były produkty i akcesoria dla zwierząt, a przedstawiciele stowarzyszeń zbierali także pieniądze do puszek. Pod opieką placówek znajdują się głównie zwierzęta w podeszłym wieku, chore lub w procesie rekonwalescencji. Wydarzenie urozmaiciła obecność reprezentantów Fundacji Epicrates zajmującej się zwierzętami egzotycznymi, którzy

mówili o opiece nad nietypowymi zwierzętami i zaprezentowali swoich podopiecznych. W przerwie koncertu prowadzący zaprosili na scenę przedstawiciele stowarzyszeń oraz fundacji, którzy opowiedzieli o swoich działaniach na rzecz zwierząt.

Po wystąpieniach odbyła się licytacja książek z dedykacjami, podarowanych specjalnie na tę okazję przez darczyńców – lubelskich adwokatów Franciszka Piąt-

Fot. Bartosz Proń

kowskiego oraz Maksymiliana Czornyja. W czasie licytacji na scenie pojawił się miły akcent, wyświetlone zostały bowiem fotografie zwierzątek, pupili prawników, których zdjęcia zostały przesłane do organizatorów przez uczestników koncertu.

W ramach wydarzenia wystąpiła Lubelska Orkiestra Muzyki Rozrywkowej „FeelHarmonia”. Członkami orkiestry są osoby na co dzień zajmujące się różnymi zawodami. Wspólne muzykowanie oraz przebywanie ze sobą sprawia im wiele radości, chcą nieustannie się rozwijać i dzielić muzycznymi emocjami. Odpowiednio dobrany repertuar zapewnił świetną zabawę i wprowadził w doskonały nastrój. Można było posłuchać nie tylko świątecznych przebojów w przepięknej aranżacji i wykonaniu, ale też innych, światowych hitów muzycznych. Występ artystów wzbudził zachwyt wśród uczestników wydarzenia, a prawdziwe wzruszenie wywołała jedna z solistek, Julia Romanyuk – studentka II roku jazzu i muzyki estradowej na UMCS, która wykonała *a capella* utwór pt. *Dziewczyna Ukraina*.

Ewa Urbanowicz

Współpraca UMCS z CenterMedem

11 stycznia władze Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej gościły przedstawicieli spółki CenterMed: prezesa zarządu Andrzeja Witka, prokurenta Małgorzatę Niemiec i dyrektora operacyjnego obszaru Lublin Monikę Kawę. W spotkaniu z ramienia Uczelni uczestniczyli: rektor prof. Radosław Dobrowolski, kanclerz Grażyna Elżbieta Fiok oraz zastępca kanclerza ds. ogólnych Małgorzata Stręciwiłk.

W ramach podpisanej umowy nowym miejscem, w którym pracownicy UMCS będą wykonywać badania z zakresu medycyny pracy, jest przychodnia CenterMed przy ul. Weteranów 46 w Lublinie. Dzięki temu społeczność akademicka Uczelni zyska wiele udogod-

Fot. Bartosz Proń

nień, takich jak m.in. elektroniczna forma przekazywania skierowań na badania lekarskie czy telefoniczne umawianie wizyt w placówce. Wprowadzone zmiany usprawnią proces wykonywania badań oraz realizację zadań z zakresu medycyny pracy.

Katarzyna Skatecka

Jakież to chłopiec piękny i młody...

Romantyzm w kręgu współczesności

10 stycznia w połączonych aulach Wydziału Filologicznego odbyło się kolejne spotkanie ze szkołami partnerskimi Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Tym razem Instytut Językoznawstwa i Literaturoznawstwa UMCS zorganizował wydarzenie pt. „*Jakież to chłopiec piękny i młody...* Romantyzm w kręgu współczesności”.

W wydarzeniu uczestniczyło ponad 400 osób ze szkół w Lublinie: II LO im. Hetmana Jana Zamoyskiego, III LO im. Unii Lubelskiej, IX LO im. Mikołaja Kopernika, XIX LO im. Marii i Jerzego Kuncewiczów, XXX LO im. ks. Jana Twardowskiego, ZS nr 1 im. Władysława Grabskiego oraz z innych miejscowości: I LO im. Władysława Jagiełły w Krasnymstawie, I LO im. Tadeusza Kościuszki w Łukowie, ZS w Pionkach, ZSO nr 2 im. Franciszka Dionizego Książczaka w Puławach, IV LO z Oddziałami Dwujęzycznymi im. dra Tytusa Chałubińskiego w Radomiu, I LO im. Bolesława Prusa w Siedlcach.

Gości przybyłych na spotkanie przywitani: prorektor ds. ogólnych dr hab. Arkadiusz Bereza, prof. UMCS, prodziekan ds. studenckich Wydziału Filologicznego dr hab. Joanna Szadura, prof. UMCS oraz dyrektor Instytutu Językoznawstwa i Literaturoznawstwa prof. dr hab. Arkadiusz Bałajewski. Obecni byli również: wicedyrektor Instytutu Językoznawstwa i Literaturoznawstwa dr hab. Renata Jakubczuk, prof. UMCS, pracownicy Wydziału Filologicznego, a także studenci i doktoranci. W spotkaniu uczestniczyła – współpracująca od lat z UMCS – dyrektor Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Komisji Edukacji Narodowej w Lublinie mgr Barbara Rzeszutko.

Wydarzenie zostało zorganizowane przez dr hab. Małgorzatę Rzeszutko, prof. UMCS – przewodniczącą Zespołu ds. współpracy ze szkołami na Wydziale Filologicznym, dr hab. Elżbietę Flis-Czerniak, prof. UMCS i dr Beatę Jarosz.

Wprowadzenie w krąg zagadnień epoki romantyzmu stanowił wykład pt. *Tajemnice Świtezianki*. Wygłosił go prof. dr hab. Arkadiusz Bałajewski, który wskazywał m.in. na możliwości „przekładania romantyzmu na współczesną wrażliwość”, a zatem potencjalne nowe interpretacje i odczytania utworów romantycznych, co spotkało się z żywą reakcją młodzieży i korespondowało z kolejnym punktem programu, tj. projekcją adaptacji ballady Adama Mickiewicza – *Świtezianka* w reżyserii Julii i Mai Bui-Ngoc.

Następnie przedstawiciele studencko-doktoranckich kół naukowych, funkcjonujących na Wydziale Filologicznym: Koła Miłośników Kultury i Literatury Wieku XIX oraz Koła Młodych Dydaktyków przedstawili podsumowanie „Wielkiego testu o romantyzmie”. Konkurs ten został zrealizowany w ramach Grantu Władz Rektorskich i odbył się pod honorowym patronatem: rektora UMCS prof. dr hab. Radosława Dobrowolskiego, dziekana Wydziału Filologicznego prof. dr hab. Barbary Hlibowickiej-Węglarz, dyrektora Instytutu Językoznawstwa i Literaturoznawstwa prof. dr hab. Arkadiusza Bałajewskiego oraz dyrektora Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. KEN w Lublinie mgr Barbary Rzeszutko. „Wielki test o romantyzmie” opracowali członkowie obydwu studencko-doktoranckich

Fot. Barbara Proń

kół naukowych, a cały konkurs został zorganizowany w 200. rocznicę wydania *Ballad i romansów* Adama Mickiewicza, pod merytoryczną opieką dr hab. Elżbiety Flis-Czerniak, prof. UMCS oraz dr Beaty Jarosz.

Zwycięzcami tegorocznej edycji testu, zorganizowanego już po raz piąty, zostali:

- I miejsce: Klaudia Drozd (66 pkt.) z II LO im. Hetmana Jana Zamoyskiego w Lublinie;
- II miejsce: Milena Lis (64 pkt.) z I LO im. Władysława Jagiełły w Krasnymstawie;
- III miejsce: Natalia Łuczkiwicz (64 pkt.) z IV LO z Oddziałami Dwujęzycznymi im. dra Tytusa Chałubińskiego w Radomiu.

Jury konkursu postanowiło przyznać dodatkowe wyróżnienia osobom, które uzyskały bardzo wysokie rezultaty (ponad 60 pkt.): Martynie Grodzickiej (62,25 pkt.) z IV LO z Oddziałami Dwujęzycznymi im. dra Tytusa Chałubińskiego w Radomiu; Arkadiuszowi Materekowi (62 pkt.) z ZSO nr 2 im. F. D. Książnina w Puławach; Milenie Puli (61,50 pkt.) z II LO im. Hetmana Jana Zamoyskiego w Lublinie; Emilii Rabijewskiej (60,50 pkt.) z ZS w Pionkach; Wiktorowi Stefaniakowi (60,25 pkt.) z ZS nr 1 im. Władysława Grabskiego w Lublinie.

Dyrektor Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. KEN w Lublinie mgr Barbara Rzeszutko ufundowała nagrody dodatkowe dla laureatów.

Podziękowania i upominki otrzymali również nauczyciele, którzy przygotowali do „Wielkiego testu o romantyzmie” laureatów i osoby wyróżnione: Anna Maliszewska-Pokrzywa (II LO im. Hetmana Jana Zamoyskiego w Lublinie), Anna Kosmowska (I LO im. Władysława Jagiełły w Krasnymstawie), Magdalena Jankowska (IV LO z Oddziałami Dwujęzycznymi im. dra Tytusa

Chałubińskiego w Radomiu), Małgorzata Berlińska (ZSO nr 2 im. F. D. Książnina w Puławach), Aleksandra Gronczyńska (ZS w Pionkach), Bożena Żurawicka-Dębska (ZS nr 1 im. Władysława Grabskiego w Lublinie).

Podczas spotkania zostały zaprezentowane sondy przeprowadzone wśród lublinian nt. wiedzy o romantyzmie, opracowane przez studencko-doktoranckie koła naukowe: Koło Miłośników Kultury i Literatury Wieku XIX oraz Koło Młodych Dydaktyków, a także artystyczne adaptacje utworów romantycznych w wykonaniu studentów z obu kół. Na zakończenie przedstawiono „Romantyzm widziany oczami współczesnych młodych ludzi”, czyli adaptacje i artystyczne wykonania utworów romantycznych: prezentacje, inscenizacje, recytacje w wykonaniu uczniów z IV LO im. dra Tytusa Chałubińskiego w Radomiu, IX LO im. Mikołaja Kopernika w Lublinie i I LO im. Bolesława Prusa w Siedlcach. Uczniowie I LO z Siedlec przygotowali adaptację *Liliji* Adama Mickiewicza w postaci animacji Minecraft, która wzbudziła duże zainteresowanie.

Kultura akademicka, kultura uniwersytecka to kultura wspólnoty: wykładowców i studentów. Jest podobna do tej, jaka w innych sferach życia występuje w rodzinie, kręgu przyjaciół, dobrym sąsiedztwie czy zgranej drużynie sportowej. Z tego właśnie powodu podczas spotkania wielość i różnorodność przejawiała się w formie wykładu, projekcji filmowej, a także znaczącego udziału młodzieży: studentów obecnych oraz – co szczególnie cenne – studentów przyszłych, czyli uczniów.

Tradycją spotkań ze szkołami partnerskimi stały się także występy osób szczególnych. Tegoroczne wydarzenie uświetniła Beata Chmielewska, studentka II roku II stopnia filologii polskiej – przewodnicząca Koła Miłośników Kultury i Literatury Wieku XIX,

przedstawiając muzyczne wykonanie hymnu Juliusza Słowackiego *Smutno mi, Boże* w aranżacji Sanah.

Spotkanie prowadziła dr hab. Małgorzata Rzeszutko, prof. UMCS.

Wydarzenie „Romantyzm w kręgu współczesności” to kontynuacja powstałego w roku akademickim 2008/2009 Programu Współpracy Instytutu Filologii Polskiej UMCS ze Szkołami Partnerskimi z Lublina i regionu. Program ma na celu m.in. zacieśnienie związków szkolnictwa średniego i wyższego, wzmocnienie współpracy kadry akademickiej i studentów UMCS ze środowiskiem szkol-

Fot. Bartosz Proń

nym, rozbudzenie pasji humanistycznych wśród młodzieży szkolnej, ukazanie perspektyw współczesnej humanistyki i kultury, powtórzenie i rozszerzenie wiedzy przed egzaminem maturalnym, promocję kierunków studiów oferowanych na Wydziale Filologicznym oraz całym UMCS, a nade wszystko promowanie wartości, którym hołdują dobrze wykształceni humaniści, bez których nie może funkcjonować wolne, demokratyczne państwo.

Małgorzata Rzeszutko

Spotkanie z władzami Gminy Miejskiej Włodawa

13 stycznia w Urzędzie Miejskim we Włodawie odbyło się spotkanie, w którym udział wzięli przedstawiciele Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej i reprezentanci miasta Włodawa.

Podczas spotkania rozmawiano m.in. o uruchomieniu filii Uniwersytetu Dziecięcego UMCS we Włodawie, wspólnych działaniach miasta i Centrum Badań nad Historią Regionalną i Lokalną w celu tworzenia *Wielkiej Encyklopedii Lubelszczyzny*, rozszerzeniu współpracy w ramach Programu Szkół Partnerskich UMCS

Fot. Urząd Miejski we Włodawie / Krzysztof Popko

o szkoły podstawowe z Włodawy oraz szeroko rozumianej działalności kulturalnej obejmującej współpracę UMCS z Włodawskim Domem Kultury podczas festiwalu Międzynarodowe Poleskie Lato z Folklorem.

Styczeniowe spotkanie było pokłosiem podpisanego 23 września 2022 r. porozumienia pomiędzy UMCS a Gminą Miejską Włodawa, którego celem jest prowadzenie szerokiej współpracy w ramach wspólnych projektów edukacyjnych i przedsięwzięć naukowo-badawczych, a także inicjatyw o charakterze kulturalnym i turystycznym.

W spotkaniu z ramienia Uczelni uczestniczyli: prof. dr hab. Radosław Dobrowolski – rektor UMCS, dr hab. Dariusz Słapek, prof. UMCS – dyrektor Instytutu Historii, prof. dr hab. Grzegorz Jawor – zastępca dyrektora Instytutu Historii, Aneta Adamska – rzecznik prasowy, dyrektor Centrum Prasowego oraz Anna Bukowska – kierownik Uniwersytetu Dziecięcego. Miasto Włodawa z kolei reprezentowali: Wiesław Muszyński – burmistrz, Wiesław Holaczuk – zastępca burmistrza, Wiesław Symoniuk – dyrektor Szkoły Podstawowej nr 2 im. Komisji Edukacji Narodowej, Janusz Korneluk – dyrektor Szkoły Podstawowej nr 3 im. gen. Franciszka Kleeberga, Dorota Redde-Sawczuk – dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej, Łucja Pamulska – przewodnicząca Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów we Włodawie, rektor włodawskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku, Łukasz Zdolski – dyrektor Włodawskiego Domu Kultury oraz Marta Kalinowska – pracownik ds. promocji, turystyki i współpracy za granicą Wydziału Oświaty, Kultury i Promocji w Urzędzie Miejskim.

Magdalena Wołoszyn

Sukces UMCS w procesie odwoławczym dotyczącym ewaluacji działalności naukowej

Miło nam poinformować, że sukcesem dla Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej zakończył się proces odwoławczy od wyników ewaluacji działalności naukowej za lata 2017–2021. Minister Edukacji i Nauki pozytywnie rozpatrzył i tym samym uwzględnił aż 5 z 6 złożonych wniosków, podnosząc kategorię naukową następującym dyscyplinom:

- nauki o polityce i administracji – z B+ na A;
- nauki o Ziemi i środowisku – z B+ na A;
- językoznawstwo – z B+ na A;
- informatyka techniczna i telekomunikacja – z B na B+;
- filozofia – z B na B+.

Po zakończonym procesie ewaluacji spośród 23 ocenianych dyscyplin naukowych nasz Uniwersytet ostatecznie uzyskał:

- najwyższą kategorię A+ w dyscyplinie archeologia;
- 11 kategorii naukowych A: historia, literaturoznawstwo, nauki fizyczne, nauki o komunikacji społecznej i mediach, nauki o kulturze i religii, nauki praw-

ne, sztuki muzyczne, sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki, nauki o polityce i administracji, nauki o Ziemi i środowisku, językoznawstwo;

- 10 kategorii B+: ekonomia i finanse, geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna, nauki biologiczne, nauki chemiczne, nauki o zarządzaniu i jakości, nauki socjologiczne, pedagogika, psychologia, informatyka techniczna i telekomunikacja, filozofia;
- 1 kategorię B: matematyka.

Jednym z celów przyświecających naszej Alma Mater jest stałe dążenie do doskonałości naukowej, dydaktycznej oraz w każdym innym wymiarze funkcjonowania Uniwersytetu, dlatego – mimo wcześniej opublikowanego zestawienia – UMCS kontynuuje wysoką aktywność naukowo-badawczą, która będzie podlegała ocenie w procesie ewaluacji za lata 2022–2025 i odbędzie się w 2026 r.

Aneta Adamska

Oprac.: Jakub Kuna

Prawie 1 mln zł dla UMCS na realizację „Atlasu historycznego miast polskich”

Zgłoszony przez Uniwersytet projekt pn. „Atlas historyczny miast polskich: Kazimierz Dolny, Puławy, Wąwolnica” stanowi kontynuację europejskiej serii wydawniczej „Historic Towns Atlases”, realizowanej pod patronatem International Commission for the History of Towns. W ramach serii ukazało się ponad 530 atlasów miast z 18 krajów. Do tej pory wydano 46 zeszytów miast polskich, a 5 kolejnych jest w trakcie opracowania.

Obszar województwa lubelskiego i szerzej – dawnej Kongresówki był dotychczas wykluczony z prac atlasowych w wyniku szczególnych okoliczności historycznych, które pozbawiły go jednolitej podstawy kartograficznej (map katastralnych) dla struktury własnościowej ziemi w XIX w. Z tego powodu badania tej części kraju są trudniejsze, wymagają pogłębionej kwerendy historycznej i kompilacji materiałów kartograficznych z różnych źródeł.

Celem projektu przygotowanego przez międzywydziałowy zespół pracowników z Katedry Geomatyki i Kartografii oraz Instytutu Historii jest przygotowanie

nowej metodyki opracowania atlasów w obliczu skomplikowanej i niepewnej podstawy źródłowej. Wybrane miejscowości: Kazimierz Dolny, Puławy i Wąwolnica mają zróżnicowaną dynamikę rozwojową, dzięki czemu będą stanowiły ciekawy „poligon testowy”. W opinii recenzentów do silnych stron projektu lubelskich naukowców należą m.in. doskonałe przygotowanie merytoryczne i wysokie kompetencje w zakresie wykorzystania nowoczesnych technologii cyfrowych, w tym systemów informacji geograficznej i narzędzi WEB.

W skład zespołu badawczego wchodzi: dr hab. Beata Konopska, prof. UMCS (kierownik), dr hab. Paweł Cebryk, dr Kamil Jakimowicz, prof. dr hab. Grzegorz Jawor, dr Jakub Kuna, dr Marcin Sepiał, mgr Maria Stadnicka, dr hab. Dariusz Wróbel oraz dr Mateusz Zawadzki (wykonawcy).

Do konkursu w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki zgłoszono 85 wniosków, spośród których 16 uzyskało finansowanie na łączną kwotę ponad 15 mln zł.

Katarzyna Skatecka

Reprezentant AZS UMCS Lublin medalistą mistrzostw świata w pływaniu

Kacper Stokowski w kapitalnym stylu pływackim zwieńczył sezon. Zawodnik AZS UMCS Lublin podczas mistrzostw świata w Melbourne wywalczył brązowy medal w wyścigu na 50 m stylem grzbietowym na krótkim basenie.

Ten brązowy medal jest teraz twoim największym osiągnięciem w karierze?

Nie ukrywam, że jest to spełnienie moich marzeń. Zawsze chciałem stanąć na podium najważniejszych międzynarodowych zawodów, a mistrzostwa świata do nich należą.

Trener Piotr Kasperek przed mistrzostwami wspominał, że jedziesz nie tylko po finał, ale także po medal. Czułeś, że jesteś w stanie go zdobyć?

Pływałem szybko w zawodach Pucharu Świata, rok temu brałem udział w finałach mistrzostw świata, więc już wiedziałem, jak sobie z tym poradzić. Mogłem przywieźć dwa lub więcej medali, ale mogłem też nie zdobyć żadnego. Wróciłem z jednym i jestem naprawdę bardzo zadowolony. Nie będę mówić, że się tego spodziewałem, ale pracowałem na tyle ciężko, że zasłużyłem na ten medal.

Jaka jest różnica w przygotowaniach do rywalizacji na basenie 25-metrowym a 50-metrowym?

Na basenie 25-metrowym liczy się szybkość, dynamika, siła oraz przede wszystkim pływanie pod wodą. W moim przypadku jest ono na naprawdę wysokim poziomie. Na takim basenie wszystko dzieje się szybciej i bardziej dynamicznie, więc trzeba być gotowym, nie ma czasu na myślenie. Trzeba robić dużo rzeczy z automatu, dlatego tak ważne jest to, co sobie wypracujemy na treningu, żeby mieć tzw. luz psychiczny podczas wyścigu.

Musiałeś powtarzać finałowy wyścig. Czy odbiło się to na twojej kondycji i przygotowaniu mentalnym?

Nie, w ogóle. Był tam ze mną mój trener ze Stanów Zjednoczonych, z drużyny, w której trenuję. Podszedł do

mnie po pierwszym wyścigu finałowym i powiedział: *Nie przejmuj się, jesteś gotowy. A poza tym na zawodach pływasz co 20–30 min.* Tu była przerwa wynosząca 50 min, więc wiedziałem, że bez problemu się przygotuję. To dystans sprinterski, więc nie aż tak wyczerpujący, dlatego nie byłem zbyt zmęczony po tej pierwszej pięćdziesiątce.

Na dystansie 50 m praktycznie nie ma miejsca na błędy.

Dlatego tak ważne są automatyzmy i przećwiczenie wszystkiego na treningu. Nie ma czasu na myślenie i zastanawianie się, trzeba wyjść na start i wykonać go bezbłędnie. To trudna sztuka, która udaje się niewielu, i właśnie tych niewielu zdobywa medale.

Jaka była twoja reakcja, gdy zobaczyłeś na tablicy swój czas i już wiedziałeś, że zdobyłeś medal?

Czułem niedowierzenie i szok, ale jednocześnie ulgę. Od dawna o tym marzyłem i ciężko na to pracowałem, więc było to fantastyczne zwieńczenie sezonu. Miło mi się do tego wraca pamięcią.

Rozmawiał Rafał Małyś

Fot. Paweł Szaraba / Polskie Związki Pływackie

Badania Instytutu Archeologii w Zawichoście-Trójcy nagrodzone

Od 2021 r. Instytut Archeologii UMCS uczestniczy w badaniach archeologicznych w Zawichoście-Trójcy (woj. świętokrzyskie). Są one prowadzone wspólnie z Nadwiślańską Grupą Poszukiwawczą Stowarzyszenia Mieszkańców Gminy Annopol „Szansa” oraz Pracownią Archeologiczną – Trzy Epoki Monika Bajka z Ćmielowa, przy życzliwej pomocy władz samorządowych miasta i gminy Zawichost oraz parafii pw. Świętej Trójcy w Zawichoście. W organizowanym przez redakcje czasopism „Archeologia Żywa” i „Odkrywca” plebiscycie „Najważniejsze odkrycia polskiej archeologii” w 2022 r. badania w Zawichoście-Trójcy były nominowane w dwóch kategoriach: „Najsuktecz-

niejsza popularyzacja badań” i „Najlepsza współpraca środowisk”. W tej drugiej kategorii zajęły pierwsze miejsce, stanowiąc przykład, jak dzięki kooperacji różnych środowisk: archeologów uniwersyteckich, archeologów prowadzących firmy komercyjne, amatorów i miłośników archeologii angażujących się w poszukiwania zabytków oraz służb konserwatorskich, przy wsparciu lokalnych społeczności nawet niewielkimi środkami można dokonać odkryć o znaczeniu międzynarodowym. Należy przypomnieć, że rok wcześniej znaleziony w Zawichoście-Trójcy skarb liczący prawie 1900 monet piastowskich z II połowy XII w. w tym plebiscycie został uznany za najważniejszy skarb odkryty w 2021 r., zaś

Fot. Marek Florek

↑ Odważniki żelazne powlekane brązem

Fot. Marek Florek

↑ Ołowiane zawieszki półksiężycowate (tzw. lunule) i paciorki

↑ Uczestnicy badań archeologicznych w Zawichoście-Trójcy

przez redakcję „National Geographic” (edycja polska) za jedno z najważniejszych odkryć archeologicznych, jakie miały miejsce w Polsce w ciągu ostatnich 10 lat.

Prowadzone badania doprowadziły do odkrycia nieznannej wcześniej wczesnośredniowiecznej osady targowej, którą można porównać do nadbałtyckich emporiów handlowych: Wolina-Jomsborga, znanego z sag skandynawskich i Janowa Pomorskiego, identyfikowanego z Truso opisanym w końcu IX w. w tzw. chorografii króla Alfreda. Osada w Zawichoście-Trójcy zajmowała w XI w. powierzchnię ok. 20 ha, a więc podobną jak Truso bądź Sandomierz w wieku XII określony w *Kronice polskiej* Galla Anonima jako *sedes regni principales* (jedna ze stolic królestwa polskiego). Znaczenie osady wynikało z jej położenia na skrzyżowaniu dwóch transeuropejskich szlaków handlowych: równoleżnikowego, łączącego Europę Wschodnią z Europą Zachodnią, i południkowego, prowadzącego z wybrzeża Bałtyku wzdłuż Wisły do przełęcz karpaccich i dalej poprzez Nizinę Węgierską w kierunku Adriatyku.

W ciągu dwóch lat badań, poza wspomnianym skarbem monet piastowskich, odkryto m.in.: kolejny skarb,

tym razem monet i fragmentów ozdób srebrnych z I połowy XI w., ponad 300 pojedynczych monet z XI i XII w., głównie denarów krzyżowych polskich i saskich, ale także władców polskich, niemieckich, węgierskich, czeskich i angielskich, ozdoby i części stroju ze srebra, stopów miedzi i ołowiu, odważniki handlowe, plomby ołowiane polskie i ruskie, dewocjonalia, militaria, przedmioty codziennego użytku, w tym przęśliki kamienne, metalowe i gliniane oraz kilka tysięcy fragmentów naczyń glinianych. Zabytki te są obecnie w opracowaniu.

Wyniki badań archeologicznych w Zawichoście-Trójcy wzbudziły nie tylko ogromne zainteresowanie w kraju, ale także za granicą – informacja o nich znalazła się np. w mediach brytyjskich. Należy podkreślić, że rozpoznanie tak dużego obszaru stanowiska i pozyskanie tak wielkiej liczby zabytków oraz informacji na temat ich kontekstu archeologicznego byłoby niemożliwe, gdyby w badania zaangażowali się wyłącznie profesjonalni archeolodzy.

Marek Florek

Wydział Artystyczny

Sukcesy

W gronie artystów zakwalifikowanych do Konkursu Głównego (kategoria „Studencka”) w ramach 11. Ogólnopolskiego Festiwalu Animacji O!PLA 2023 znalazł się reprezentant Instytutu Muzyki – student Damian Tchórzewski (animacja pt. „Z innej ziemi”).

Wystawy

W galerii „Dom Muz” Centrum Kultury Dwór Artusa w Toruniu zaprezentowana została wystawa malarstwa dr. hab. szt. Krzysztofa Bartnika, prof. UMCS pt. „krajOBRAZY IV”. Składały się na nią prace reprezentujące cykle tematyczne powstałe w ostatnich latach. Autor specyficzną pisownią tytułu wystawy zwraca uwagę na inspirację, czyli pejzaż, ale jednocześnie zaznacza, że ważniejsza jest dla niego problematyka obrazu i jego niezależność od funkcji odwzorowującej obiektywną rzeczywistość.

13 stycznia w Galerii Kont Akademickiego Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka odbył się finał wystawy studentki Tetyany Falalieiewej pt. „Strefa (nie)bezpieczeństwa”. Kuratorką była dr szt. Małgorzata Gorzelewska-Namiota.

Wystawa jest prezentacją mojego dyplomu magisterskiego, który obroniłam w lipcu 2022 r. Jest to pomieszczenie nawiązujące do wyobrażenia mojej pracowni artystycznej, która mogłaby powstać w warunkach wojennych po 24 lutego 2022 r., jako miejsca o idealistycznym charakterze. Miejsca spokoju, wspomnień i twórczej pracy, gdzie powstają obrazy i rysunki, gdzie mieszczą się pamiętki z rodzinnego domu. (...) W wykreowanym pomieszczeniu znajduje się wiele rzeczy nawiązujących do mojej przeszłości, konkretnych wydarzeń i wspomnień. Wybuch wojny znacząco wpłynął na moje postrzeganie rzeczywistości. W tej wersji pracownia staje się schronieniem, w którym jest nadzieja na przetrwanie – mówi Tetyana Falalieieva.

Koncerty

15 stycznia w Kościele Garnizonowym pw. Niepokalanej Poczucia NMP w Lublinie odbył się koncert pt. „Hej kolęda, kolęda”. Wykonawcami były lubelskie chóry, w gronie których znalazł się również Chór Instytutu Muzyki pod dyrekcją prof. dr hab. Małgorzaty Nowak.

24 stycznia w Akademickim Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka odbył się koncert pt. „We love Ella”. Wydarzenie zostało poświęcone Elli Fitzgerald. Na scenie pojawili się studenci kierunku jazz i muzyka estradowa z Instytutu Muzyki. Wokaliści: Palina Dudko, Piotr Gajdosz, Alicja Iwan, Anna Karp, Alicja Karpiuk, Polina Kirianava, Adrian Litewka, Maria Mańkowska, Katarzyna Misiak, Zuzanna Pastuszka, Julia Romanyuk, Aleksandra Rudzińska, Martyna Sabak, Laura Śliwa. Instrumentaliści: Miłosz Chmura, Michał Fedor, Mikołaj Shilikov, Mikołaj Kołodziejczyk, Krzysztof Redas, Piotr Szot, Jasmine Okraku, Amelia Wiatrak, Jan Michalec. Opiekę artystyczną sprawowali: dr hab. Mariusz Bogdanowicz, prof. UMCS, dr Anna Michałowska-Kotynia, dr Jerzy Małek, mgr Marcelina Gawron, mgr Mateusz Obroślak, mgr Adam Jarzmik, mgr Dawid Lubowicz, mgr Agnieszka Derlak, mgr Michał Iwanek, mgr Jakub Kotynia, mgr Jakub Łępa.

Wydział Biologii i Biotechnologii

Wydarzenia

25 stycznia odbyło się kolejne spotkanie z cyklu „Naukowe 60 minut”. Jest to inicjatywa wykładów online z naukowcami o uznanym dorobku w kraju i za granicą oraz młodymi, obiecującymi badaczami, stworzona przez Instytut Nauk Biologicznych. Gościem wydarzenia był dr hab. Michał Bogdziewicz, dyrektor Centrum Biologii Lasu (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), który wygłosił wykład pt. *Tree reproduction in overheated world*. Uczestnicy spotkania przekonali się, jak ocieplający się klimat wpływa na produkcję nasion oraz poznali metodykę badań prowadzonych w tym zakresie.

Wydział Chemii

Doktoraty

30 listopada odbyła się publiczna obrona rozprawy doktorskiej mgr inż. Anny Taraby. Temat pracy: *Badanie właściwości roztworów wybranych surfaktantów niejonowych oraz ich mieszanin z kwercetyną i rutyną*. Promotor: dr hab. Katarzyna Szymczyk, prof. UMCS. Recenzenci: prof. dr hab. inż. Ewa Kaczorek (Politechnika Poznańska), prof. dr hab. inż. Kazimiera Anna Wilk (Politechnika Wrocławska). Rada Naukowa Instytutu Nauk Chemicznych na posiedzeniu 19 grudnia przyjęła uchwałę o nadaniu stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk ścisłych i przyrodniczych w dyscyplinie nauki chemiczne mgr inż. Annie Tarabie i postanowiła wyróżnić rozprawę doktorską.

2 grudnia odbyła się publiczna obrona rozprawy doktorskiej mgr Alicji Sęk. Temat pracy: *Rola związków powierzchniowo-czynnych w modyfikacji wybranych właściwości modelowych błon biologicznych*. Promotor: dr hab. Aleksandra Szczeń, prof. UMCS. Recenzenci: dr hab. Marcin Broniatowski, prof. UJ (Uniwersytet Jagielloński), dr hab. Marta Kolasińska-Sojka (Polska Akademia Nauk w Krakowie), dr hab. Dorota Matyszewska (Uniwersytet Warszawski). Rada Naukowa Instytutu Nauk Chemicznych na posiedzeniu 19 grudnia przyjęła uchwałę o nadaniu stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk ścisłych i przyrodniczych w dyscyplinie nauki chemiczne mgr Alicji Sęk i postanowiła wyróżnić rozprawę doktorską.

8 grudnia odbyła się publiczna obrona rozprawy doktorskiej mgr. Mateusza Gargola. Temat pracy: *Nowe kompozyty na bazie monomerów winylowych i akrylowych zawierające polisulfony wybranych bisfenoli*. Promotor: dr hab. Beata Podkościelna, prof. UMCS. Recenzenci: dr hab. inż. Przemysław Rybiński, prof. UJK (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach), prof. dr hab. inż. Tomasz Wasilewski (Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu). Rada Naukowa Instytutu Nauk Chemicznych na posiedzeniu 19 grudnia przyjęła uchwałę o nadaniu stopnia

naukowego doktora w dziedzinie nauk ścisłych i przyrodniczych w dyscyplinie nauki chemiczne mgr. Mateuszowi Gargolowi i postanowiła wyróżnić rozprawę doktorską.

12 grudnia odbyła się publiczna obrona rozprawy doktorskiej mgr. Radosława Brzyskiego. Temat pracy: *Wpływ zajęć prowadzonych metodą nauczania hybrydowego na rozwijanie zainteresowań chemicznych uczniów gimnazjum*. Promotor: dr hab. Ryszard Maciej Janiuk (UMCS). Recenzenci: dr hab. Krystyna Borecka, prof. UO (Uniwersytet Opolski) oraz prof. dr hab. Hanna Gulińska (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu). Rada Naukowa Instytutu Nauk Chemicznych na posiedzeniu 19 grudnia przyjęła uchwałę o nadaniu stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk ścisłych i przyrodniczych w dyscyplinie nauki chemiczne mgr. Radosławowi Brzyskiemu i postanowiła wyróżnić rozprawę doktorską.

Wydział Filologiczny

Współpraca

12 stycznia zostało zawarte porozumienie o współpracy naukowo-dydaktycznej w zakresie romanistyki pomiędzy Wydziałem Filologicznym a XXX Liceum Ogólnokształcącym im. ks. Jana Twardowskiego w Lublinie. Wydział reprezentowały: dziekan prof. dr hab. Barbara Hlibowicka-Węglarz, kierownik Katedry Romanistyki dr hab. Anna Maziarczyk, prof. UMCS oraz mgr Barbara Bednarz. Ze strony liceum w spotkaniu uczestniczyli dyrektor Tomasz Szablowski oraz nauczycielka języka francuskiego Agnieszka Drzewiecka.

Wydział Filozofii i Socjologii

Sukcesy

Wśród zwycięzców III edycji Konkursu „Lublin Akademicki” znalazły się dwa projekty Wydziału Filozofii

i Socjologii. Działania realizowane w ramach tej edycji skierowane są do społeczności akademickich związanych z lubelskimi uczelniami oraz mieszkańców Lublina, ponadto wpisują się w obchody Europejskiej Stolicy Młodzieży 2023.

Koło Naukowe Badaczy Społecznych, którego opiekunem jest dr Małgorzata Dziekanowska z Katedry Socjologii Zmiany Społecznej, uzyskało finansowanie na realizację inicjatywy pn. „Młodzieżowy Panel Obywatelski”. Wniosek został najwyżej oceniony i otrzymał maksymalne przewidziane w regulaminie konkursu finansowanie w kwocie 20 tys. zł. Projekt przewiduje przygotowanie badania diagnostycznego oraz debaty młodzieży z przedstawicielami miejskich instytucji publicznych, które posłużą do wypracowania rekomendacji dotyczących strategii działania na rzecz zwiększenia zaangażowania ludzi młodych w życie publiczne miasta i kształtowanie polityki miejskiej uwzględniającej ich potrzeby.

Drugim beneficjentem, który wywodzi się z WFiS, jest Komitet Okręgowy Olimpiady Filozoficznej w Lublinie. Złożony wniosek otrzymał finansowanie w kwocie 2 tys. zł. Środki pozwolą na zakup nagród rzeczowych dla laureatów eliminacji okręgowych XXXV Olimpiady Filozoficznej w okręgu lubelskim. Celem olimpiady organizowanej przez Polskie Towarzystwo Filozoficzne jest upowszechnianie wiedzy z dziedziny filozofii wśród uczniów szkół średnich.

Wydział Historii i Archeologii

Konferencje

W dn. 17–18 stycznia odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Powstanie 1863. Represje i pamięć. W 160. rocznicę wybuchu powstania styczniowego”. Organizatorem wydarzenia był Instytut de Republica we współpracy z Uniwersytetem Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. W konferencji wzięli udział pracownicy Instytutu Historii UMCS: dr hab. Artur Górak; dr hab. Mariusz Korzeniowski, prof. UMCS; dr hab. Krzysztof Latawiec, prof. UMCS; dr hab. Dariusz Szewczuk oraz dr hab. Dariusz Tarasiuk, prof. UMCS.

Wydarzenia

16 stycznia w Instytucie Historii odbył się wykład otwarty zorganizowany przez Centrum Badań nad Historią Regionalną i Lokalną UMCS w ramach cyklu „Z dziejów Lublina i Lubelszczyzny”. Wykład pt. *W poszukiwaniu ukrytego kodu. Renesansowe dziedzictwo Zwierzyńca* wygłosili regionaliści Michał Patyk, Lucyna Maławska-Patyk oraz dr inż. Małgorzata Przegalińska.

18 stycznia w Małej Sali Widowiskowej Akademickiego Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka swoją działalność zainaugurował Kabaret Em-Ce-Es, który wystawił przedstawienie pt. „Pierwszy krok”. Opiekunem kabaretu i autorem tekstów jest dr hab. Leszek Wierzbicki, prof. UMCS z Katedry Historii XVI–XIX w. i Europy Wschodniej. W gronie aktorów znajdują się m.in. studenci historii.

Współpraca

Instytut Archeologii we współpracy z Wydziałem Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS oraz Muzeum i Miejsce Pamięci w Sobiborze prowadzi prace na terenie tamtejszego byłego obozu zagłady. Podczas badań wykorzystywany jest georadar wielokanałowy oraz dron (SBSP) z kamerą LIDAR. Pracownicy Instytutu Archeologii zostali tam zaproszeni przez dr. Piotra Bartmińskiego i dr. Marcina Siłucha z WNoZiGP, którzy od dłuższego czasu współpracują z muzeum i próbują przy użyciu różnych metod nieinwazyjnych i systemów informacji geograficznej zrekonstruować rozplanowanie tego miejsca z czasów II wojny światowej.

Publikacje

Nakładem wydawnictwa Routledge ukazała się książka pt. *The Mentality of Partisans of the Polish Anti-Communist Underground 1944–1956* autorstwa dr. hab. Mariusza Mazura, prof. UMCS z Katedry Humanistyki Cyfrowej i Metodologii Historii. Jest to pierwsza monografia dotycząca polskiego powojennego podziemia antykomunistycznego wydana za granicą. W pracy przedstawiono obraz mentalności, wyobrażeń, sposobów myślenia i stanów psychicznych ludzi, którzy nie wyszli z konspiracji albo trafili do niej po okupacji niemieckiej, by walczyć o niepodległość i przetrwać.

Książka ukazała się jednocześnie na rynku brytyjskim i amerykańskim.

Naukowcy w mediach

Dr hab. Piotr Bednarz, prof. UMCS z Katedry Historii XVI–XIX w. i Europy Wschodniej w programie „To nas dotyczy” wyemitowanym na antenie TVP3 Lublin opowiedział o znaczeniu powstania styczniowego. Okazją do rozmowy była 160. rocznica wybuchu tego zrywu niepodległościowego.

Dr hab. Artur Górak z Katedry Archiwistyki i Nauk Pomocniczych Historii wziął udział w programie pt. „1863. Równość, Wolność, Niepodległość” zrealizowanym przez TVP Historia.

Inne

Centrum Badań nad Historią Regionalną i Lokalną UMCS uruchomiło stronę www.lubelskie-encyklopedia.pl stanowiącą zaczątek wirtualnej, interaktywnej encyklopedii Lubelszczyzny. Strona jest tworzona głównie przez historyków z Instytutu Historii, choć jej założeniem w przedstawianiu treści jest nawiązanie współpracy ze środowiskami regionalistów i amatorów małych ojczyzn. Do tej pory udało się opracować kilkadziesiąt haseł odnoszących się do miejscowości czterech gmin regionu (Wilkołaz, Konopnica i Włodawa – gmina miejska i wiejska).

Wydział Matematyki, Fizyki i Informatyki

Doktoraty

19 grudnia odbyła się publiczna obrona rozprawy doktorskiej mgr Dominiki Jasińskiej. Temat pracy: *Markov dynamics on spaces of infinite configurations with marks*. Promotor: prof. dr hab. Jurij Kozicki (UMCS). Recenzenci: prof. dr hab. Mirosław Lachowicz (Uniwersytet Warszawski) i prof. dr Lucian Beznea (Romanian Academy w Bukareszcie). Rada Naukowa Instytutu Matematyki na posiedzeniu 16 stycznia podjęła uchwałę o nadaniu mgr Dominice Jasińskiej stopnia doktora w dziedzinie nauk ścisłych i przyrodniczych w dyscyplinie matematyka.

21 grudnia odbyła się publiczna obrona rozprawy doktorskiej mgr inż. Anny Futy. Temat pracy: *Nierówności typu Schwarz dla odwzorowań harmonicznych koła jednostkowego unormowanych na brzegu*. Promotor: dr hab. Dariusz Partyka, prof. KUL (Katolicki Uniwersytet Lubelski). Recenzenci: prof. dr hab. Marek Jarnicki (Uniwersytet Jagielloński) i dr hab. Adam Lecko, prof. UWM (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie). Rada Naukowa Instytutu Matematyki na posiedzeniu 16 stycznia podjęła uchwałę o nadaniu mgr inż. Annie Fucie stopnia doktora w dziedzinie nauk ścisłych i przyrodniczych w dyscyplinie matematyka.

21 grudnia odbyła się publiczna obrona rozprawy doktorskiej mgr inż. Magdaleny Jastrzębskiej. Temat pracy: *Charakteryzacje brzegowe zespolonych odwzorowań quasiregularnych koła jednostkowego na siebie*. Promotor: dr hab. Dariusz Partyka, prof. KUL (Katolicki Uniwersytet Lubelski). Recenzenci: dr hab. Antoni Pierzchalski, prof. UŁ (Uniwersytet Łódzki) i dr hab. Adam Lecko, prof. UWM (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie). Rada Naukowa Instytutu Matematyki na posiedzeniu 16 stycznia podjęła uchwałę o nadaniu mgr inż. Magdaleny Jastrzębskiej stopnia doktora w dziedzinie nauk ścisłych i przyrodniczych w dyscyplinie matematyka.

19 stycznia odbyła się publiczna obrona rozprawy doktorskiej mgr inż. Katarzyny Winiarczyk. Temat pracy: *Oddziaływania nadsubtelne w modyfikowanych powierzchniowo nanocząstkach magnetytu*. Promotor: dr hab. Zbigniew Surowiec (UMCS). Recenzenci: prof. dr hab. Elżbieta Jartych (Politechnika Lubelska) i dr hab. Aneta Hanc-Kuczkowska, prof. UŚ (Uniwersytet Śląski w Katowicach). Rada Naukowa Instytutu Fizyki na posiedzeniu 23 stycznia podjęła uchwałę o nadaniu mgr inż. Katarzynie Winiarczyk stopnia doktora w dziedzinie nauk ścisłych i przyrodniczych w dyscyplinie nauki fizyczne.

Wydarzenia

9 stycznia uczniowie ze Szkoły Podstawowej nr 38 w Lublinie wzięli udział w warsztatach „Ozoboty na start!” oraz ćwiczeniach „Mnożyć każdy może” prowadzonych przez studentów z Koła Dydaktyków MaFiI.

Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej

Sukcesy

Zespół studentek w składzie: Sandra Chrustowska, Klaudia Greszta oraz Marta Żuber pod opieką dr. hab. Leszka Gawrysiaka z Katedry Geologii, Gleboznawstwa i Geoinformacji został nagrodzony w trzeciej edycji Konkursu „Minigranty im. Anny Pasek”. Konkurs dedykowany jest młodemu i ambitnemu zespołom studentów z I i II stopnia studiów, które w swoich badaniach i działaniach twórczo wykorzystują narzędzia i techniki geoinformacji oraz chcą rozwijać edukację w tym obszarze. W ramach nagrodzonego projektu zostanie opracowana aplikacja pt. „Gdzie na studia? – aplikacja Web-GISowa o polskich uczelniach” zawierająca dane przestrzenne i opisowe o państwowych i prywatnych uczelniach oraz miastach uniwersyteckich w Polsce. Projekt będzie miał na celu ułatwienie procesu wyboru studiów i kierunków w następujących kryteriach: miasta, kierunki i uczelnie wyższe.

Wydarzenia

4 stycznia w Zespole Szkół nr 5 im. Jana Pawła II w Lublinie odbył się okręgowy etap X Olimpiady Wiedzy o Turystyce. W zawodach wzięło udział 10 uczestników – uczniów z Lublina i Lubartowa. Nad przebiegiem olimpiady czuwał Komitet Okręgowy WoT, którego przewodniczącą jest dr hab. Teresa Brzezińska-Wójcik, prof. UMCS, kierownik Katedry Geografii Regionalnej i Turyzmu.

12 stycznia na wydziale gościli uczniowie z II Liceum Ogólnokształcącego im. gen. Gustawa Orlicz-Dreszera w Chełmie. Grupa ok. 50 uczniów wraz z opiekunami została oprowadzona po jednostce przez Ewelinę Kruszczyńską i Aleksandrę Kukiełkę (przedstawicielki Samorządu Studentów WNoZiGP). Następnie goście uczestniczyli w wykładzie dr Małgorzaty Stanińskiej pt. *Walory przyrodnicze gór Polski*.

Pierwsze w tym roku posiedzenie Oddziału Lubelskiego Polskiego Towarzystwa Geograficznego odbyło się 12 stycznia w Akademickim Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka i zainaugurowało cykl wydarzeń pn. „Przez

Świat. Spotkania z podróżą”. Kolejny odczyt OL PTG miał miejsce już na WNoZiGP (19 stycznia) i nosił tytuł *Rowe-rem przez Alpy*. Wygłosił go dr Jakub Czerniak, wykładowca akademicki na Wydziale Ekonomicznym UMCS.

Publikacje

W ostatnim czasie ukazały się ważne publikacje, których autorami są naukowcy z obu Instytutów WNoZiGP. Jedną z nich to artykuł, którego współautorem jest dr hab. Marek Nowosad, prof. UMCS z Katedry Hydrologii i Klimatologii, wydany w czasopiśmie „International Journal of Climatology” (Sachindra D.A., Nowosad M., 2022. Characteristics of wind speeds and outdoor thermal sensation considering the effect of wind speeds: An analysis based on hourly data from 1995 to 2021 in Poland. International Journal of Climatology, 42(16), 10021–10047; 140 pkt wg Wykazu Czasopism MEiN). Z kolei dr hab. Sebastian Bernat, prof. UMCS z Katedry Gospodarki Przestrzennej opublikował artykuł za 200 pkt w czasopiśmie „Muzeologia a kultu- rne dedičstvo” (Bernat S., 2022. Pipe organ and organ music in Poland as a part of world heritage. Muzeologia a Kultu- rne Dedicstvo, 10(2), 23–42).

Naukowcy w mediach

W styczniu w programie „Poranek między Wisłą i Bugiem” gościło kilku naukowców z WNoZiGP. 10 stycznia rektor UMCS prof. dr hab. Radosław Dobrowolski oraz dr hab. Piotr Zagórski, prof. UMCS z Instytutu Nauk o Ziemi i Środowisku opowiedzieli o XXX Wyprawie UMCS na Spitsbergen, 17 stycznia dr Jakub Kuna z Katedry Geomatyki i Kartografii przedstawił szczegóły projektu „Atlas historyczny miast polskich: Kazimierz Dolny, Puławy, Wąwolnica”, zaś 23 stycznia dr inż. Miłosz Huber opowiedział o swojej wyprawie do Skandynawii.

Inne

W drugiej połowie 2022 r. rozpoczął funkcjonowanie Light Pollution Think Tank (LPTT, noc.edu.pl), będący pierwszym w Polsce think tankiem zajmującym się problematyką zanieczyszczenia sztucznym światłem. W jego skład wchodzi interdyscyplinarna grupa polskich naukowców z kilku uczelni wyższych i instytutów naukowych, a także przedstawiciele samorządów i podmiotów NGO. Do grona LPTT należy także pracownik WNoZiGP – dr Grzegorz Iwanicki z Katedry

Geografii Społeczno-Ekonomicznej. Przedsięwzięcie jest realizowane w ramach projektu finansowanego przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach PROO 4. Stroną administracyjną zajmuje się Stowarzyszenie POLARIS – OPP promujące od ponad 20 lat ochronę nocnego krajobrazu i zrównoważoną politykę oświetlenia w ramach programu Ciemne Niebo.

Wydział Pedagogiki i Psychologii

Sukcesy

Dr hab. Cezary Domański, prof. UMCS z Instytutu Psychologii został wybrany na członka Rady Naukowej Instytutu Historii Nauki i Techniki im. Ludwika i Aleksandra Birkenmajerów Polskiej Akademii Nauk w Warszawie w kadencji na lata 2023–2026.

Wydarzenia

19 stycznia w Instytucie Pedagogiki odbyło się kolejne spotkanie naukowe z cyklu „Czwartki Badawcze”. Gościem był dr Krzysztof Cipora z Loughborough University, badacz specjalizujący się w szeroko rozumianym poznaniu matematycznym, a w ostatnich latach także w zjawisku lęku w kontekście uczenia się matematyki. Dr Krzysztof Cipora wygłosił wykład pt. *Lęk przed matematyką: czy wszystkich dotyka w ten sam sposób?*, w którym omówił kontrowersyjne i niekontrowersyjne aspekty lęku przed matematyką, powołując się na wyniki badań prowadzonych na przestrzeni 60 lat. Dyskusja po wykładzie potwierdziła ważność i atrakcyjność poznawczą podjętej problematyki. Po raz kolejny „Czwartek Badawczy” wzbudził spore zainteresowanie pracowników, wyrażone dużą frekwencją, komentarzami i dyskusją z prelegentem.

Współpraca

24 stycznia została zawarta umowa o współpracy pomiędzy Wydziałem Pedagogiki i Psychologii, reprezentowanym przez dziekana dr. hab. Andrzeja Różańskiego, prof. UMCS a Grupą MAC S.A., reprezentowaną przez prezesa zarządu Grzegorza Kowalskiego. Strony zadeklarowały m.in. współpracę projektową związaną z opraco-

waniem założeń teoretycznych oraz budową pomocy dydaktycznych dla nauczycieli wychowania przedszkolnego, realizację wspólnych projektów wydawniczych, ze szczególnym uwzględnieniem nauczycieli wychowania przedszkolnego oraz wspólne tworzenie i projektowanie narzędzi ułatwiających nauczycielom pracę. Osobami odpowiedzialnymi za współpracę są: ze strony Grupy MAC S.A. – Monika Babiarcz-Rams, ze strony UMCS – dr hab. Barbara Bilewicz z Katedry Wczesnej Edukacji.

Wydział Politologii i Dziennikarstwa

Sukcesy

Komitet Badań Polarnych Polskiej Akademii Nauk nominował dr Monikę Szkarłat z Katedry Stosunków Międzynarodowych na członka Social&Human Working Group – International Arctic Science Committee na kadencję 2023–2026. Zespół ten zajmuje się m.in. badaniami nad ludnością tubylczą Arktyki, eksploatacją jej złóż naturalnych oraz prawem obowiązującym na obszarze bieguna północnego. Dr Monika Szkarłat jest jedną z dwóch Polek w grupie badawczej obok dr Agnieszki Skorupy z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Dodatkowo decyzją rektora UMCS prof. dr. hab. Radosława Dobrowolskiego dr Monika Szkarłat została wyznaczona na delegata do Rady Polskiego Konsorcjum Polarnego na kadencję 2023–2026.

Wydarzenia

W styczniu na antenie Akademickiego Radia Centrum wyemitowano trzy audycje z cyklu „Profesura i Popkultura”. 5 stycznia mówiono o dyskoteci i muzyce disco, 12 stycznia tematem audycji było kino rozumiane jako kulturowa przestrzeń społecznych praktyk filmowych, 19 stycznia zaś przyglądano się popkulturowym obrazom osób pracujących w branży IT.

18 stycznia Koło Sympatyków Dalekiego Wschodu zorganizowało pierwsze wydziałowe obchody Księżycowego Nowego Roku. Podczas wydarzenia studenci mieli okazję wziąć udział w wykładach otwartych, warsztatach kaligrafii i dekorowania lampionów. Wśród

atrakcji znalazły się także pokazy sztuk walki w wykonaniu przedstawicieli szkoły Kung Fu ze stylu Chow Gar w Lublinie oraz wróżbitka z kalendarzem księżycowym.

W styczniu odbyły się dwa wydarzenia z serii otwartych spotkań z przedstawicielami sztuki dziennikarskiej organizowanych przez Studenckie Koło Dziennikarskie.

19 stycznia w murach wydziału gościł redaktor Michał Janczura, laureat nagrody Grand Press 2022 w kategorii reportaży audio. Podczas rozmowy studenci medioznawczych kierunków mogli poznać kulisy pracy nad materiałami radiowymi. Nie zabrakło wspomnień z okresu studiów – Michał Janczura jest absolwentem WPiD UMCS, ukończył politologię o specjalności dziennikarskiej. Z kolei 26 stycznia studenci, doktoranci i pracownicy uczestniczyli w spotkaniu z redaktorem Konradem Piaseckim, dziennikarzem radiowym i telewizyjnym, prowadzącym program „Kawa na ławę” w TVN24. Była to wyjątkowa okazja do poznania kulisów pracy dziennikarza oraz anegdot dotyczących przełomowych momentów z ostatnich 25 lat z perspektywy kogoś, kto przyglądał im się z bliska.

23 stycznia odbył się kolejny webinar w ramach nowej edycji cyklu „Horyzonty Edukacji Medialnej Informacyjnej i Cyfrowej” organizowanego przez Katedrę Informatologii, Bibliologii i Edukacji Medialnej. Gościem spotkania był Rafał Hetman, reporter i twórca internetowy, który wygłosił wykład pt. *Pisarz w mediach społecznościowych. Jak budować markę i wykorzystać popularność, żeby sprzedać książkę?* Podczas wykładu prelegent przedstawił metody budowania marki osobistej za pomocą bloga, Facebooka, Instagrama, YouTube’a oraz podcastów, a także sposoby wykorzystania mediów społecznościowych do promocji wydanych książek i utrzymywania zainteresowania nimi.

25 stycznia w Centrum Spotkania Kultur w Lublinie odbyło się pierwsze spotkanie Dyskusyjnego Klubu Filmowego Profesura i Popkultura w Kinie CSK. Cykl prowadzą wykładowcy Wydziału Politologii i Dziennikarstwa UMCS: dr hab. Piotr Celiński, prof. Uczelni, prof. dr hab. Jan Hudzik i dr Przemysław Wiatr. Punktem wyjścia pierwszego spotkania (na ten rok akademicki zaplanowanych jest łącznie 10) był film „Truman Show”. Po jego projekcji odbyła się dyskusja

z udziałem licznie zebranej publiczności. Partnerami wydarzenia są: Instytut Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach UMCS oraz Akademickie Radio Centrum.

25 stycznia w formie hybrydowej (stacjonarnie na WPiD oraz online na platformie MS Teams) odbyły się warsztaty z akademickiego pisania dla studentów, które poprowadziła Ayla Noruzova. Podczas spotkania poruszone zostały takie tematy, jak efektywne przygotowanie do egzaminów i pisania esejów.

25 stycznia mury wydziału wypełniły melodie piosenek Disneya podczas zorganizowanego przez Koło Naukowe Public Relations „Bajkowego karaoke”. Wydarzeniu towarzyszyły tematyczne zabawy, kreatywne przebrania w stylu disneyowskich postaci oraz konkurs na najlepszy kostium.

Wyjazdy

19 stycznia w ramach wizyty na Akademii Zamojskiej prof. dr hab. Marek Pietraś, dyrektor Instytutu Nauk o Polityce i Administracji wygłosił wykład otwarty pt. *Dylematy współczesnego ładu międzynarodowego*, w którym poruszył wątki dotyczące zmian na świecie spowodowanych agresją Rosji na Ukrainę, w sposób szczególny zwracając uwagę na istnienie problemu z wyciąganiem konsekwencji w związku z dyskusją o osądzeniu winnych zbrodni dokonywanych podczas wojny na terytorium Ukrainy. W dalszej części wykładu przedstawił obszary, w których Stany Zjednoczone i Chiny mogłyby współpracować pomimo konkurencji o dominację w światowej polityce i gospodarce czy technologii. Wydarzenie zostało zorganizowane przez Zakład Bezpieczeństwa Narodowego AZ w ramach cyklu „Akademia dla bezpieczeństwa”.

Współpraca

25 stycznia odbyło się uroczyste podpisanie porozumienia o współpracy partnerskiej w zakresie działalności edukacyjnej, naukowej i informacyjnej pomiędzy Instytutem Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach UMCS a Towarzystwem Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich Oddział w Lublinie. W spotkaniu wzięły udział: prof. dr hab. Iwona Hofman, dyrektor INoKSIM, dr hab. Anita Has-Tokarz, prof. UMCS, kierownik Katedry Informatologii, Bibliologii i Edukacji Medialnej, dr Renata Malesa,

dr Grażyna Piechota, dr Krystyna Kwapisiewicz-Hudzik, Bożena Milanowska, prezes oddziału TNBSP, Luiza Kawka, wiceprezes oraz Ewa Ziembowicz, sekretarz.

Naukowcy w mediach

9 stycznia prof. dr hab. Marek Pietraś, dyrektor Instytutu Nauk o Polityce i Administracji, kierownik Katedry Stosunków Międzynarodowych; prof. dr hab. Walenty Baluk, dyrektor Centrum Europy Wschodniej i zastępca dyrektora INoPiA oraz dr Grzegorz Gil z Katedry Bezpieczeństwa Międzynarodowego byli gośćmi w programie „Tu i teraz – widzę, słucham, pytam” TVP3 Lublin. Tematem debaty była rosyjska strategia na wyniszczenie w wojnie Rosji przeciwko Ukrainie, determinacja społeczeństwa i sił zbrojnych Ukrainy w walce z najeźdźcą oraz kontekst geopolityczny i wyznaniowy wojny rosyjsko-ukraińskiej.

16 stycznia dr Ewa Bulisz z Katedry Komunikacji Medialnej opowiadała w programie „Poranek między Wisłą i Bugiem” TVP3 Lublin o fenomenie prasy kobiecej w kontekście swojej książki pt. *Gatunkowe ukształtowanie współczesnej prasy kobiecej*, wydanej w 2022 r. przez Wydawnictwo UMCS.

25 stycznia dyrektor Centrum Europy Wschodniej prof. dr hab. Walenty Baluk gościł w programie „To nas dotyczy” TVP3 Lublin. Tematem rozmowy była kwestia kolejnej transzy pomocy militarnej dla Ukrainy, która broni się przed agresją Rosji.

27 stycznia podczas porannej rozmowy w Radiu Lublin dr Wojciech Maguś, zastępca dyrektora Instytutu Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach opowiadał o przygotowaniach do wyborów parlamentarnych (m.in. o nowelizacji kodeksu wyborczego) oraz scenariuszach i koncepcjach startu w wyborach partii opozycyjnych i koalicji rządzącej.

Prof. dr hab. Marek Pietraś, dyrektor Instytutu Nauk o Polityce i Administracji był gościem odcinka podcastu „The Civilian’s Voices” Muzeum „Głosy Ludzi Pokoju” Fundacji Rinata Achmetowa. Opublikowana w ukraińskich mediach rozmowa dotyczyła ataku Rosji na Ukrainę. Profesor wyjaśnił, dlaczego zmasowany atak Rosji na Ukrainę zszokował cały świat, jak rosyjska propaganda przygotowywa-

ła grunt pod agresję militarną, a także przewidział, kiedy i w jakich okolicznościach wojna może się zakończyć.

Wydział Prawa i Administracji

Sukcesy

Dr hab. Jarosław Kostrubiec, prof. UMCS, prodziekan Wydziału Prawa i Administracji otrzymał wyróżnienie honorowe Lubelskiego Towarzystwa Naukowego Societas Scientiarum Lublinensis za książkę pt. *Administracja ogólna w myśli prawniczej Drugiej Rzeczypospolitej*. Przekazanie wyróżnienia odbyło się 4 stycznia w Pałacu Czartoryskich podczas tradycyjnego spotkania noworocznego LTN.

Konferencje

27 stycznia odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. „Teoretyczne i praktyczne aspekty ochrony prawa własności w Polsce i na świecie” zorganizowana przez Studenckie Koło Naukowe Prawników. Tematyka konferencji obejmowała wieloaspektowość kwestii związanych z prawem własności z zakresu prawa cywilnego oraz prawa własności intelektualnej obowiązujących w polskim systemie prawnym, a także innych systemach prawnych na świecie. Celem wydarzenia była wymiana doświadczeń, wiedzy i poglądów na temat sposobów uregulowania instytucji własności w światowych systemach prawnych. Uczestnicy konferencji zaprezentowali m.in. następujące referaty: *Nieruchomość w postępowaniu upadłościowym* (prof. dr hab. Andrzej Jakubecki); *Egzekucja obowiązku opróżnienia lokalu służącego zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych dłużnika po 21.04.2019 r.* (dr Arkadiusz Sadza); *Realizacja roszczenia samoistnego posiadacza o przeniesienie własności działki zajętej pod budowę (art. 231 § 1 k.c.)* (mgr Wojciech Szczotka). Konferencja odbyła się w formie hybrydowej – za pośrednictwem platformy MS Teams i stacjonarnie na WPiA.

Wydarzenia

17 stycznia w Auli Uniwersyteckiej WPiA odbyło się spotkanie eksperckie z udziałem dr. Michała Laskowskiego, prezesa Izby Karnej Sądu Najwyższego pt. „Tendencje rozwojowe prawa karnego”.

Miłość niejedno ma imię

Rozmowa z dr Marleną Stradomską z Katedry Psychologii Klinicznej i Neuropsychologii UMCS

Podczas naszej rozmowy skupimy się na miłości. Zaczniemy więc może od wyjaśnienia, czym ona właściwie jest. Jak możemy ją zdefiniować?

To bardzo trudne pytanie, bo miłość jest dla każdego z nas czymś innym. Wszystko zależy od jednostki, od tego, jakie podejście ma dany człowiek: czy nie został kiedyś zraniony, czy jest w szczęśliwym związku od wielu lat.

Miłość kojarzy nam się przede wszystkim z serduszkami, z szybszym biciem serca, ze szczęściem, oderwaniem od rzeczywistości, postrzeganiem świata przez różowe okulary, patrzeniem na wszystko zupełnie inaczej niż wcześniej, gdy tego uczucia nie było. Cudownie, jeżeli w naszym życiu jest miłość romantyczna. Wiemy jednak, że ona niejedno ma imię i nie zawsze kończy się szczęśliwie. Często właśnie ten rodzaj miłości jest prezentowany w bajkach, co dla mnie jako psychoterapeuty jest trochę zatrważające. Wówczas do dziewczyny, zwykle nieszczęśliwej, przyjeżdża ksiądz na białym koniu i wtedy jej życie ma się odmienić. A dobrze by było pokazać, że ona może wziąć życie w swoje ręce i nie czekać na księcia na białym koniu, tylko zakupić sobie konia i sama nim jeździć, mówiąc tak metaforycznie.

Możemy długo mówić o miłości. Mimo naszych skojarzeń z czerwonymi serduszkami, to tak naprawdę szereg różnych uwarunkowań i schematów.

Wiemy już, czym jest miłość, a w jaki sposób wpływa na ludzki organizm? Możemy tutaj wskazać ra-

czej na jej pozytywne oddziaływanie, czy może jest wręcz odwrotnie?

Dużo zależy od tego, jak reagujemy np. na szybkie bicie serca. Czy to jest stan, który nas ekscytuje, czy wręcz przeciwnie – sprawia, że jesteśmy przerażeni. Przede wszystkim miłość wpływa na uwalnianie neuroprzekaźników. Mówimy tutaj o dopaminie, oksytocynie. To hormony, które wprowadzają człowieka w stan pobudzenia. Ale odczuwane emocje mogą powodować też skoki ciśnienia, co nie jest dobre dla naszego zdrowia.

Niektórzy badacze wskazują, że miłość ma bardzo pozytywny wpływ na układ immunologiczny, bo wówczas podwyższa się nasza odporność. Podobno też dzięki jej obecności w naszym życiu rzadziej zapadamy na różnego rodzaju zaburzenia psychiczne.

Kluczową rolę odgrywają tutaj jednak endorfiny, które wydzielają się wówczas, gdy jesteśmy w kimś zakochani, ponieważ nasz organizm bardzo pozytywnie reaguje na obecność drugiego człowieka. Chodzi o dotyk, bliskość. Dzięki temu lepiej śpimy, obniża się u nas poziom stresu i lęku. Bardziej akceptujemy siebie, swoje ciało, to, co robimy. W końcu jesteśmy dla kogoś „zabką”, „kochaniem”, „skarbem”.

Bywa czasami też tak, że miłość nas zaślepia. Patrzymy wtedy na bliską osobę przez tzw. różowe okulary, nie dostrzegając żadnych jej wad. Jak się przed tym uchronić?

Fot. Bartosz Pol

Patrzenie przez różowe okulary z jednej strony jest cudowne, a z drugiej niesie za sobą szereg konsekwencji. Po pierwsze, zastanówmy się, czy np. jeżeli zakochamy się w kimś i nagle zerwiemy ze swoim dotychczasowym życiem, to czy jest to dla nas dobre. Gdy nie dostrzegamy żadnych wad partnera, nie jesteśmy też w stanie zauważyć, że jakieś jego zachowanie jest nieodpowiednie.

Aby się przed tym uchronić, warto zadać sobie pytanie, które może pomóc w uzyskaniu realistycznego obrazu drugiego człowieka: czy wszystko jest rzeczywiście takie, jakie mi się wydaje? Dobrym sposobem jest też zapoznanie ukochanej osoby z gronem naszych znajomych. Wtedy oni wyrażą swoje zdanie, powiedzą, jak to wygląda z ich perspektywy, ale musimy mieć świadomość, że ktoś może nas skrytykować, więc trzeba być na to przygotowanym.

Podjęwając jakiegokolwiek decyzje, należy kierować się swoimi potrzebami, wartościami, a nie zmieniać

całe swoje życie pod wpływem ukochanej osoby. Często mówimy o tzw. *red flags*, czyli pewnych sygnałach ostrzegawczych, które pozwalają nam się zorientować, że coś jest nie tak. Nie powinniśmy ich ignorować. Na przykład zastanawiające może być, gdy para po dwóch tygodniach znajomości zaczyna planować ślub. To bardzo mało czasu, żeby się poznać i może to jest czymś spowodowane: albo moją samotnością, albo jakimś naciskiem z drugiej strony. I tutaj dobrze by było skonsultować swoją decyzję z kimś jeszcze. Jeżeli nie wiem, czy robię dobrze, czy nie, a to naprawdę poważny krok, warto poradzić się psychologa, psychoterapeuty bądź innego specjalisty z zakresu zdrowia psychicznego.

Jak widać miłość to piękne uczucie, ale bywa też trochę niebezpieczne. Dlaczego więc tak bardzo pragniemy kochać i być kochani? Czy poszukiwanie miłości jest wpisane w ludzką naturę?

Zdecydowanie tak. Podam tutaj pewien przykład. Większość z nas bardzo pragnie mieć dzieci, ale nawet nie potrafi powiedzieć dlaczego. Kiedyś dotarłam do informacji, że człowiek chce mieć dziecko po to, żeby mieć kogo kochać. Gdyby nie miłość i fakt, że chcemy zrobić coś dla kogoś, dla siebie, to pewnie byśmy już dawno wyginęli.

Dlaczego ludzie chcą kochać i być kochani? To naturalna potrzeba. Obecność drugiego człowieka wiąże się z poczuciem bliskości, akceptacji, zrozumienia, bezpieczeństwa, pewności siebie, bo w końcu ktoś nas wybrał. Dzięki temu lepiej czujemy się sami ze sobą, ale też lepiej odnajdujemy się w społeczeństwie.

Czasami mamy jednak do czynienia z ciemną stroną miłości. Zdarza się, że tak bardzo jej pragniemy, bo wiem jesteśmy uzależnieni od bycia w związku. Być może boimy się odrzucenia albo nie jesteśmy w stanie sobie wyobrazić bycia samemu. To może okazać się bardzo niebezpieczne, ponieważ wchodząc ciągle w nowe relacje, nie mamy nawet czasu na zastanowienie się, dlaczego nasz poprzedni związek się rozpadł.

Żyjemy w czasach, w których poszukiwanie miłości przyjęło nieco inną formę. Wielu nowych ludzi poznajemy w Internecie. Czy przestrzeń wirtualna jest dobrym miejscem na znalezienie drugiej połówki? A jeśli nie, to gdzie możemy jej szukać?

Miłości możemy szukać wszędzie. Czymś charakterystycznym dla XXI w. są różnego rodzaju portale randkowe. One oczywiście są fantastyczne, ale musimy pamiętać, że 80–90% użytkowników ma tam założone fikcyjne konta. To są pięknie zrobione zdjęcia, opisy często konsultowane przez psychologów, więc czasami po prostu możemy się zawieść.

Dobrze jest mieć otwartą głowę i szukać miłości w różnych miejscach. Niech to będą wyjścia do teatru, kina, na siłownię, spotkania towarzyskie, wspólnot religijnych, imprezy, wydarzenia. Miłość możemy znaleźć wszędzie. Pamiętajmy jednak o tym, że jeżeli np. chodzimy na terapię do psychoterapeuty, to nie powinniśmy go postrzegać jako odpowiedniego kandydata na przyszłego męża. Jeżeli uczęszczamy na terapię grupową albo grupę wsparcia, to też nie jest dobre miejsce, żeby rozpoczynać związek. Mimo że ta wielka miłość może się rozwijać, to jednak nie należy szukać kogoś z podobnymi trudnościami.

Na koniec powinniśmy jasno powiedzieć, że brak drugiej połówki nie jest równoznaczny z tym, że człowiek musi być nieszczęśliwy. W końcu miłość ma różne oblicza, a każdy inaczej pojmuje szczęście. Mimo tego nikt z nas nie chce być samotny i Ignie do drugiego człowieka. Co zatem możemy powiedzieć komuś, kto wciąż jest na etapie poszukiwań ukochanej osoby?

Po pierwsze, nie wolno myśleć o sobie jako o „przegrywie życiowej”. Czegoś takiego nie ma. Nie akceptujemy tego w psychoterapii. To jest kwestia różnych rozwiązań. Uważam, że lepiej jest poczekać, skupić się na sobie, niż wejść w związek przemocowy, żeby ktoś nas nie szanował, wyzywał, sprawdzał i doprowadzał do załamania nerwowego lub depresji. Dobrze jest skupić się na swoim rozwoju, zadbać o dobre samopoczucie. Jeśli nauczymy się spędzać czas tylko ze sobą, to wtedy spędzanie go z kimś innym będzie dla nas przyjemnością. A jeżeli w danej chwili nie możemy wytrzymać sami ze sobą, ze swoimi myślami, to raczej nie jest to dobry moment na tworzenie czegoś nowego.

Warto budować różne, silne relacje nie tylko z partnerem typowo romantycznym, ale także z rodziną, ze znajomymi, z kolegami, koleżankami. Ważne jest praktykowanie, to znaczy chodzenie na randki. To świetny sposób, żeby się przyzwyczajać do drugiego człowieka, ale idąc na randkę lepiej jeszcze nie mieć w głowie ślubu czy dzieci z daną osobą.

Po drugie, nie wolno porównywać się do innych osób, które już mają rodzinę lub wymarzonego partnerów. Rzadko jest w życiu tak, że akurat w tym samym momencie wszyscy mamy je identycznie ułożone.

Jeżeli jednak czujemy, że ta sytuacja nas przerasta, że mamy bardzo zaniżoną samoocenę, warto poszukać pomocy u specjalisty. Nie tylko psychologa, psychoterapeuty, może to być też uczestnictwo np. w warsztatach czy szkoleniach, które pozwalają spojrzeć na swoje życie z innej perspektywy, otworzyć się na nowe możliwości, a być może właśnie dzięki temu zyskamy szansę pokochania kogoś i bycia kochanym.

Rozmawiała Magdalena Cichocka

Materiał pierwotnie ukazał się w formie podcastu „Głos nauki”. Pełna wersja dostępna jest na stronie: <https://www.umcs.pl/pl/odcinki,20240,1.htm>.

Ciemny sektor Wszechświata

Rozmowa z prof. dr. hab. Markiem Rogatko
z Katedry Fizyki Teoretycznej UMCS

Czarne dziury, ciemna materia i ciemny sektor – to wszystko brzmi trochę jak czarna magia. Może wyjaśnimy na początku, co kryje się pod tymi tajemniczymi pojęciami.

Ciemna materia to nieznaną składnik naszego Wszechświata, stanowiący aż ok. 27% jego masy. Dzięki zakrzywieniu promieni świetlnych przez duże skupiska mas, czyli tzw. soczewkowaniu grawitacyjnemu przewidzianemu przez ogólną teorię względności Einsteina, możemy zaobserwować rozkład ciemnej materii na odległościach kosmologicznych rzędu milionów lat świetlnych.

Kosmiczne obserwacje klastrów galaktyk odległych od nas o miliardy lat świetlnych pokazują miejsca, w których zakrzywiają się promienie świetlne (brak jest tam materii widzialnej), co wskazuje, że każda z galaktyk otoczona jest olbrzymią chmurą ciemnej materii. Z kolei cząstki owej materii, stanowiące tzw. ciemny sektor, nie zostały do tej pory zarejestrowane przez eksperymenty przeprowadzone na Ziemi.

Pana projekt pn. „Ciemne obiekty w badaniu ciemnego sektora” uzyskał finansowanie w konkursie OPUS 23 Narodowego Centrum Nauki. Jakie są jego założenia? Oddziaływanie ciemnego sektora z czarnymi obiektami, takimi jak czarne dziury i ich wielowymiarowe odpowiedniki oraz tunele czasoprzestrzenne, to temat w dużej mierze nieopracowany. Projekt, który prowadzę, ma charakter czysto teoretyczny, jego głównym celem jest znalezienie cech charakteryzujących ciemny sektor. Będziemy rozważać trzy modele ciemnego

sektora: aksjonowy model ciemnej materii, w którym kluczową rolę odgrywa człon łączący tensor pola Maxwella z polem aksjonowym; model ciemnego fotonu, gdzie teoria Einsteina-Maxwella jest uzupełniona dodatkowym polem cechowania typu $U(1)$ (tzw. ciemny foton) oraz model ciemnego aksjonu, gdzie pole aksjonowe jest sprzężone z polem Maxwella i polem ciemnego fotonu. Przede wszystkim skupimy się na procesach, jakie zachodzą w pobliżu czarnych obiektów, a więc na położeniu chmury ciemnej materii i wpływie parametrów obiektu na jej rozkład. Przyjrzymy się też zjawisku formowania sieci kosmicznej i udziału ciemnego sektora w tym procesie. I choć powstanie sieci kosmicznej z ciemnej materii, na której następuje kondensacja materii widzialnej, zostało niedawno zaobserwowane przez teleskop Hubble’a, to w dalszym ciągu to zagadnienie stanowi istotne wyzwanie dla współczesnej fizyki teoretycznej i astrofizyki. Mając na uwadze przyszłe obserwacje dokonywane przez Teleskop Horyzontu Zdarzeń, chcemy przyjrzeć się bliżej problemowi silnych pól magnetycznych, pochodzących z ciemnego sektora i ich wpływu na fizykę supermasywnych czarnych dziur.

A mówiąc prościej?

Za pomocą metod matematycznych będziemy budować model zjawiska fizycznego, a potem porównamy ten model z doświadczeniem, obserwacją astrofizyczną. Powstałe teorie zaimplementujemy do ogólnej teorii względności. Jeżeli osiągniemy zupełnie inne wyniki, niż wskazywałoby doświadczenie, to uzupełnimy nasz model tak, aby jak najdokładniej odtwarzał efekty

Fot. Bartosz Proll

obserwacji astrofizycznych. Będziemy budować modele ciemnej materii, przypuszczając, że pewne cząstki mogą stanowić ciemną materię, tworzyć ciemny sektor i sprawdzać zgodność z efektami doświadczalnymi trochę po omacku. Niestety nie wszystko to, co widzimy podczas współczesnych obserwacji astrofizycznych, potrafimy opisać dokładną teorią.

Poza tym oprócz ciemnej materii jest jeszcze ciemna energia, która stanowi ponad 70% masy naszego Wszechświata i powoduje gwałtowne przyspieszenie jego rozszerzania. Jeszcze do niedawna nikt nie brał pod uwagę istnienia takiego składnika masy naszego Wszechświata. Ludzie myśleli, że tempo jego rozszerzania zwalnia. Okazało się jednak, że on cały czas coraz szybciej się rozszerza.

A co to znaczy, że Wszechświat się rozszerza?

Odległości między galaktykami zwiększają się coraz bardziej, co powoduje powstanie między nimi bardzo dużych pustych obszarów. Najczarniejszy scenariusz zakłada, że

z naszego pola widzenia znikną wszystkie galaktyki. Te bliższe skupią się w jedną supergalaktykę, która zapadnie się w czarną dziurę. Doświadczenia i obserwacje astronomiczne wyprzedziły ich interpretacje. Pełne zrozumienie fizyki Wszechświata ciągle wymyka nam się z rąk.

Czarne dziury są czarne?

Nie do końca. Promieniowanie Hawkinga zakłada, że czarne dziury mogą emitować promieniowanie o określonej temperaturze. Jednak, żeby dostrzec czarną dziurę, potrzebujemy zewnętrznego składnika, na który ona oddziałuje. Na przykład jeżeli do czarnej dziury wpada dużo gazu, to cząstki materii, które powstają wokół jej granic, wskutek tarcia wytwarzają promieniowanie różnej długości fal, co jest widoczne. Czarną dziurę możemy również „dostrzec”, kiedy zakrzywia promieniowanie świetlne w efekcie soczewkowania grawitacyjnego. Czarne dziury wytwarzają tak silną grawitację, że przyciągają wszystko, żadne fotony nie są w stanie oderwać się od ich powierzchni.

Załóżmy, że hipotetycznie wpadlibyśmy do czarnej dziury. Możemy z niej powrócić?

Wiemy, że czarne dziury wciągają wszystko, ale nie wiemy, co dzieje się w ich środku. Jest kilka rodzajów czarnych dziur, np. statyczna typu Schwarzschilda, naładowana czarna dziura typu Reissnera-Nordströma, która charakteryzuje się masą i ładunkiem, a także posiada tzw. horyzont wewnętrzny dający hipotetycznie możliwość przeniesienia się w inny wszechświat, oraz rotacyjna czarna dziura typu Kerra. To wszystko oczywiście pozostaje w świecie teorii, jeszcze nie wiemy, jak przekłada się na rzeczywistość.

Wydaje się, że im mniejsza czarna dziura, tym jej bezpośrednie oddziaływanie na nas, czyli tzw. efekt spaghettifikacji – rozciągnięcia obserwatora wpadającego do niej, jest większy. A im większa czarna dziura, czyli promień horyzontu zdarzeń jest większy, tym efekt naszego „rozciągnięcia” jest mniejszy. Na przykład jeżeli wpadlibyśmy w supermasywną czarną dziurę M87 o masie miliardy razy większej od masy Słoń-

ca, to efekt spaghettifikacji byłby mały, bo ta dziura jest olbrzymia. Co ciekawe, jej grawitacja jest na tyle silna, że czas ulega zamrożeniu. W efekcie tego obserwator w nieskończoności widziałby, jak zbliżamy się do jej brzegu, coraz bliżej i bliżej, ale nie zobaczyłby naszego zniknięcia w czarnej dziurze. Z kolei my w skończonym czasie moglibyśmy przelecieć przez horyzont czarnej dziury. Oczywiście taki horyzont działa niczym membrana jednostronna, więc jeśli wlecimy z jednej strony, to możemy z niej wylecieć tylko drugą, np. białą dziurą, która jest odbiciem zwierciadlanym. Czarne dziury, tunele czasoprzestrzenne, z angielska zwane dziurami robaczanymi (*wormhole*), to nie tylko elementy powieści science fiction, ale także zjawiska naukowe, nad którymi od lat prowadzi się badania w oparciu o ogólną teorię względności Einsteina.

Czy jest jakiś teoretyczny przepis na gwiazdne wrota?

To bardzo proste: znajdujemy sobie czarną dziurę, wrzucamy do niej ciemną energię i okazuje się, że z tej czarnej dziury robią się gwiazdne wrota. A jeszcze lepiej jak natrafimy na kosmiczny tunel czasoprzestrzenny. Po dostarczeniu porcji ciemnej energii, charakteryzującej się ujemnym ciśnieniem, gardziel tunelu staje się stabilna i możemy podróżować, na razie tylko w teorii, do odległych zakątków Wszechświata.

Pana projekt wpisuje się w nowatorski nurt poszukiwania własności ciemnej materii przy pomocy matematycznych metod teorii grawitacji. Jakie zastosowanie mogą znaleźć wyniki przeprowadzonych badań?

Uzyskane rezultaty mogą być wykorzystane w planowanych i już uruchomionych eksperymentach, mających na celu detekcję tego tajemniczego składnika masy Wszechświata. Będziemy badali także wpływ ciemnej materii w układach silnie sprzężonych, np. w cieczech nadprzewodzących. Z naszych wstępnych obliczeń wynika, że nadprzewodniki mogą stanowić pewien pośredni efekt doświadczalny, który wskaże, gdzie można jeszcze szukać efektów obecności ciemnej materii.

Kilka lat temu Stephen Hawking pisał, że fizyka jest już skończona, bo w zasadzie wszystko odkryliśmy, ale to nie do końca prawda. Wiele danych pochodzących z obserwacji naszego Wszechświata nie jest jeszcze w pełni opisanych przez teorię.

Rozmawiała Klaudia Olender

Sweet Home Chicago?

Rozmowa z dr Izabellą Kimak z Katedry Anglistyki i Amerykanistyki UMCS

Jest Pani laureatką konkursu OPUS 23, przeznaczonego dla naukowców na wszystkich etapach kariery naukowej. Proszę opowiedzieć, czego dotyczy zwycięski projekt.

Projekt „Sweet Home Chicago? Wietrzne Miasto a amerykańscy pisarze polskiego pochodzenia” ma na celu analizę roli i przedstawień Chicago w tekstach literackich autorstwa współczesnych pisarzy i pisarek amerykańskich polskiego pochodzenia tworzących w języku angielskim, takich jak m.in. Stuart Dybek, John Guzlowski, Elizabeth Kern czy Douglas Bukowski. Jeżdżąc do Chicago od prawie dwóch dekad z powodów rodzinnych, miałam okazję obserwować sposób funkcjonowania mieszkających tam Polaków oraz dynamikę zachodzących zmian demograficznych. Zauważyłam, że wciąż powstają nowe studia nad rolą Chicago jako swoistej stolicy amerykańskiej Polonii pisane z perspektywy historycznej lub socjologicznej. Brakuje natomiast podobnych studiów literaturoznawczych. Stąd też pomysł na mój projekt.

Dzięki stypendium Fundacji Kościuszkowskiej w 2021 r. spędziłam pięć miesięcy na Northwestern University w Evanston (w stanie Illinois w USA), gdzie pojechałam na zaproszenie Stuarta Dybka, jednego z pisarzy, którego twórczością zajmuję się w ramach projektu. Początkowo chciałam przyjrzeć się typowym przestrzeniom – zarówno geograficznym, jak i metaforycznym – w twórczości amerykańskich pisarzy i pisarek o polskich korzeniach. Podczas pobytu zdałam sobie jednak sprawę, że jest to zdecydowanie za szeroki temat i postanowiłam zawęzić go tylko do Chicago. Na margine-

sie dodam, że Evanston to jego północne przedmieścia. Z kampusu położonego nad jeziorem Michigan rozciąga się spektakularny widok na centrum Wietrznego Miasta, więc żartobliwie mogę stwierdzić, że to Chicago wybrało mnie do tego projektu. A mówiąc poważnie, analiza roli Chicago w tekstach literackich wydała mi się zasadna z uwagi na wspomnianą wyżej funkcję Wietrznego Miasta jako stolicy Polonii, magnesu przyciągającego naszych rodaków na ogromną skalę już od końca XIX w.

Jak będą przebiegały prace nad realizacją projektu?

W projekcie będę badała teksty literackie reprezentujące prozę i poezję. Analizie poddam również pamiętniki. Tym, co łączy uwzględnionych w granice twórców i twórczyń, jest fakt, że od dzieciństwa mieszkali w Chicago, w kilku różnych dzielnicach miasta tradycyjnie związanych z Polonią, takich jak: Polish Downtown, Pilsen / Little Village, Humboldt Park czy Bridgeport. Osoby te zwracają uwagę na ścisły związek ich twórczości z miastem, stąd też pomysł zajęcia się tematem Chicago jako domu oraz mniejszych społeczności przedstawionymi w tej samej funkcji (dzielnica, kościół, rodzina). Chcę przyjrzeć się temu, jak wybrana konwencja literacka, ale też płęć twórców i twórczyń oraz bohaterów i bohaterki wpływają na konstrukcję miasta w tekstach literackich. Sporo będzie również mowy o pamięci, jako że w większości przypadków autorzy i autorki zajmują się w swojej twórczości Chicago sprzed kilku dekad, z czasów własnej młodości. Ich teksty stanowią zatem cenny zapis historyczno-literacki miejsc i społeczności, których już po prostu nie ma. W ostat-

Fot. Bartosz Proń

nich dziesięcioleciach, zwłaszcza po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej i związanym z tym drastycznym spadkiem liczby imigrantów do Stanów Zjednoczonych, daje się zauważyć postępujące rozproszenie Polonii: nie jest już związana z jedną dzielnicą, jej członkowie i członkinie przeprowadzają się do coraz bardziej odległych przedmieść Chicago, a tradycyjne „polskie” dzielnice podlegają procesom gentryfikacji.

Efektom mojego projektu będzie monografia, którą docelowo planuję opublikować w języku polskim i angielskim. Chcę wypełnić luki, które dostrzegam na rynku wydawniczym. Polscy czytelnicy i czytelniczki rzadko mają okazję zapoznać się z twórczością pisarzy i pisarek diasporycznych z uwagi na to, że (z nielicznymi wyjątkami) ich teksty nie są tłumaczone na język polski. Z kolei na rynku amerykańskim, którym zajmuję się od czasów studiów magisterskich na naszej Alma Mater, widzę ogromną dysproporcję pomiędzy opracowaniami poświęconymi literaturze autorów i autorek polskiego pochodzenia a tymi reprezentującymi inne mniejszości etniczne. Czas wypełnić te luki.

Co poradziłaby Pani badaczom, którzy zastanawiają się nad tym, czy aplikować w tego typu konkursach?

Przede wszystkim radziłabym aplikować i nie zrażać się ewentualnymi niepowodzeniami, ponieważ mi także nie udało się zdobyć grantu za pierwszym podejściem, mimo iż miałam spory komfort pracy nad projektem. Wniosek do konkursu OPUS złożyłam w grudniu 2021 r., a w maju 2022 r. dowiedziałam się, że nie został zakwalifikowany do finansowania. Byłam jednak w o tyle dobrej sytuacji, że przeszłam do drugiego etapu oceny merytorycznej, a więc mogłam od razu ponownie aplikować. Zrobiłam to i 6 grudnia Narodowe Centrum Naki sprawiło mi wymarzony mikołajkowy prezent, ogłaszając wyniki konkursu.

Inną wskazówką, której mogłabym udzielić osobom zastanawiającym się nad aplikowaniem w tego rodzaju konkursach, jest to, by nie bać się pytać i prosić o radę zarówno osoby, które już realizują granty, jak i specjalistów i specjalistki z Centrum Badań Naukowych UMCS. W przygotowaniu aplikacji pomogła mi mgr inż. Beata Herbaczyńska-Stankevič, która wykazała się niesamowitą cierpliwością w udzielaniu odpowiedzi na moje niezliczone pytania oraz niezwykłą skrupulatnością podczas sprawdzania wniosku. Mogę śmiało powiedzieć, że jest współautorką mojego sukcesu.

Rozmawiała Magdalena Wołoszyn

Niezbadane tajemnice zimnowojennych planów miast

Rozmowa z mgr Marią Stadnicką, doktorantką z Katedry Geomatyki i Kartografii UMCS

Jest Pani autorką projektu, który otrzymał finansowanie w ramach konkursu PRELUDIUM Narodowego Centrum Nauki. Proszę o wyjaśnienie na wstępie, co to za projekt i jakie są jego założenia.

Projekt dotyczy oszacowania stopnia kartometryczności europejskich planów miast wydanych w okresie zimnej wojny po obu stronach żelaznej kurtyny. Jest częścią mojej pracy doktorskiej, w której łączę metodę badań kartograficznych z geografiami społeczno-ekonomiczną i perspektywą europejską w okresie zimnej wojny.

Przedmiotem moich zainteresowań są europejskie plany miast opracowane na potrzeby społeczeństwa funkcjonującego po jednej lub drugiej stronie żelaznej kurtyny. Mapy przeznaczone do powszechnego użytku są najbardziej podatne na ograniczenie i deformację ich treści, dlatego stanowią ciekawe źródło do badań nad kartografią społeczną i krytyczną.

Kategorie obiektów wykluczonych (zamaskowanych) lub wskazanych do deformacji na mapach są zmienne w czasie, ale zawsze obejmują miejsca ważne z punktu widzenia władzy. To właśnie władza dekretemi, ustawami, rozporządzeniami, umowami międzynarodowymi itp. narzuca cenzurę tajności lub deformacji informacji o obiektach przestrzennych, a następnie kontroluje realizację tych zaleceń.

Z punktu widzenia rozwoju kartografii ważny był początek lat 60., czas zaawansowanej eksploracji kosmosu

w ramach amerykańskiego programu „Corona”. W tym czasie Amerykanie zaczęli opracowywać mapy topograficzne krajów bloku wschodniego na podstawie zdjęć satelitarnych. Z literatury wiadomo, że sytuacja ta miała wpływ na decyzje zaostrzające w bloku wschodnim ochronę danych przestrzennych przedstawianych na mapach do powszechnego użytku. Zaostrzenie dotyczyło praktycznie wszystkiego, co było związane z dokładnością map. Wtedy też pojawiły się zalecenia wprowadzające deformacje geometryczne, czyli fałszujące kartometryczność. Nie wiadomo jednak, czy podobne fałszowanie dokładności kartometrycznej map do użytku powszechnego miało miejsce po drugiej stronie żelaznej kurtyny, czy też ta część informacji geograficznej była równie ważna dla osób sprawujących władzę w krajach bloku zachodniego.

Stąd pomysł zbadania kartometryczności planów miast w podziale na blok wschodni i zachodni. Takie podejście pozwoli mi oszacować, na jaką skalę i w jaki sposób deformowano mapy do użytku powszechnego w bloku wschodnim i czy dopuszczano się podobnych działań po drugiej stronie żelaznej kurtyny.

Czym jest „kartometryczność” wymieniona w tytule Pani projektu?

Kartometryczność to cecha mapy mówiąca o tym, czy dana mapa może być podstawą do wykonania obliczeń

Fot. Bartosz Proń

matematycznych, których rezultatem są poprawne wyniki pomiaru np. odległości, kątów, powierzchni czy skali. W kontekście tego można mówić, że mapa jest kartometryczna lub niekartometryczna. Jeżeli jest ona kartometryczna, wówczas jej geometria jest poprawna. W przeciwnym razie mapa obciążona jest błędami, które w kartografii określone są jako naturalne (nieumiejętnie przeprowadzona generalizacja, niedokładności pomiarowe itd.) oraz celowe (cenzura).

To właśnie błędy wprowadzane celowo na zimnowojennych planach miast interesują mnie najbardziej. Wynikają one przede wszystkim z zaleceń i postanowień aparatu władzy, która chciała ukryć prawdziwe położenie (współrzędne geograficzne) obiektów strategicznych (o dużym znaczeniu społeczno-gospodarczym). Deformacje treści map wprowadzała poprzez cięcie i rotację arkuszy, uzupełnianie treści nieistniejącymi obiektami, zmienność skali o obrębie jednego arkusza mapy. Okresem sprzyjającym wprowadzaniu takich błędów na mapach w bloku wschodnim były głównie lata 60. i 70.

W badaniach nad kartometrycznością planów miast wykorzystam nowoczesne narzędzia GIS (Systemy Informacji Geograficznej), które pozwolą mi wyznaczyć dokładność planów miast pod względem skali, odległości, powierzchni i kątów oraz zwizualizować ich zniekształcenia. Narzędzia te będą rozwijać za pomocą języka programowania Python w celu zautomatyzowania poszczególnych procesów oceny kartometryczności.

O jakich europejskich miastach mówimy?

Założeniem projektu jest przebadanie czterech planów miast na każde europejskie państwo. Miasta wybiorę na podstawie ich funkcji społeczno-ekonomicznej (administracyjna, przemysłowa, transportowa i turystyczna). Pod uwagę wezmę także wielkość miasta w odniesieniu do liczby mieszkańców oraz jego położenie względem granicy państwa i przejść granicznych. To pozwoli mi przeanalizować wpływ funkcji, wielkości oraz położenia danego miasta na kartometryczność planów miast.

Co mają na celu Pani badania? Jakich efektów możemy się spodziewać?

Jednym z efektów moich badań będzie opracowanie uniwersalnej metodologii, która pozwoli odróżnić deformacje geometryczne wynikające z błędów naturalnych od deformacji celowych wynikających z zaleceń władz (cenzury). Efektem będzie też utworzenie katalogu wizualizacji błędów i wskaźników deformacji, który posłuży jako baza referencyjna ułatwiająca interpretację wyników analizy dokładności nie tylko przedmiotu moich badań, ale także map współczesnych, budzących wiele wątpliwości.

Wyniki badań będą miały nie tylko istotne znaczenie dla historii nauki w zakresie rozwoju kartografii cywilnej po obu stronach żelaznej kurtyny, stopnia uzależnienia jej od kartografów wojskowych i administracji państwowej, ale także wzbogacą wiedzę o współczesnym podejściu do informacji geograficznej w państwach np. o charakterze totalitarnym.

Rozmawiała Magdalena Cichońska

Holokaust nie wziął się znikąd

Rozmowa z dr. hab. Adamem Kopciowskim, prof. UMCS, p.o. kierownika Pracowni Kultury i Historii Żydów UMCS

Jak wyglądałaby nasza historia, gdyby nie było Holokaustu? Czy taka alternatywna rzeczywistość w ogóle jest możliwa?

Choć jedno z podstawowych przykazań historyka zakazuje gdybania o alternatywnej historii (co by było gdyby?), to jednak często zadaję sobie pytanie, jak wyglądałaby nasza rzeczywistość, gdyby nie było Holokaustu. Pytanie to jest zresztą bardziej uprawnione w dziedzinie sztuki i nie bez powodu wiele wizji artystycznych pośrednio lub bezpośrednio do niego się odnosi. Ciekaw też jestem, jak w dalszej perspektywie czasowej potoczyłyby się napięte w przededniu wojny stosunki polsko-żydowskie. Mówi się, że Polacy i Żydzi żyli ze sobą przez 7 wieków i się nie zżyli. W drugiej połowie lat 30. zauważalne były wyraźne tendencje antysemityczne. Należy pamiętać, że obie społeczności aż do końca żyły w zasadzie obok siebie, czemu sprzyjała wzajemna nieufność i swoisty separatyzm każdej ze stron. Nie wiadomo też, jak potoczyłaby się historia w starciu z postępującymi procesami modernizacyjnymi czy laicyzacyjnymi, dotykającymi jedną i drugą grupę.

Mieszkaliśmy obok siebie, ale nie byliśmy zżyli. Dlaczego?

Podstawowym czynnikiem były uprzedzenia, obie społeczności dążyły też do samoizolacji. Z jednej strony w wielu miastach począwszy od XV w. rugowano Żydów z ich terenu, z drugiej natomiast w tej samej

prześladowanej i niechcianej grupie występowały tendencje samoizolacyjne – Żydzi woleli mieszkać we własnym otoczeniu, co m.in. ułatwiało im sprawowanie kultu, np. przestrzeganie szabatu. Nie ma co idealizować, Polacy i Żydzi egzystowali obok siebie, ale żyli osobno.

Można powiedzieć, że Lublin odgrywał kluczową rolę w Holokauście. To tu rozpoczęła się akcja Reinhardt.

Lubelszczyzna miała wyjątkowe znaczenie w planach niemieckich, począwszy od 1939 r. Endlösung der Judenfrage, czyli „ostateczne rozwiązanie kwestii żydowskiej” rozpoczęło się w Generalnym Gubernatorstwie w 1942 r., jednak już wcześniej pojawiały się plany pozbycia się Żydów z przestrzeni europejskiej, zakładające np. deportację na Madagaskar czy utworzenie żydowskiego rezerwatu, który – według jednej z wersji – miał powstać właśnie na Lubelszczyźnie. Kolejnym etapem była tzw. zagłada pośrednia, czyli stworzenie Żydom takich warunków do życia, które wzmagalyby śmiertelność (gettoizacja, przeludnienie, racjonowanie żywności, głód, choroby). Przełom 1941 i 1942 r. to już wyraźne przygotowania do tzw. zagłady bezpośredniej. Przywołując wymiar lokalny, likwidacja lubelskiego getta na Podzamczu w ramach operacji Reinhardt miała charakter modelowy i jednocześnie eksperymentalny. Była to pierwsza tego typu akcja w całym Generalnym Gubernatorstwie, a jej przebieg do pewnego stopnia powielano w innych miejscach. Niemiecki

Fot. Bartosz Proń

sztab wysiedleńczy przeprowadzający akcję deportacyjną z Lublina wykonywał podobne działania także w innych miejscowościach Lubelszczyzny, a nawet w największym skupisku żydowskim na ziemiach polskich, czyli w getcie warszawskim. Istotnymi ogniwami akcji Reinhardt były funkcjonujące na Lubelszczyźnie obozy zagłady: w Bełżcu (właśnie tam trafili Żydzi wysiedlani wiosną 1942 r. z Lublina) i w Sobiborze, a także usytuowany na obrzeżach miasta obóz koncentracyjny KL Majdanek.

Często pojawia się porównanie ofiar Holocaustu do owiec idących na rzeź. Żydzi nie mieli świadomości Zagłady?

Maskowanie ostatecznego losu Żydów deportowanych z gett do obozów zagłady było jednym z głównych elementów efektywnego sposobu przeprowadzania tego typu operacji. Wywożonym z gett wmawiano, że jadą do pracy na Wschodzie. Tworzono iluzję „dobrych” warunków osadnictwa na zajętych terenach sowieckich, a niektórym prominentnym członkom deportowanych

społeczności – jak np. pierwszemu prezesowi lubelskiego Judenratu Henrykowi Bekkerowi – obiecywano nawet objęcie tam odpowiedzialnych stanowisk. „Pranie mózgu” i działania maskujące trwały zresztą do samego końca. W obozach zagłady zmuszano ludzi do pisania listów do pozostałych w gettach krewnych i znajomych, zawiadamiających o ich bezpiecznym przybyciu do docelowego miejsca osiedlenia. Osobom rozbierającym się przed wejściem do komór gazowych zalecano odpowiednie oznaczenie pozostawionej odzieży, tak aby mogli ją odnaleźć po „kąpieli”. Z biegiem czasu, poprzez wiadomości przekazywane przez uciekinierów z obozów czy też od ludności polskiej, informacje o prawdziwym losie deportowanych docierały do gett. Świadomość, że ostatnim etapem przesiedlenia jest śmierć, stawała się wśród polskich Żydów coraz powszechniejsza. Inaczej było z Żydami deportowanymi na ziemię polską z zachodu Europy – ci niemal do końca nie byli świadomi ich ostatecznego celu.

Nie da się ukryć, że za późno zaczęliśmy mówić o Holokauście. „To był ich Holokaust, a nie nasz”, wypieraliśmy go i nie utożsamialiśmy się z nim, a przecież to także nasza historia.

I do tej pory raczej się nie utożsamiamy. Większość Polaków nie traktowała losu Żydów jako części „etosu polskiego”, nie uznawała ich za współobywateli. Początek II wojny światowej dodatkowo zaognił stosunki polsko-żydowskie. Wiele informacji na ten temat znajdziemy w raportach Jana Karskiego, np. oskarżanie Żydów o przyjazne powitanie sowiektów wkraczających na ziemię wschodnie. Wywołana tą zafałszowaną, ale jednak powszechną wizją „zdrady Polski” niechęć Polaków wobec Żydów do pewnego stopnia współgrała z oczekiwaniami Niemców i – jak to ujmował Karski – wytyczała „wąską kładkę”, na której ci ostatni spotykali się z częścią polskiego społeczeństwa.

Według powtarzanych od lat 90. XX w. badań i sondaży jedynie niewielki odsetek polskiego społeczeństwa w ogóle rozpoznaje kluczowe miejsca związane z Zagładą, w tym np. obozy akcji Reinhardt. Z kolei te bardziej znane miejsca: Auschwitz-Birkenau czy KL Majdanek są częściej utożsamiane z kaźnią narodu polskiego niż z Holokaustem. Na poziom wiedzy dotyczącej Holokaustu wpływa wiele czynników,

m.in. zaszłości historyczne, a także specyfika obecnej narracji czy też polityki historycznej. Kampania antysemicka Marzec '68 skutkowałą także trwającym przez wiele lat obłożeniem tematyki żydowskiej pewnym tabu. Pamięć o Holokauście w okrojonej i mocno zredukowanej formie traktowana była aż do końca okresu PRL w sposób instrumentalny i często wykorzystywano ją do celów bieżącej polityki. Zmiany nastąpiły dopiero w latach 80. Początkowo miały one charakter niejako oddolny (do pewnego stopnia mieliśmy wówczas do czynienia ze zjawiskiem fascynacji „zakazanym owocem”, czyli ogromnym wzrostem zainteresowania stabuizowaną tematyką żydowską), a następnie – już po przełomie ustrojowym – odgórny, państwowy. Rzecz jasna dyskurs na temat problematyki żydowskiej, w tym zwłaszcza Zagłady i stosunków polsko-żydowskich, przeżywał w ciągu ostatnich ponad 30 lat różne etapy i charakteryzował się licznymi „krytycznymi” zwrotami (np. kwestia mordu w Jedwabnem), które przyciągały uwagę opinii publicznej na niespotykaną wcześniej skalę. Proces trudnego zmagania się z pamięcią o Holokauście trwa zresztą nadal i ciekaw jestem, jakie rezultaty przyniesie w dłuższej perspektywie czasowej.

Wobec tego, jakie formy upamiętnienia Holokaustu mogą najbardziej przemówić do współczesnego człowieka?

Przykładem dobrych praktyk w tej dziedzinie jest działalność lubelskiego Ośrodka „Brama Grodzka-Teatr NN”, który w pewnym sensie wyznacza nowe formy upamiętnienia, kładące w dużej mierze nacisk na bezpośrednie, osobiste przeżywanie koszmaru Holokaustu m.in. poprzez przywracanie pamięci o jego konkretnych ofiarach. Akcje prowadzone przez ośrodek często łączą w sobie wymiar symboliczny i – myślę, że można tak to nazwać – dokumentacyjny. Dobrym przykładem jest chociażby projekt „Lublin. 43 tysiące”, polegający na ustaleniu nazwisk i losów Żydów żyjących w Lublinie w przededniu wybuchu wojny. W symboliczny sposób przywraca on pamięć o życiu lubelskich ofiar Holokaustu, a jednocześnie poprzez ogromną, dostępną w Internecie bazę danych dostarcza bezcennej wiedzy o poszczególnych ludziach, tworząc wielki zbiorowy portret lubelskiej społeczności żydowskiej.

Rozmawiała Klaudia Olender

Archeologia w cieniu Nobla

... oczywiście chodzi o archeologię lubelską i to tę spod znaku UMCS, ale zanim wyjaśnię intrygujący tytuł, opowiem dwie historie.

Pierwsza miała miejsce bez mała 40 lat temu, w roku 1985. Wykopaliska na gockim cmentarzysku w Maślomęczu (w gminie Hrubieszów) zaliczały się już do tych bardzo uważnie obserwowanych przez europejskich archeologów. Mogliśmy również w tymże roku ogłosić światu, że odkopujemy setny grób na tej nekropoli, co wzbudziło zrozumiałe poruszenie. Spływały gratulacje, odwiedzali nas dziennikarze, były radio, telewizja, a hrubieszowscy strażacy zaimprovizowali „bankiet na okoliczność” – dobrze, że w okolicy nie wybuchł wtedy żaden pożar. „Tygodnik Zamojski” zażyczył sobie natomiast „okolicznościowy tekścik”¹, a to oznaczało, że przynajmniej na obszarze byłego województwa zamojskiego o naszym sukcesie będą wiedzieli wszyscy. Reakcje były rzeczywiście spodziewane, czyli serdeczne. Otrzymywałem listy, pocztówki z gratulacjami, zaczepiali mnie ludzie. Okazało się ponownie, że byliśmy pod baczną obserwacją mieszkańców regionu.

Ale prawdziwe naukowe emocje miały dopiero nadejść i zdarzyły się „jeden grób później”. Jak zwykle początek nie rokował tego, co nas czekało – 10 sierpnia 1985 r. natrafiono, stosunkowo płytko, na skupisko przedmiotów utworzone przez grzebień leżący w kawałkach, igłę do szycia z brązu i spalone kości ludzkie. Sygnał mało optymistyczny dla kopiących – grób otwarto w starożytności, pewnie dla celów rytualnych, więc atrakcji archeologicznych w postaci pięknych przedmiotów spodziewać się raczej nie należy. Grób otrzymał nr 101. Następne dni były nudne, jak tylko

nudne potrafią być szare dni pracy archeologa, naznaczone godzinami mozolnego skrobania ziemi wypełniającej obiekt, arkuszami planów dokumentujących postęp prac, pęcherzami na dłoniach oraz marzeniami o odrobinie cienia. Tyle że pojawiły się w międzyczasie grudki przepalanej gliny, które mogły kiedyś lico-

Pałeczki do gry z Maślomęcza ↓

Fot. Andreas Kuclemeyer

¹ A. Kokowski, *Setny!*, „Tygodnik Zamojski”, r. 6, nr 39 (27.09.1985), s. 6–7.

wać lekką konstrukcję drewnianą ustawioną nad odkrytym obiektem. Nic więcej.

Dopiero po dwóch tygodniach, na znacznej już głębokości (88 cm), odsłonięto podłużny, bardzo ciemny zarys pozostałości trumny wydrążonej w drewnianej kłodzie. Jej dokładne wymiary ustalono 29 sierpnia – długość: 205 cm, szerokość: 45 cm (z takiego pnia ją wydrążono). W jej obrębie natrafiono na duże fragmenty glinianej miseczki, atrakcyjnie zdobionej odciskami metalowej spiralki i drobne fragmenty innych naczyń.

30 sierpnia odsłonięto źle zachowany szkielet dziecka, które zmarło nie dożywszy pierwszych urodzin. Przy nim to właśnie leżała „sensacja”! Dwie czworosienne kościane pałeczki do gry, oznaczone nacięciami na bokach w układzie: „o”; 2 x 2 – przy skrajnych końcach; 1 – po środku; 2 x 3 – przy skrajnych końcach; – długości 56 mm. Obok nich leżał okrągły pionek do gry planszowej podobnej do szachownicy (zazwyczaj było ich w komplecie od 24 do 36, po połowie różniących się barwą lub surowcem). Przy łokciu zmarłego ktoś

z żałobników umieścił garść przepalonych okruszków piaskowca – gocki zabieg magiczny o nieodczytanym jeszcze znaczeniu.

Możecie sobie Państwo wyobrazić temperaturę naszych wieczornych dyskusji i powtarzane pytanie: co oznacza obecność w grobie malutkiego dziecka elementów gry planszowej, którą zabawiały się elity (!) barbarzyńskiego świata – od Skandynawii po limes rzymski na Dunaju? Padały pomysły niezwykle odważne, m.in. takie, że to „ostatni spadkobierca gockiego kasyna w Masłomęczu”. Byli tacy, którzy uważali, że to dowód odczytanych w starożytności talentów małego Gota do hazardu; ci sceptycznie nastawieni kwitowali odkrycie krótko – przypadek. Bawiliśmy się w tę zga-dywaną przez kolejne wieczory.

Oczywiście odkrycie szybko trafiło do obiegu naukowego. Publikowano informacje o nim wielokrotnie, powoływano się na nie jeszcze częściej. Szybko trafiło, rzecz jasna, do mediów w kraju i za granicą, które na swój sposób podgrzewały atmosferę. Nawet redakcja „Kuriera Lubelskiego” poprosiła mnie o tekst na jego temat, który opublikowała dwukrotnie². Ponoć telefony po jego ukazaniu urywały się jeszcze przez tydzień... Mogliśmy wpisać w naszej historii tak pożądane słowo – sensacja.

Historia druga jest świeżutka. Z otrzymanej z końcem roku poczty pełnej życzeń świątecznych wyłowilem te od Doroty Grzymały (historyka sztuki, naszej absolwentki) z Muzeum im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie. Doświadczenie nauczyło mnie, iż one nigdy nie są tuzinkowe – zawsze wielowarstwowe. Tym razem również wbiły mnie w fotel i nakreśliły emocje do granic możliwości. Życzeniom wszystkiego, co najlepsze, towarzyszyła kartka, nie byle jaka, bo z serii wyklejanki naszej noblistki – Wisławy Szymborskiej. Powstała w 1986 r. – co Poetka wypisała własnoręcznie w prawym dolnym rogu, a wśród różnych wycinanych z gazet haseł wybija się „Kasyno w Masłomęczu” naklejone pomiędzy „Świątą Barbarą” a „Dolores Ibarruri”. „Czy Pan słyszał coś o kasynie w Masłomęczu?” – pytała mnie pani Dorota. Te dwa słowa były dla niej jednoznacznym skojarzeniem z salą ze

stołami do ruletki, czerwonymi dywanami i kieliszkami pieniącego się szampana zmieszanego z radością wygranych i rozpaczą przegranych, którzy za przystankiem PKS strzelali sobie w głowę... Tylko gdzie to kasyno? Może jest jeszcze inny Masłomęcz, a może to dziennikarska pomyłka? Primaaprilisowy żart rzucony ku uciesze suwerena?

Rzadko mi się zdarza, że mogę odpowiedzieć natychmiast, a jeszcze rzadziej, że bardzo konkretnie. Bez wysiłku skojarzyłem mojego, opisanego wyżej „nieletniego hazardzistę” sprzed 1600 lat z tytułem z zapewne jakiejś krakowskiej gazety. Nie mógł nie zrobić wrażenia na Poetce, chociażby z racji nazwy miejscowości – zawsze przyjmowanej ze zdumieniem i wesołością. Co ja się natłumaczyłem obcokrajowcom znaczenia tej nazwy i co się naoglądałem wybuchów radości... Mogę tylko sobie wyobrazić reakcję Noblistki; być może usłyszeć jej komentarze kierowane do najbliższych; zdumienie skojarzenia „kasyna” z miejscem, gdzie „męczą masło”. Wyobrażnia w takich wypadkach po prostu szaleje z radości. Wrażenie musiało być przecież na tyle silne, że Wisława Szymborska starannie wycięła tytuł z gazety, pieczołowicie schowała do koperty z podobnymi wycinankami, by w okresie przedświątecznym wysypać jej zawartość na stół i oddać się rozkoszy komponowania swoich pocztówek. Nie dowiemy się, ile przymiarek było do umieszczenia „Kasyna w Masłomęczu” w kontekście innych haseł, ani co zdecydowało o końcowym wyglądzie kartki, którą się ekscytuję. Jestem natomiast pewien, że jej odbiorca przeżywał nie mniejsze zdumienie.

Takim oto sposobem Masłomęcz, masłomęcka archeologia, archeologia z UMCS znalazły się w cieniu rzuconym na Poetkę przez Nagrodę Nobla. Bardziej optymistycznego przesłania na początek roku nie byłbym sobie w stanie wymyślić i wymarzyć. I jeszcze jedna dygresja. Zgadza się z tezą, że poezja, sztuka może być prorocza. Poświęcono temu zagadnieniu wiele publikacji. W 1986 r. Poetka umieściła nazwę Masłomęcz w kontekście imienia Barbara. Czyżby przewidziała, że nadejdzie czas przejęcia steru badań nad masłomęckimi Gotami przez prof. Barbarę Niezabitowską-Wiśniewską? Jeżeli to był zamysł proroczy, to się spełnił. Spełnienia dobrych proroczeń życzę wszystkim Czytelnikom.

No i mamy rok Wisławy Szymborskiej!

Andrzej Kokowski

² A. Kokowski, *Starożytny hazardzista w Masłomęczu*, „Kurier Lubelski”, r. 29, nr 189 (27–29.09.1985), s. 5.

Międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Demokracja w procesie przemian”

W dn. 12–13 stycznia 2023 r. w murach Instytutu Nauk o Polityce i Administracji UMCS odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Demokracja w procesie przemian”, która została zorganizowana przez Katedrę Systemów Politycznych i Praw Człowieka.

Celem wydarzenia była wymiana opinii i poglądów oraz prezentacja wyników badawczych związanych z kierunkami ewolucji systemu politycznego, a w szczególności znaczeniem i przyszłością współczesnych demokracji.

Otwarcia konferencji dokonali prof. dr hab. Wiesław Gruszecki, prorektor ds. nauki i współpracy międzynarodowej UMCS oraz prof. dr hab. Marek Pietraś, dyrektor INoPiA UMCS.

Centralnym punktem wydarzenia była dyskusja ekspercka nad modelem zarządzania w szkolnictwie wyższym w kontekście zakończonego procesu ewaluacji jed-

Fot. Ihor Kolisnichenko

nostek naukowych za lata 2017–2021. Debata została przeprowadzona z udziałem zaproszonych reprezentantów największych politologicznych ośrodków naukowo-badawczych i dydaktycznych w Polsce.

W ramach zaplanowanych tematycznych paneli dyskusyjnych grono badaczy z Polski, Ukrainy, Czech, Słowacji i Węgier rozmawiało o pozytywnych i negatywnych zjawiskach zachodzących w demokratycznych systemach politycznych w XXI w., w tym także zmianach systemowych w kierunku demokracji nieliberalnej.

Ihor Kolisnichenko

„Ku czci bogów i ludzi” – projekt, sesja, książka

Zespół Badań nad Zjawiskiem Masowego Deponowania Dóbr jest niesformalizowaną inicjatywą naukową działającą – z „covidową przerwą” – od 2018 r. Jego inicjatorami są prof. dr hab. Wojciech Blajer z Uniwersytetu Jagiellońskiego, dr Kamil Nowak z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz pracownik Instytutu Archeologii UMCS – dr Marcin Maciejewski.

Zespół organizuje spotkania mające na celu promowanie wieloaspektowych badań znalezisk archeologicznych nazywanych skarba mi. Formuła spotkań zakłada, że odbywają się one w różnych częściach kraju i składają się z referatów problemowych oraz studiów przypadku z danego regionu. Każdorazowo zapraszani są przedstawiciele

różnych środowisk archeologicznych: muzealnicy, służby konserwatorskie oraz akademicy i studenci. Spotkania są również otwarte dla osób spoza środowiska archeologicznego.

Siódme spotkanie zespołu odbyło się 20 stycznia 2023 r. w Muzeum Historycznym w Sanoku. Wykład plenarny na temat skarbów narzędzi kultury lateńskiej wygłosił dr hab. Tomasz Bochnak, prof. UR. Pod tym być może enigmatycznym terminem „kultura lateńska” (wywodzącym się od miejsca ofiarne go w dzisiejszym La Tène w Szwajcarii) kryje się lud Celtów.

Pozostałe referaty (studia przypadków) poświęcone były skarbowi datowanym na późną epokę brązu i wczesną epokę żelaza (ok. 1300–300 p.n.e.) z okolic Sanoka. Były one szczegółowo ana-

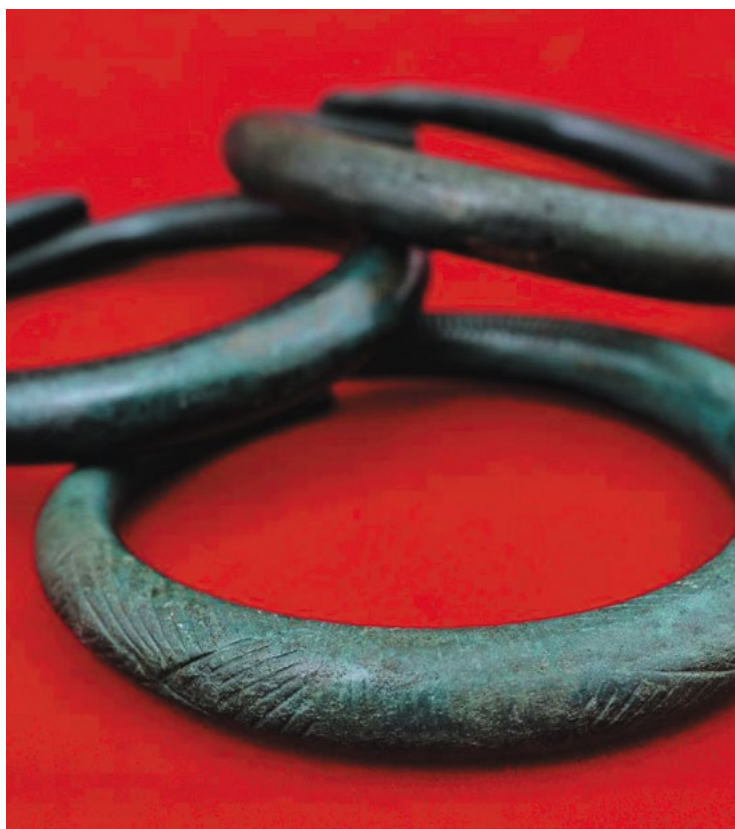
lizowane w ramach projektu współfinansowanego przez Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu pn. „Interdyscyplinarne studium skarbów przedmiotów metalowych z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza z okolic Sanoka” (MKDNIŚ 05579/21) programu Ochrona Zabytków Archeologicznych. Jego kierownikiem był absolwent lubelskiej archeologii dr Piotr Kotowicz z sanockiego muzeum.

Wspomniany dr Marcin Maciejewski wystąpił nie tylko w roli współiniciatora i współorganizatora spotka-

nia, ale – będąc uczestnikiem projektu – również jako jeden z referentów.

Wyniki badań prowadzonych przez naukowców z licznych ośrodków naukowych z Polski oraz Uniwersytetu w Pizie zostały opublikowane w wieloautorskiej publikacji pt. *Ku czci bogów i ludzi. Skarby z okolic Sanoka. Studium interdyscyplinarne*. Jej wydawcami są Muzeum Historyczne w Sanoku oraz Wydawnictwo UMCS. Książka jest dostępna w wersji elektronicznej na stronie muzeum oraz na portalach academia.edu i researchgate.net.

Marcin Maciejewski

Fot. Dariusz Szwałki

↑ Bransolety brązowe ze skarbu z Falejówki (okolice Sanoka)

Wydział Ekonomiczny gościnnie na Uniwersytecie w Bifröst

Wydział Ekonomiczny w coraz większym stopniu stawia na umiędzynarodowienie, nie tylko ze względu na prowadzenie dwóch anglojęzycznych kierunków, ale przede wszystkim w celu wymiany doświadczeń z naukowcami z zagranicznych uczelni. W związku z tym w okresie od 1 kwietnia 2022 r. do 30 września 2023 r. realizuje międzynarodowy projekt pn. „Rozwój nowoczesnego modelu dydaktyki w oparciu o doświadczenia Bifröst University (Islandia) i Wydziału Ekonomicznego UMCS (Polska)” finansowany ze środków Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014–2021 oraz środków krajowych w ramach Programu Edukacja, komponent II – Mobilność w szkolnictwie wyższym. Projekt został objęty patronatem Ambasadora RP w Republice Islandii oraz Prezydenta Miasta Lublin.

Celem projektu jest podniesienie poziomu kształcenia oraz usprawnienie obsługi administracyjnej studentów. Dzięki przeprowadzonym warsztatom i szkoleniom jednostki mogą dowiedzieć się więcej o dobrych praktykach stosowanych w obu uczelniach.

W ramach tej inicjatywy dziekan Wydziału Ekonomicznego dr hab. Mariusz Kicia, pełnomocnik dziekana ds. programu Erasmus+ dr Jakub Czerniak oraz

przedstawicielki administracji wydziałowej: mgr Paulina Turyło-Nowak, mgr Beata Lipczyńska, mgr Magdalena Krynica-Kisiel oraz inż. Magdalena Oraczewska-Martyna w dn. 20–25 listopada 2022 r. uczestniczyli w wyjeździe studyjnym do Bifröst University.

Kadra administracyjna z Bifröst University na czele z rektorem dr Margrét Jónsdóttir Njarðvík opowiadała, jak od ponad 20 lat organizowane jest nauczanie zdalne w Bifröst University i jak zapewniana jest jego jakość.

Pracownicy Wydziału Ekonomicznego spotkali się również z dziekanem Wydziału Biznesu dr. Stefanem Wendtem, z którym szczegółowo omówili różnice w organizacji dydaktyki na kierunkach ekonomicznych oraz możliwości współpracy dydaktycznej i badawczej. Z kolei z pracownikami Wydziału Nauk Społecznych dyskutowali o tym, jak pandemia zmieniła podejście do nauczania zdalnego w Islandii oraz jak wygląda wdrażanie nowych wykładowców.

Delegacja uczestniczyła także w spotkaniach z pracownikami administracyjnymi Bifröst University poświęconych organizacji nauczania, administrowaniu sprawami studenckimi i pomysłom na wspólne projekty edukacyjne. Poszukiwano rozwiązań wspierających ponad 30-tysięczną społeczność Polaków w Islandii.

Spotkanie z pracownikami Bifröst University →

Archiwum Wydziału Ekonomicznego

← Wizyta u Ambasadora RP w Islandii

Ostatniego dnia wyjazdu pracowników WE gościł ambasador RP w Islandii Gerard Pokruszyński. Podczas spotkania rozmawiano o działaniach wspierających Polaków w Islandii w zakresie edukacji oraz innych obszarów. To szansa, jaką można wykorzystać wspólnie dzięki doświadczeniu i potencjałowi Bifröst University i UMCS. Udało się pozyskać informacje, na co zwracać szczególną uwagę, by absolwenci Wydziału Ekonomicznego odpowiadali potrzebom polskiej dyplomacji gospodarczej. Chętni studenci i absolwenci już teraz mają możliwość rozpoczęcia

kariery w Ministerstwie Spraw Zagranicznych oraz odbycia praktyk lub stażu w Ambasadzie RP w Reykjavíku.

Wkrótce realizowane będą kolejne wyjazdy do Bifröst University i przyjazdy na Wydział Ekonomiczny UMCS. Do wykorzystania w ramach projektu do końca września 2023 r. dostępnych jest 10 mobilności z każdej uczelni. Zespół z Islandii został zaproszony na III Dzień Jakości Kształcenia w UMCS, który odbędzie się w semestrze letnim roku akademickiego 2022/2023.

Jakub Czerniak, Agnieszka Gryglicka

Zebranie naukowe lubelskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Heraldycznego

19 stycznia 2023 r. na Wydziale Historii i Archeologii UMCS odbyło się zebranie naukowe lubelskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Heraldycznego.

Podczas wydarzenia referat pt. *Metoda ikonologiczna w interpretacji herbów biskupich. Uwagi metodologiczne do książki „Heraldyka episkopatu polskiego w czasach PRL”* wygłosił autor tej rozprawy – dr Edward Gigilewicz z Instytutu Historii KUL. W spotkaniu udział wzięli członkowie Polskiego Towarzystwa He-

raldycznego: prof. dr hab. Janusz Łosowski i dr hab. Tomisław Giergiel z Katedry Archiwistyki i Nauk Pomocniczych Historii UMCS, dyrektor Archiwum Państwowego w Lublinie dr Piotr Dymmel oraz studenci II i III roku historii (członkowie Koła Nauk Pomocniczych Historii). Po referacie miała miejsce interesująca dyskusja dotycząca metody ikonologicznej, a także uwarunkowań heraldyki biskupiej w PRL i jej kontekstu społeczno-religijnego.

Tomisław Giergiel

Seminarium „Język w mediach” – IX spotkanie polskich mediolingwistów

Ostatnia z serii inicjatyw dr hab. Danuty Kępy-Figury, prof. UMCS, pracowniczki Instytutu Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach, realizowanych w ramach działalności w Polskim Towarzystwie Komunikacji Społecznej, była szczególnie istotna zarówno dla środowiska polskich mediolingwistów, jak i całego środowiska UMCS. Podczas IX mediolingwistycznego seminarium naukowego sekcji „Język w mediach” PTKS przedstawiono bowiem syntezę badań nad mediami prowadzonych z uwzględnieniem koncepcji i instrumentarium badawczego prof. dr hab. Marii Wojtak – wybitnej lubelskiej lingwistki, która jesienią ubiegłego roku przeszła na uniwersytecką emeryturę.

Nachylenie językoznawcze w badaniach nad mediami jest mało, że ważne i istotne, to też stanowi element niepomijalny w obszarze refleksji nad tym, co jest komunikacją społeczną, komunikacją medialną, prasową – od tych słów prof. dr hab. Roberta Cieślaka, przewodniczącego Rady Naukowej dyscypliny nauki o komuni-

kacji społecznej i mediach Uniwersytetu Warszawskiego, rozpoczęło się IX seminarium mediolingwistyczne. Celem spotkania było przeprowadzenie dyskusji dotyczącej wykorzystania koncepcji Marii Wojtak w badaniach mediolingwistycznych.

Zorganizowane przez przewodniczącą sekcji „Język w mediach” PTKS dr hab. Danutę Kępe-Figure, prof. UMCS, dr hab. Joannę Szyłko-Kwas i dr. hab. Krzysztofa Kaszewskiego, wędrujące po różnych uczelniach Polski seminarium tym razem zostało zaproszone przez Wydział Politologii, Informatyki i Bibliologii Uniwersytetu Warszawskiego.

W IX seminarium wzięło udział ponad 40 badaczy z 16 polskich uczelni. Wśród uczestników byli pracownicy naukowcy INoKSiM (dr hab. Danuta Kępa-Figura, prof. UMCS, dr hab. Anna Granat i doktoranci Alena Podvazkina i Mikołaj Bajew) oraz innych jednostek naukowych UMCS (dr hab. Anna Dunin-Dudkowska, prof. UMCS oraz dr hab. Agata Małyska).

Członkowie seminarium usłyszeli wystąpienia trzech zespołów naukowych. Referaty pierwszej grupy badaczy z Uniwersytetu Rzeszowskiego były poświęcone koncepcji Marii Wojtak w germanistycznych badaniach mediolingwistycznych i kontrastywnych. Dr hab. Agnieszka Mac, prof. UR przygotowała wystąpienie na temat wzorców gatunkowych i ich wariantów według koncepcji Marii Wojtak. Referat dr hab. Anny Hanus, prof. UR dotyczył genealogii germanistycznej. Celem refleksji prof. dr hab. Zofii Bilut-Homplewicz w odniesieniu do dwóch dzieł Marii Wojtak dotyczących genealogii i mediolingwistyki było uwidocznienie wpływu tradycji badawczych na współczesną kondycję różnych podejść, dyscyplin.

Drugą grupę badaczy łączył przedmiot analizy, jakim są przekazy audiowizualne.

Dr hab. Anna Dunin-Dudkowska, prof. UMCS podzieliła się wynikami badań seriali telewizyjnych przy użyciu instrumentarium Marii Wojtak. Dr hab. Ewa Szukdlarek-Śmiechowicz, prof. UŁ podjęła refleksję na temat telewizyjnych i internetowych gatunków w formie kolekcji, a mianowicie magazynu telewizyjnego wideoblog. Tematem wystąpienia dr hab. Beaty Grochali, prof. UŁ była telewizyjna transmisja sportowa.

Fot. Alena Podvazkina

Na zakończenie dr hab. Danuta Kępa-Figura, prof. UMCS oraz dr hab. Magdalena Ślawska, prof. UŚ zweryfikowały tezę przydatności koncepcji Marii Wojtak do realizacji celów mediolingwistyki, a co za tym idzie – określiły miejsce genologii medialnej w badaniach mediolingwistycznych. Wyszędłszy od syntezy dokonań lubelskiej genolog, omówiły wyniki 69 wywiadów przeprowadzonych w środowisku polskich uczonych przyjmujących w badaniach mediów perspektywę dyskursologiczną lub genologiczną.

Referaty wygłoszone podczas IX seminarium były punktem wyjścia kilkugodzinnej dyskusji naukowej, podczas której zarysowały się nowe perspektywy badawcze dotyczące możliwości wykorzystania metodologii Marii Wojtak w badaniach mediolingwistycznych.

Następne seminarium sekcji „Język w mediach” PTKS zaplanowane jest na początek czerwca 2023 r.

Alena Podviazkina

Seminarium naukowe „(Nie)potrzebna superwizja przedstawicielom zawodów służb społecznych?”

18 stycznia 2023 r. w Instytucie Pedagogiki UMCS odbyło się, w formie online, seminarium naukowe „(Nie)potrzebna superwizja przedstawicielom zawodów służb społecznych?” zorganizowane przez dr hab. Agnieszkę Lewicką-Zelent, prof. UMCS, prodziekan ds. jakości kształcenia na Wydziale Pedagogiki i Psychologii, kierownik Katedry Pedagogiki Resocjalizacyjnej oraz dr Ewę Grudziwską, kierownik Zakładu Profilaktyki Społecznej i Pracy Socjalnej z Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie.

Prelegentów oraz gości przywitała dr hab. Stanisława Byra, prof. UMCS, dyrektor Instytutu Pedagogiki.

Podczas seminarium wystąpili badacze i praktycy – eksperci w zakresie superwizji w obszarze pracy: pracowników socjalnych, asystentów rodzin, interwencji kryzysowych, funkcjonariuszy Służby Więziennej oraz kuratorów sądowych.

W spotkaniu uczestniczyli pracownicy akademicy z: Uniwersytetu Śląskiego, Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie, Uniwersytetu Papieskiego im. Jana Pawła II w Krakowie, Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Akademii Ignatianum w Krakowie, Państwowej Uczelni Zawodowej im. Stanisława Tarnow-

skiego w Tarnobrzegu, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie i Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie.

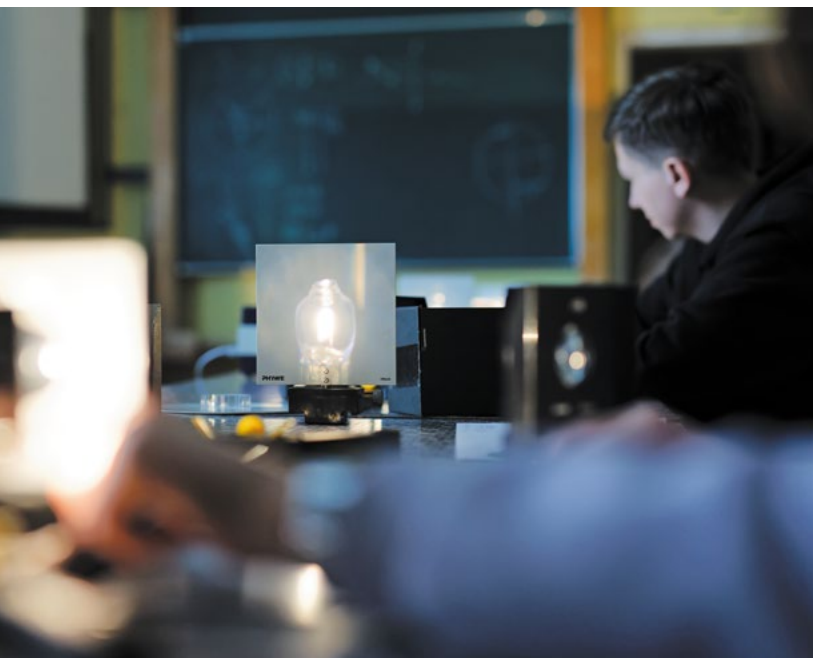
Wśród prelegentów znaleźli się: dr hab. Izabela Kraśkiewicz, prof. UJD, dr hab. Agnieszka Lewicka-Zelent, prof. UMCS, dr Tomasz Głowik, dr Ewa Grudziwska oraz specjaliści praktycy: mgr Maciej Sosnowski, prezes Polskiego Towarzystwa Superwizji Pracy Socjalnej, dr Małgorzata Osińska, kierownik Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej w Sądzie Rejonowym Lublin-Zachód oraz mgr Sylwia Michalec-Jękot, dyrektor Ośrodka Interwencji Kryzysowej i Poradnictwa w Myślenicach. Moderatorem spotkania była dr Ewa Trojanowska, pracownik Instytutu Pedagogiki UMCS. W wydarzeniu uczestniczyły 34 osoby.

Podczas seminarium przedstawiciele różnych ośrodków akademickich oraz praktycy zaprezentowali swoje poglądy dotyczące superwizji obejmującej profesjonalistów z zawodów służb społecznych. Zwieńczeniem spotkania była dyskusja, w wyniku której podjęto decyzję o kontynuacji seminariów dotyczących superwizji w celu wdrażania jej do pracy zawodowej różnych grup społecznych m.in. kuratorów sądowych czy funkcjonariuszy Służby Więziennej.

Ewa Trojanowska

Pogotowie Przedmaturalne z Fizyki

W dn. 16–21 stycznia 2023 r. już po raz 9. na Wydziale Matematyki, Fizyki i Informatyki odbyło się Pogotowie Przedmaturalne z Fizyki. Tegoroczni maturzyści ze szkół ponadpodstawowych nie tylko z Lublina, ale i całej Lubelszczyzny (z Puław, Lu-

Fot. Bartosz Profil

Fot. Bartosz Profil

bartowa, Kraśnika, Dębina i Biłgoraja) wzięli udział w kursie przygotowującym do egzaminu dojrzałości z fizyki na poziomie rozszerzonym.

Podczas Pogotowia Przedmaturalnego naukowcy oraz doświadczeni dydaktycy z Instytutu Fizyki prowadzili zajęcia, w ramach których omawiali zadania mogące sprawiać trudności na maturze i wspierali uczniów w powtarzaniu wiedzy zdobytej w szkole w celu jej usystematyzowania oraz uzupełnienia ewentualnych braków. Uczniowie uczestniczyli w praktycznych zajęciach – ćwiczeniach rachunkowych i eksperymentach fizycznych.

W tym roku po pandemicznej przerwie powróciliśmy do stacjonarnej formy Pogotowia Przedmaturalnego, dzięki czemu uczestnicy w pomieszczeniach dydaktycznych mieli bezpośredni kontakt z prowadzącymi i mogli samodzielnie obserwować i wykonywać doświadczenia, co znakomicie wpłynęło na przyswajanie wiedzy. Ogromnym zainteresowaniem cieszyło się zwiedzanie pracowni naukowych i studenckich Instytutu Fizyki. Maturzyści byli zaskoczeni jakością wyposażenia i poziomem naukowym badań prowadzonych przez lubelskich fizyków.

Pogotowie Przedmaturalne w formie stacjonarnej jest organizowane przez Instytut Fizyki UMCS, Oddział Lubelski Polskiego Towarzystwa Naukowego i Stowarzyszenie Lubelskie Towarzystwo Edukacyjno-Naukowe LuTEN. Honorowy patronat nad akcją objął rektor UMCS prof. dr hab. Radosław Dobrowolski.

Niezależnie od zajęć stacjonarnych Pogotowie Przedmaturalne z Fizyki kontynuowane jest wzorem lat ubiegłych także w przestrzeni online. Wykłady zdalne odbywają się w soboty, od 21 stycznia do 25 marca. Każde spotkanie trwa ok. 2,5 godziny (3 godziny lekcyjne). Zajęcia podzielone są na bloki poświęcone poszczególnym działom fizyki. Forma zdalna dociera do maturzystów ze wszystkich województw Polski i cieszy się niesłabnącym zainteresowaniem. Na tegoroczny kurs zapisało się niemal 400 uczniów.

Pogotowie Przedmaturalne z Fizyki w formie online jest organizowane w ramach projektu „Ucz się z MaFi-ą 3” finansowanego z budżetu państwa w programie MEiN „Społeczna odpowiedzialność nauki”, moduł „Popularyzacja nauki i promocja sportu”.

Marta Kostrzewa

Olimpijski weekend na Wydziale Matematyki, Fizyki i Informatyki

14 stycznia 2023 r. został przeprowadzony drugi etap ogólnopolskiej Olimpiady Matematycznej Juniorów (OMJ) – konkursu matematycznego dla uczniów ze szkół podstawowych. Celem olimpiady jest rozbudzenie zainteresowania do matematyki wśród młodzieży szkół podstawowych, wyszukiwanie i integracja uczniów zainteresowanych matematyką, kształtowanie umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy oraz stymulowanie aktywności poznawczej młodzieży uzdolnionej. W konkursie wzięło udział 48 zakwalifikowanych uczniów z komitetu okręgowego Stalowa Wola – Lublin. Zawodnicy musieli rozwiązać 5 zadań w ciągu 3 godzin zegarowych. Po zawodach odbyła się „herbatka olimpijska”, podczas której dr Eliza Jackowska-Boryc omówiła zadania konkursowe. Warto dodać, że od roku akademickiego

2022/2023 Instytut Matematyki jest współorganizatorem OMJ oraz członkiem Komitetu Okręgowego Stalowa Wola – Lublin, z kolei pracownicy instytutu należą do Komitetu Głównego OMJ.

Również 14 stycznia odbyło się seminarium olimpijskie dla nauczycieli, które przygotował i poprowadził Zbigniew Karczmarczyk, nauczyciel matematyki specjalizujący się w zadaniach olimpijskich. Na seminarium zostały omówione następujące tematy: „Zadania z kwadratami” i „Równe pola”. W wydarzeniu wzięło udział 20 nauczycieli.

Z kolei 15 stycznia miała miejsce Olimpiada Fizyczna, której celem jest propagowanie wiedzy fizycznej oraz rozbudzenie zainteresowania do fizyki wśród młodzieży szkół ponadgimnazjalnych

Eliza Jackowska-Boryc

Spotkanie karnawałowe w Katedrze Germanistyki

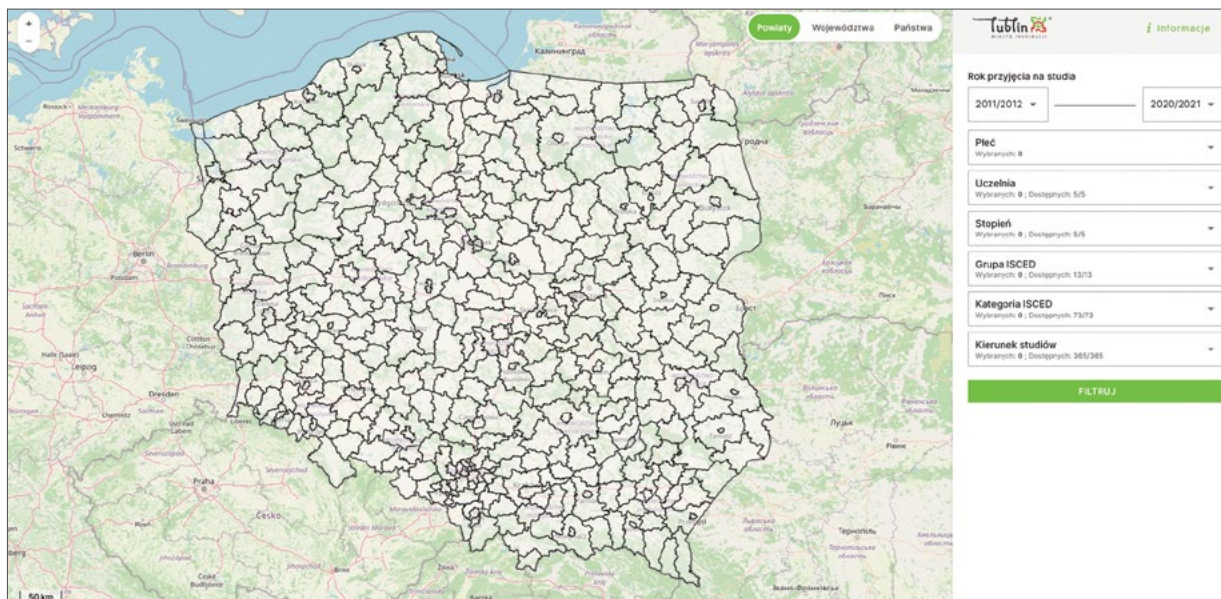
26 stycznia 2023 r. odbyło się spotkanie karnawałowe „Helau! Karneval” zorganizowane przez Koło Naukowe Germanistów. Studenci wystawili jednoaktówkę Hansa Georga Krausa pt. *Papa ist schwanger*. Nad przygotowaniem sztuki czuwała opiekun koła dr Beata Kasperowicz-Stążka. W dalszej części wydarzenia lektorka DAAD mgr Isabelle von Zitzewitz omówiła tradycje i zwyczaje karnawałowe w Niemczech: w Nadrenii Północnej-Westfalii (skąd sama pochodzi) i Nadrenii-Palatynacie. Nie zabrakło także quizów dla studentów i słodkiego poczęstunku.

Wydarzenie było okazją do wspólnej zabawy i integracji, połączonej z pełną emocji nauką języka, bowiem sztuka została odegrana przez studentów w języku niemieckim. Organizatorzy mają nadzieję, że spotkania karnawałowe staną się nową tradycją germanistów UMCS.

Anna Pastuszka

Archiwum Koła Naukowego Germanistów

↑ Strona www.analizy-akademickie.lublin.eu

Projekty Studenckiego Koła Naukowego Geografów

Studenckie Koło Naukowe Geografów UMCS im. Adama Malickiego w Lublinie jest jednym z najstarszych kół naukowych działających w naszej Alma Mater. Obecnie tworzy je 13 osób studiujących na Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej na kierunkach geografia, geografia wojskowa i zarządzanie kryzysowe, a jego opiekunem jest dr Piotr Demczuk. SKNG bierze udział w ogólnopolskich konferencjach naukowych, organizuje wiele inicjatyw, m.in. spotkania z podróżnikami, obozy naukowe, a także realizuje ważne projekty, takie jak np. „Opracowanie metody pozyskiwania danych teledetekcyjnych do oceny rozwoju flory obszarów chronionych” w ramach programu Ministerstwa Edukacji i Nauki „Studenckie Koło Naukowe Tworzą Innowacje”. Warto podkreślić, że w pierwszej edycji tego konkursu SKNG było jedynym kołem geografów, które dostało finansowanie na realizację swoich pomysłów.

Ale to nie wszystko. Do ciekawszych projektów realizowanych w ostatnich latach przez SKNG zaliczyć można także „Analizę napływu studentów do Lubli-

na”. Sama idea tych badań powstała w Wydziale Strategii i Przedsiębiorczości Urzędu Miasta w Lublinie, a dokładnie w Referacie Wspierania Akademickości.

Katarzyna Bujan przyszła do mnie z propozycją, czy nie chciałibyśmy czegoś takiego zrobić. Ostatecznie w projekcie wzięły udział wszystkie uczelnie publiczne, które poddały się kompleksowym analizom dotyczącym pochodzenia studentów przyjeżdżających do Lublina – wspomina dr Piotr Demczuk, koordynator projektu. Prace nad „Analizą napływu studentów do Lublina” trwały od kwietnia 2021 r. do października 2022 r., zaangażowało się w nie ponad 20 osób, w tym pracownicy UM Lublin oraz UMCS, a przede wszystkim studenci kierunków matematyka (Politechnika Lubelska), geografia oraz geoinformatyka (UMCS), chcący zdobyć doświadczenie przed wejściem na lokalny rynek pracy.

Projekt został zrealizowany w ramach porozumienia o współpracy nr 23/WSP/21 zawartego 26 kwietnia 2021 r. pomiędzy Gminą Lublin i wszystkimi lubelskimi uczelniami publicznymi. Jego głównym efektem jest 6 oddzielnych raportów dotyczących analizy napływu studentów z Polski i zagranicy do Lublina, dedykowanych poszczególnym uczelniom (UMCS, PL, KUL, UP, UM) oraz opracowanie zbiorcze dla wszystkich napływających studentów lubelskich uczelni publicznych. Analiza dokonana została na bazie danych statystycznych z lat 2011–2020. Raporty zawierają informacje o studentach przyjętych na I rok studiów I, II i III stopnia, jednolitych magisterskich oraz studiów podyplomowych w poszczególnych latach akademickich. Dokonana została w podziale na grupy ISCED, formę i poziom

studiów oraz płec. Łącznie powstała praca licząca prawie 1000 stron zawierających mapy, wykresy oraz tabele opatrzone najważniejszymi wnioskami. Po ukończeniu części zasadniczej projektu (wykonanie raportów) pojawił się pomysł wizualizacji danych statystycznych w postaci aplikacji internetowej. Ta forma prezentacji pozwala na szybsze przeglądanie oraz wyciąganie konkretnych informacji z ogromnej ilości danych. Nie zrobilibyśmy tego [SKNG] bez pomocy Studenckiego Koła Naukowego Geoinformatyków „GeoIT” UMCS. Dane są zestawione do powiatu, województwa oraz kraju pochodzenia studentów z zagranicy – mówi dr P. Demczuk i podkreśla, że aplikacja internetowa, której wyniki dostępne są na stronie: www.analazy-akademickie.lublin.eu, została opracowana przez Patryka Bilskiego i Alicję Nieć ze Studenckiego Koła Naukowego Geoinformatyków „GeoIT” UMCS. Z kolei bazę

danych, będącą jej podstawą, stanowi raport pt. „Analiza napływu studentów do Lublina”, który powstał przy udziale członków SKNG pod opieką merytoryczną dr. Piotra Demczuka, we współpracy z członkami Studenckiego Koła Naukowego „KWATERNION” z Politechniki Lubelskiej pod opieką merytoryczną dr Ewy Łazuki, prof. PL.

Wyniki wspomnianej analizy, poza weryfikacją trendów, jakie towarzyszą wyborom studentów poszczególnych kierunków, umożliwią pracownikom Urzędu Miasta Lublin nakreślenie dalszych działań w ramach projektów „Study in Lublin” oraz „Studiuj w Lublinie” w nowej perspektywie strategicznej do 2030 r. *To pierwszy tak duży projekt realizowany przez SKNG we współpracy z UM Lublin, ale mamy już pomysły na kolejne wspólne działania* – zapowiada dr Piotr Demczuk.

Klaudia Olander

Memoriał Urszuli Marciniak – pierwszy raz na Lubelszczyźnie

Od bieżącego roku akademickiego Wydział Matematyki, Fizyki i Informatyki dołączył do organizatorów otwartych zawodów w rozwiązywaniu łamigłówek diagramowych. Pierwszym etapem, który odbył się 11 stycznia, były eliminacje szkolne. Na ich podstawie zostaną wyłonieni finaliści (finał zawodów odbędzie się 25 marca).

Celem tej inicjatywy jest upamiętnienie i kontynuowanie dzieła Urszuli Marciniak, którym było szerzenie i popularyzowanie logicznego myślenia i podnoszenia kultury matematycznej wśród Polaków. Zawody odbywają się w ramach czterech kategorii: Młodzicy, Juniorzy, Licealiści i Dorośli. Zwycięzcy dwóch ostatnich mogą następnie wziąć udział (z pominięciem eliminacji internetowych) w Mistrzostwach Polski w Łamigłówkach, organizowanych przez Fundację Rozwoju Matematyki Rekreacyjnej „Sfinks”.

W tym roku zawody po raz pierwszy odbywają się na Lubelszczyźnie, choć ich tradycja sięga 2017 r.

Organizacją lubelskiej edycji Memoriału Urszuli Marciniak zajmują się dr Małgorzata Cudna oraz dr Eliza Jackowska-Boryc z Katedry Nauczania Matematyki i Informatyki UMCS. Organizatorem głównym jest Fundacja Matematyków Wrocławskich, współpracująca z Wydawnictwem Logi. W 2023 r. memoriał rozgrywany będzie na Dolnym Śląsku, Lubelszczyźnie, Mazowszu, Podlasiu, Pomorzu i w Świętokrzyskiem. Następnym etapem są Mistrzostwa Świata w Łamigłówkach, które organizuje World Puzzle Federation.

Urszula Marciniak urodziła się 24 marca 1977 r. w Warszawie. Ukończyła studia matematyczne na Uniwersytecie Warszawskim. Z zamiłowania była poetką, podróżniczką, fotografką i designerką. Od dzieciństwa uwielbiała wymyślać zagadki, łamigłówki, rebusy, tworzyć puzzle i gry planszowe. Swoją pasją chciała dzielić się ze wszystkimi, dlatego założyła Wydawnictwo Logi i rozpoczęła cykliczne wydawanie najpierw zeszytów z obrazkami logicznymi, a później także łamigłówek logicznych w formie papierowej i elektronicznej. Firma okazała się sporym sukcesem. Egzemplarze „Obrazków logicznych” i „Logi-Mixów”, które wyszły spod jej ręki, otrzymywali laureaci wszystkich konkursów organizowanych przez Fundację Matematyków Wrocławskich. Zmarła 25 czerwca 2016 r. w wyniku ciężkiej choroby.

Marta Kostrzewa

Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Zdrowie psychiczne w przebiegu życia człowieka”

W dn. 26–27 stycznia 2023 r. w Instytucie Psychologii UMCS odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Zdrowie psychiczne w przebiegu życia człowieka” zorganizowana przez Studenckie Koło Naukowe Psychologii „Adesse”, Koło Naukowe Psychologów oraz Akademickie Centrum Wsparcia.

W ramach wydarzenia odbyły się dwa panele eksperckie: pierwszy dotyczył zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, a drugi – zdrowia psychicznego osób dorosłych. Podczas paneli zostały poruszone m.in. kwestie związane z: wspieraniem ochrony zdrowia psychicznego dzieci, muzykoterapią wcześniaków, zdrowiem psychicznym

osób LGBTQ+, profilaktyką samobójstw, postrzeganiem swojego ciała, zespołem stresu pourazowego (PTSD), uczeniem się wzrokowym osób 50+ oraz wpływem pandemii i wojny w Ukrainie na pracę psychoterapeutów.

Oprócz paneli eksperckich odbyły się także warsztaty oraz sesja studencka, w ramach której zorganizowano konkurs na najlepsze wystąpienie.

Wydarzenie było tłumaczone na polski język migowy oraz transmitowane na żywo w serwisie YouTube.

*Studenckie Koło Naukowe Psychologii „Adesse”,
Koło Naukowe Psychologów,
Akademickie Centrum Wsparcia*

Podróże zagraniczne Koła Naukowego Amatorów Antyku

26 stycznia 2023 r. odbyło się spotkanie zorganizowane przez Koło Naukowe Amatorów Antyku, którego tematem były zagraniczne wyjazdy do Niemiec, Austrii i Słowacji w 2022 r. Pierwszym z prelegentów był Tomasz Basa, który opowiedział uczestnikom o pobycie w Niemczech oraz rekonstrukcji życia w obozie legionowym za panowania Oktawiana Augusta. Zwrócił uwagę na fakt, że legioniści poświęcali czas nie tylko na musztrę i konserwację sprzętu, ale też na gry planszowe oraz zabawy. Wy tłumaczył również, czym jest archeologia eksperymentalna.

Z kolei Jan Gagacki w swoim wystąpieniu opowiedział o wyjeździe na Słowację, podczas którego członkowie koła wzięli udział w inscenizacji historyczno-rekonstrukcyjnej. Prelegent podkreślił znaczenie tego rodzaju wydarzeń dla popularyzacji historii, w szczególności antyku.

Na koniec przemawiał prezes koła Mariusz Myśliwski. Opowiedział o pobycie członków koła w Parku

Fot. Juliusz Mężyński

Archeologicznym Carnuntum. Wyjaśnił także, czym różni się rekonstrukcja od pokazów kostiumowych czy teatralnych.

Koło Naukowe Amatorów Antyku dzięki uprzejmości Stowarzyszenia „Legio XXI Rapax” oraz współpracy ze Stowarzyszeniem na rzecz Popularyzacji Kultury Antyku „Hellas et Roma” ma możliwość udziału w wielu wydarzeniach o tematyce historycznej na terenie kraju i nie tylko. Członkowie koła zamierzają zorganizować kolejne spotkania w semestrze letnim.

Juliusz Mężyński

Przedsesyjna pomoc od Zarządu Uczelnianego Samorządu Studentów

Sesja to wielkie wyzwanie dla wielu studentów, w związku z tym ZUSS UMCS w dn. 23–26 stycznia 2023 r. zorganizował wydarzenie pt. „Weź się wyluzuj”, które miało na celu odstresować, wyciszyć, a co najważniejsze – przygotować żaków do nadchodzących egzaminów.

Podczas czterech dni wypełnionych różnymi zajęciami studenci mieli okazję wziąć udział w warsztatach „Jak oswoić lęk?”, które poprowadziło Akademickie Centrum Wsparcia i „Jak ogarnąć stres?” przygotowanych przez Koło Naukowe Psychologów oraz szkoleniu „Mądrzej, szybciej, lepiej – sekrety skutecznego uczenia się” przeprowadzonym przez dr Annę Grabowiec.

Dodatkowo w ramach współpracy z Lubelską Szkołą Medytacji „Mantra Sfera” każdy zainteresowany mógł

poćwiczyć jogę pod okiem profesjonalistów oraz dołączyć do zajęć z medytacji.

Ostatnim punktem wydarzenia były warsztaty malowania kawą, które pobudziły kreatywność wszystkich uczestników.

Sesja to zawsze pracowity okres dla studentów. Jako samorząd chcieliśmy pomóc im przebrnąć przez ten czas na tyle bezboleśnie, na ile to możliwe. Dlatego zorganizowaliśmy wydarzenie, które miało na celu odciążenie ich myśli od narastających notatek, podzielenie się z innymi przydatnymi trikami do nauki czy też po prostu pomoc w poradzeniu sobie ze stresem, który, niestety, często towarzyszy sesji – powiedziała Aleksandra Zawadzka, przewodnicząca Komisji Kultury ZUSS UMCS.

Weronika Chołojczyk

Prof. Sławomir Grzegorz Kozłowski (1944–2022)

Prof. Sławomir Grzegorz Kozłowski urodził się 12 marca 1944 r. we Włodawie. Ukończył cieszącą się wysoką renomą ze względu na poziom nauczania Liceum im. Jana Zamoyskiego w Lublinie. Jako dalszy etap kształcenia wybrał studia rolnicze, co zdecydowało na kilkanaście lat obszar jego zainteresowań naukowych.

W latach 1961–1966 studiował na Wydziale Rolniczym Wyższej Szkoły Rolniczej w Lublinie, uzyskał tytuł zawodowy magistra inżyniera rolnictwa i podjął pracę w tej uczelni na stanowisku asystenta. Następnie, już jako absolwent jednego kierunku, rozpoczął w trybie zaocznym studia w zakresie ekonomiki rolnictwa na nowo utworzonym Wydziale Ekonomicznym UMCS (należał do drugiego rocznika jego absolwentów). Jeszcze w trakcie tych studiów, bo w 1969 r., został zatrudniony w Katedrze Ekonomii Politycznej i z kilkuletnią przerwą związaną z emigracją pracował tam aż do czasu odejścia na emeryturę w 2011 r.

Profesor był postacią charakterystyczną. Jego swobodny ubiór, bezpośredniość w relacjach z pracownikami i ze studentami, otwartość na otoczenie oraz zaangażowanie w sprawy społeczne odbiegały od „sztywnej” konwencji typowej dla lat 70. i 80. ubiegłego stulecia. Szybki awans naukowy i zawodowy sprawiły, że był osobą znaną i rozpoznawalną w środowisku.

W pierwszym okresie swojej pracy naukowej prof. S. Kozłowski zajmował się problematyką gospodarki rolniczej i rozwoju ekonomicznego, w szczególności w ujęciu regionalnym. Stopień doktora nauk ekonomicznych uzyskał w 1972 r. na podstawie pracy przygotowanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Augustyna Wosia pt. *Aktywizacja zasobów ludzkich a ekonomiczny rozwój regionu*, czyli już 2 lata po ukończeniu studiów z zakresu ekonomii. Praca ta została opublikowana w Wydawnictwie PWN. Trzy lata później osiągnął

kolejny awans naukowy – stopień doktora habilitowanego nauk ekonomicznych nadany przez Wydział Gospodarki Narodowej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. Staż naukowy w latach 1975–1976 w Uniwersytecie w Lublanie pozwolił mu na przeprowadzenie studiów nad alternatywnym w ramach gospodarki socjalistycznej modelem jugosłowiańskiej gospodarki samorządowej. Rezultaty tych badań przedstawił w książce pt. *Polityka i rozwój regionalny Jugosławii*.

W latach 1976–1978 był zastępcą dyrektora Instytutu Ekonomii Politycznej, a w latach 1976–1981 kierownikiem Zakładu Teorii Rozwoju Ekonomicznego. W 1978 r., jako najmłodszy w dotychczasowej historii tej jednostki, otrzymał powołanie na dziekana Wydziału Ekonomicznego. Kolejny prymat pierwszeństwa przypadł mu w udziale, gdy w maju 1981 r. w drodze pierwszych wyborów na tę funkcję społeczność wydziałowa zdecydowała o jego drugiej kadencji. W tym samym roku został członkiem Komitetu Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk, a jednocześnie angażował się w prace Komisji Nauk Ekonomicznych Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, której przez szereg lat był przewodniczącym.

Profesor Kozłowski był członkiem i aktywnym działaczem PZPR. Pełnił funkcję I sekretarza Podstawowej Organizacji Partyjnej PZPR na macierzystym wydziale oraz sekretarza ds. nauki Komitetu Uczelnianego PZPR UMCS. W 1981 r., pozostając nadal w Komitecie Uczelnianym, stał się współtwórcą oddolnego ruchu zmierzającego do reformy struktur poziomych tej partii.

W 1980 r. aktywnie włączył się w organizację Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” w Uniwersytecie i regionie lubelskim. Działał w strukturach Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność”. Był doradcą jego organów kierowniczych, publikował w prasie związkowej. 13 grudnia 1981 r. został internowany i był przetrzymywany w kolejnych

ośrodkach internowania przez następny rok. Usunięto go z funkcji dziekana, a po zwolnieniu z internowania nie odzyskał funkcji kierownika Zakładu Teorii Rozwoju Ekonomicznego. Nie mógł także prowadzić zajęć z ekonomii politycznej, a jedynie z przedmiotów związanych z rolnictwem. Dalej zaangażowany był w działalność opozycyjną, współpracując ze strukturami podziemnymi „Solidarności”, w szczególności związaną z pomocą więźniom politycznym oraz rodzinom osób represjonowanych. Za działalność tę w 1984 r. został na kilka miesięcy uwięziony, a następnie jako więzień polityczny zwolniony na mocy amnestii. W takich warunkach w 1985 r. skorzystał z możliwości emigracji i wraz z rodziną wyjechał do Stanów Zjednoczonych.

W latach 1986–1993 pracował w stanowym Uniwersytecie Rutgersa w New Brunswick, prowadząc wykłady w zakresie swojej specjalności naukowej i dziedzin pokrewnych. Był członkiem American Association for the Advancement of Slavic Studies. Angażował się w działalność polityczną i społeczną, zwłaszcza związaną z obroną praw człowieka i praw obywatelskich. Wyrazem jego poglądów politycznych i postaw społecznych było członkostwo w takich organizacjach, jak: American Civil Liberties Union, United for Peace and Justice, Amnesty International USA oraz działalność w Democratic Socialists of America. Jego szczególną zasługą był udział w stworzeniu Komitetu Solidarności Rodzin Polskich w stanie Massachusetts.

Przebywając na emigracji, utrzymywał kontakty z pracownikami Wydziału Ekonomicznego i po zmianach ustrojowych w Polsce rozpoczął się jego stopniowy powrót do naszej społeczności. Od 1992 r. jako profesor wizytujący przyjeżdżał na kilkumiesięczne pobyty i prowadził wykłady, aby ostatecznie w 1996 r. powrócić na stałe z emigracji i przejść na pełnoetatowe zatrudnienie. Jeszcze w 1995 r. Rada Wydziału Ekonomicznego wystąpiła z wnioskiem o nadanie mu tytułu profesora nauk ekonomicznych, co spotkało się z akceptacją Prezydenta RP.

W trakcie pobytu w Stanach Zjednoczonych i po powrocie do Polski prof. S. Kozłowski kontynuował badania nad systemami ekonomicznymi, a w szczególności ich modelami stanowiącymi alternatywę dla współczesnej gospodarki kapitalistycznej. Obnażał wady systemu społeczno-gospodarczego Stanów Zjednoczonych. Wskazywał, że polscy liberalni reformatorzy poszli

w swych działaniach dalej niż ma to miejsce w wielu krajach zachodnich opartych na gospodarce rynkowej. Jako alternatywy wskazywał skandynawski model państwa dobrobytu czy izraelskie kibuce. Wyniki swoich badań przedstawił m.in. w pracach *Systemy ekonomiczne. Analiza porównawcza oraz Współczesna Ameryka. Mity i rzeczywistość*.

Prof. S. Kozłowski od początku lat 90. współpracował z krajowymi i regionalnymi strukturami Polskiej Partii Socjalistycznej i Unii Pracy. Publikował artykuły, występował z wykładami i odczytami. Wskazywał na zalety utrzymywania własności państwowej w sektorach o znaczeniu strategicznym oraz szeregu usług publicznych, opowiadał się za potrzebą poprawy sytuacji materialnej najuboższych części społeczeństwa, eksponował konieczność stosowania solidaryzmu i odpowiedzialności społecznej, widział racjonalność zapewnienia dostępu do szkolnictwa i stworzenia możliwości awansu społecznego uboższej młodzieży.

Dorobek naukowy i dydaktyczny Profesora obejmuje ok. 130 prac naukowych, w tym 8 książek, ponad 80 artykułów naukowych oraz kilka podręczników. Wypromował 4 doktorów – jednym z nich była prof. Zyta Gilowska, późniejsza wicepremier i minister finansów. Otrzymał dwukrotnie nagrody Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Złoty Krzyż Zasługi. Za pomoc osobom represjonowanym uhonorowano go Medalem „Gorącym Sercem – Pomoc Uwięzionym” przyznanym przez podziemne struktury „Solidarności” Regionu Środkowo-Wschodniego.

Prof. Sławomir Kozłowski wniósł znaczny wkład w rozwój Wydziału Ekonomicznego, zwłaszcza w pierwszych kilkunastu latach jego istnienia i wspierał go po powrocie z emigracji. Miał wyraziste, prospołeczne poglądy, które starał się wprowadzać w życie na różnych polach swojej aktywności. Zostaje w pamięci współpracowników jako wspaniały kolega i uczestnik burzliwego czasu przemian.

Jerzy Węclawski

Bibliografia:

- Wydział Ekonomiczny Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie 1965–2005. *Księga Jubileuszowa*, red. J. Duda, Z. Szymański, J. Węclawski, Lublin 2005.
R. Orłowski, *Wydział Ekonomiczny Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej 1965–1995*, Lublin 1999.
Kto jest kim w Ameryce Polskiej, red. B. Wierzbiański, Nowy Jork 1996.

Prof. Jerzy Bartmiński patronem Pracowni Etnolingwistycznej

7 lutego 2023 r. minął rok od śmierci prof. Jerzego Bartmińskiego, światowej sławy językoznawcy, twórcy lubelskiej szkoły etnolingwistycznej, doskonałego dydaktyka. W ciągu prawie 60 lat pracy w Instytucie Filologii Polskiej UMCS wykształcił on wiele pokoleń polonistów, którym przekazał swoją pasję badania języka i kultury. Jego niezwykle liczne i nowatorskie publikacje z zakresu etnolingwistyki, folklorystyki, tekstologii i gramatyki na stałe weszły do kanonu lektur uniwersyteckich i są wysoko cenione przez naukowców polskich i zagranicznych.

Władze Wydziału Filologicznego, Instytutu Językoznawstwa i Literaturoznawstwa oraz uczniowie i najbliżsi współpracownicy prof. Jerzego Bartmińskiego, przekonani nie tylko o potrzebie uczczenia jego pamięci, ale także o konieczności kontynuowania prac przez niego rozpoczętych, wnioskowali do władz Uczelni o nadanie imienia Jerzego Bartmińskiego Pracowni Etnolingwistycznej – miejscu, które stworzył i które będzie służyć rozwojowi jego myśli naukowej. Wniosek ten został rozpatrzony pozytywnie, dzięki czemu oficjalna nazwa jednostki to obecnie Pracownia Etnolingwistyczna im. Jerzego Bartmińskiego.

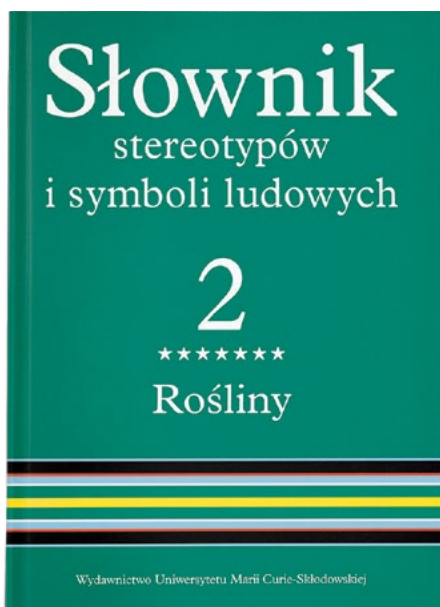
Badania etnolingwistyczne prowadzone w Instytucie Filologii Polskiej pod kierunkiem prof. Jerzego Bartmińskiego mają znacznie dłuższą historię niż sama pracownia. Kojarzone są z pracami, które Profesor rozpoczął w zasadzie na początku swojego zatrudnienia w UMCS (1961 r.) i rozwijał wraz z gronem najbliższych współpracowników skupionych w ramach zespołu etnolingwistycznego. Sama Pracownia Etnolingwistyczna została przez niego założona w 2008 r. (pod nazwą

Pracownia „Archiwum Etnolingwistyczne”) jako jednostka wyodrębniona z ówczesnego Zakładu Tekstologii i Gramatyki Współczesnego Języka Polskiego, której zadaniem jest gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie materiałów dotyczących języka i kultury ludowej. Profesor był nie tylko założycielem i wieloletnim kierownikiem pracowni, ale także autorem projektów w niej realizowanych. Materiały, które zebrał podczas badań terenowych w latach 1961–1970 w 71 wsiach Lubelszczyzny na potrzeby rozprawy doktorskiej, a później książki *O języku folkloru* (1973 r.), stanowiły pierwszą zwartą część taśmoteki nagrań tekstów gwarowych gromadzonych w pracowni (obecnie liczy ona ponad 1800 nośników – wielogodzinnych taśm szpulowych, kaset magnetofonowych, płyt CD). Przez kolejne kilkadziesiąt lat prof. Jerzy Bartmiński wraz z zespołem współpracowników i studentów prowadził dalsze eksploracje terenowe, dzięki czemu pracownia dysponuje jednym z najbogatszych w Polsce zbiorów nagrań dokumentujących gwarę i folklor słowny. Na bazie tych materiałów przygotowane zostały liczne publikacje, m.in. *Lubelskie* (cz. 1–6), powstałe jako czwarty tom monumentalnego wydawnictwa *Polska pieśń i muzyka ludowa. Źródła i materiały* (tzw. Nowy Kolberg), nagrodzone Nagrodą Naukową „Marii Curie” (2012) i Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (2012).

Z inicjatywy Profesora w pracowni wyodrębniona została ogólnopolska baza kolęd (KarKol) oraz powstała komputerowa baza Folbas, obejmująca teksty pieśni i wierszy z *Dzieł wszystkich* Oskara Kolberga. Głównym celem baz jest wspieranie najważniejszego przedsięwzięcia realizowanego w pracowni – *Słowni-*

Fot. Małgorzata Genca

ka stereotypów i symboli ludowych (1996–2022), którego koncepcję stworzył i przez lata rozwijał prof. Jerzy Bartmiński. Jego zamierzeniem było opracowanie dzieła, które pokaże bogactwo wyobrażeń ludowych, tradycyjny obraz świata i człowieka utrwalaony w języku, folklorze i obrzędach. Profesor cenił bowiem kulturę ludową bardzo wysoko – uważał, że jest bardziej uniwersalna niż kultura narodowa i wzywał do podniesienia etosu chłopskiego na poziom równy etosowi inteligentkiemu. O poparciu dla tej inicjatywy świadczą

↑ Prof. Jerzy Bartmiński

← Ostatni (z dotychczas opublikowanych) tom *Słownika stereotypów i symboli ludowych*, wydany w 2022 r.

granty, które uzyskał na projekty realizowane w pracowni oraz porozumienia zawierane z różnymi instytucjami edukacyjno-kulturalnymi korzystającymi z materiałów folklorystycznych w niej zgromadzonych. Pracownia od lat wspiera też proces dydaktyczny, jej zbiory i bazy są prezentowane i udostępniane studentom w ramach zajęć uniwersyteckich, a dzieci i młodzież szkolna mają możliwość zapoznania się z działalnością jednostki podczas Lubelskiego Festiwalu Nauki. Planowane są też inicjatywy mające na celu modernizację i digitalizację zbiorów w niej zgromadzonych, by mogły być dostępne dla szerszego grona odbiorców.

Prof. Jerzy Bartmiński był niezwykle otwarty na świat i lubił ludzi. Bardzo wysoko cenił sobie pracę zespołową i był jej doskonałym organizatorem, czego wyrazem jest stworzenie miejsca, którego działalność opiera się na współpracy osób przekonanych o potrzebie dokumentowania, badania i popularyzowania języka i kultury ludowej. Nadanie Pracowni Etnolingwistycznej imienia Jerzego Bartmińskiego jest więc nie tylko wyrazem uznania dla dorobku Profesora, ale przede wszystkim zobowiązaniem do kontynuowania jego myśli naukowej i podejmowania nowych inicjatyw etnolingwistycznych.

Katarzyna Prorok

Wspomnienie o prof. Karolu Klemensie Poznańskim (1931–2022)

Prof. dr hab. Karol Poznański (ur. 14 lutego 1931 r. w Żarkach, zm. 10 listopada 2022 r. w Warszawie) był wybitnym znawcą XIX-wiecznej historii wychowania, twórcą i wieloletnim dziekanem Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS, adiunktem w Pracowni Dziejów Oświaty Polskiej Akademii Nauk (PAN) w Warszawie, rektorem Wyższej Szkoły Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, kierował także Zakładem Historii Kultury Fizycznej w Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie.

Szkołę podstawową, gimnazjum i Liceum im. Tadeusza Kościuszki ukończył w rodzinnych Żarkach (woj. śląskie). Jego pragnieniem było podjęcie studiów technicznych na Politechnice Poznańskiej. Los jednak sprawił, że ukończył studia pedagogiczne na Wydziale Humanistycznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, gdzie pod kierunkiem prof. Jana Dobrzańskiego (ucznia prof. Stanisława Łempickiego, kierownika pierwszej polskiej Katedry Historii Oświaty i Szkolnictwa na Uniwersytecie Lwowskim) napisał pracę magisterską pt. *Szkoła elementarna w Kazimierzu Dolnym w XIX wieku*¹. Poprzez osobę swojego promotora nauko-

wego związany był z lwowską szkołą historii wychowania. Dalsza biografia naukowa i zawodowa związana go ze środowiskiem akademickim Lublina i Warszawy². Pierwsze doświadczenia dydaktyczne zdobył w Wojewódzkim Związku Spółdzielni Pracy w Lublinie, gdzie pracował od 1 stycznia 1951 r. do 20 czerwca 1953 r. na stanowisku kierownika pedagogicznego i wykładowcy na kursach dokształcania katedr. 1 września 1955 r. został zatrudniony jako asystent w reaktywowanej Katedrze Pedagogiki na Wydziale Humanistycznym UMCS³.

W maju 1957 r. na wydziale zorganizowano nowe katedry, m.in. Historii Oświaty i Wychowania, Psychologii Ogólnej i Rozwojowej oraz Psychologii Wychowawczej. W związku z zaistniałymi zmianami organizacyjnymi przeniósł się 1 września 1957 r. do kierowanej przez prof. J. Dobrzańskiego Katedry Historii Oświaty i Wychowania. Równoległe z działalnością dydaktyczną prowadził badania naukowe pod kierunkiem kierownika katedry, awansując 21 maja 1958 r. na stanowisko starszego asystenta. Przygotował rozprawę doktorską pt. *Szkoły rzemieślniczo-niedzielne w Królestwie Polskim w latach 1817–1864*, którą obronił w lutym 1961 r., uzyskując stopień naukowy doktora nauk humanistycznych⁴. Recenzentami jego rozprawy doktorskiej byli Łukasz Kurdybacha (uczeń prof. Stanisława Łempickiego) i Ryszard Wroczyński. Na mocy decyzji rektora z 22 czerwca

¹ W. Szulakiewicz, *Człowiek uniwersytetu – przyczynek do biografii naukowej Profesora Karola Poznańskiego (w dziewięćdziesiątą rocznicę urodzin, A Contribution to the Scientific Biography of Professor Karol Poznański (on His 90th Birthday))*. „Studia Paedagogica Ignatiana”, t. 24, nr 2, s. 111–112. [dostęp: 25.11.2022]; H. Markiewiczowa, *Profesor Karol Poznański. Życie i działalność naukowa, w: W kręgu oświaty, szkolnictwa i nauki. Księga Pamiątkowa dedykowana Profesorowi Karolowi Poznańskiemu*, Lublin 2011, s. 22; A. Winiarz, *Profesor Karol Poznański – organizator i pierwszy dziekan Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, w: W kręgu oświaty, szkolnictwa i nauki...*, dz. cyt., Lublin 2011, s. 29.

² W. Szulakiewicz, dz. cyt., s. 108, 109; H. Markiewiczowa, dz. cyt., s. 23.

³ A. Winiarz, dz. cyt., s. 28–29.

⁴ Archiwum UMCS, Akta osobowe Karola Poznańskiego, sygn. K 12406; W. Szulakiewicz, dz. cyt., s. 108, 109; H. Markiewiczowa, dz. cyt., s. 22; A. Winiarz, dz. cyt., s. 29.

Archiwum Wydziału Pedagogiki i Psychologii

1961 r. został mianowany z dn. 1 października tego roku adiunktem w wymienionej katedrze. W kolejnym roku zwrócił się do rektora Leopolda Seidlera z prośbą o zwolnienie z pracy (od 1 marca 1962 r. został zatrudniony na stanowisku adiunkta w Pracowni Dziejów Oświaty PAN w Warszawie)⁵. W tym okresie współredagował podręcznik akademicki pt. *Historia wychowania* wydany pod kierunkiem prof. Łukasza Kurdybachy. Współpraca z PAN będzie jeszcze wielokrotnie przewijać się w biografii naukowej Profesora, który od 1985 do 2002 r. pełnił funkcję przewodniczącego Zespołu Historii Wychowania Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, a członkiem KNP PAN był od 1984 r.⁶

Do Lublina wrócił 1 września 1970 r. i został powołany na stanowisko docenta etatowego w Zakładzie Pedagogiki Instytutu Nauk Pedagogicznych i Filozoficznych UMCS. Współtworzył Wyższą Szkołę Nauczycielską w Lublinie jako filię tej Uczelni, a uzyskawszy 15 maja 1971 r. pozytywną decyzję Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego został powołany na kierownika nowej placówki. W ciągu kilku miesięcy zorganizował od podstaw WSN w budynku przy ul. Narutowicza 12, tworząc sekcje: humanistyczno-pedagogiczną i matematyczno-przyrodniczą. W ich ramach na studiach stacjonarnych funkcjonowały następujące kierunki: wychowanie muzyczne, nauczanie początkowe z wychowaniem muzycznym, filologia rosyjska, matematyka z fizyką i zajęcia praktyczno-techniczne z fizyką. Natomiast na studiach zaocznych, adresowanych do absolwentów Studium Nauczycielskiego, przewidziano kierunki: matematyka i fizyka, nauczanie początkowe i filologia rosyjska⁷.

Obowiązki dydaktyczne i administracyjne w WSN nie stanowiły dla niego przeszkody w przygotowaniu się do kolokwium habilitacyjnego. Rada Wydziału Humanistycznego UMCS na posiedzeniu 29 marca 1972 r. podjęła uchwałę o nadaniu mu stopnia doktora habilitowanego w zakresie historii oświaty i wychowania na podstawie dorobku naukowego i rozprawy pt. *Reforma szkolna w Królestwie Polskim w 1862 roku*⁸.

Funkcjonujący w strukturze Wydziału Humanistycznego Instytut Nauk Pedagogicznych i Filozoficznych został 30 września 1972 r. podzielony na dwie jednostki organizacyjne: Instytut Pedagogiki i Psychologii oraz Instytut Filozofii i Socjologii. Doc. dr hab. Karol Poznański wystąpił 16 listopada 1972 r. na posiedzeniu Senatu UMCS z wnioskiem o utworzenie na uniwersytecie nowego wydziału, dla którego przyjęto ostatecznie nazwę: Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS. To właśnie wnioskodawcy jako nowemu dziekanowi powierzono wówczas misję zorganizowania tego wydziału i przeprowadzania rekrutacji. Dzięki jego energicznym działaniom stało się możliwe zabezpieczenie bazy lokalowej, pozyskanie odpowiedniej kadry naukowej

⁵ A. Winiarz, dz. cyt., s. 30–31.

⁶ W. Szulakiewicz, dz. cyt., s. 116; H. Raczek, A. Pawluk-Skrzypek, M. Hajkowska, *Zakład Historii Wychowania i Pedagogiki Porównawczej*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 1995, t. 16, s. 75.

⁷ H. Markiewiczowa, dz. cyt., s. 23; A. Winiarz, dz. cyt. s. 32.

⁸ H. Markiewiczowa, dz. cyt., s. 22.

i dydaktycznej oraz wyposażenie pracowni nowego zakładu w niezbędny sprzęt i pomoce naukowe⁹.

Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS zainaugurował oficjalnie swoją działalność w październiku 1973 r., przejmując kształcenie na kierunkach pedagogicznych realizowanych dotąd przez Instytut Pedagogiki i Psychologii oraz była WSN. Sprawne funkcjonowanie wydziału oraz uruchomienie nowych kierunków m.in. pedagogika szkolna, pedagogika kulturalno-oświatowa, wychowanie plastyczne i zajęcia praktyczno-techniczne, pedagogika specjalna, pedagogika przedszkolna dla absolwentów Studiów Nauczycielskich było możliwe dzięki zdolnościom organizacyjnym, wiedzy i taktyce dziekana Karola Poznańskiego¹⁰. To za jego sprawą w 1977 r. wydział miał 11 samodzielnych pracowników, 18 doktorów oraz 142 asystentów i starszych asystentów. Potrafił stworzyć atmosferę sprzyjającą pracy naukowej, zachęcał, wspierał, życzliwie rozmawiał z pracownikami o ich problemach, łagodził rodzące się konflikty. Tylko w pierwszych 4 latach istnienia wydziału sfinalizowano 3 przewody habilitacyjne, 1 przewod kwalifikacyjny na docenta, 8 przewodów doktorskich i 4 kwalifikacyjne na stanowisko adiunkta w zakładach artystycznych. Dziekan Karol Poznański doprowadził także do uzyskania przez wydział w maju 1980 r. prawa do nadawania stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki¹¹.

Sukcesami kończyły się jego starania o rozbudowę instytucjonalną wydziału – 1 września 1976 r. powołano Instytut Wychowania Artystycznego, w skład którego weszły Zakład Wychowania Muzycznego i Zakład Wychowania Plastycznego, 1 września 1977 r. utworzono Instytut Psychologii, a 1 lutego 1979 r. powstała Pracownia Biologicznych Podstaw Zachowania. Dzięki tym działaniom w roku akademickim 1979/1980 Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS obejmował 3 In-

stytuty: Pedagogiki, Wychowania Artystycznego, Psychologii, 12 zakładów, 1 pracownię oraz 2 jednostki pozainstytutowe: Zakład Wychowania Technicznego i Zakład Audiowizualnych Środków Dydaktycznych. Także baza lokalowa wydziału wzbogaciła się o pawilon dydaktyczny i miejsca noclegowe dla studentów w budynku przy ul. Zana 11¹².

Karol Poznański 1 września 1984 r. został służbowo przeniesiony z UMCS do Wyższej Szkoły Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej (obecnie Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej) w Warszawie. Trzykrotnie był wybierany na rektora tej uczelni i przyczynił się znacząco do jej rozwoju, powiększając zaplecze naukowo-badawcze Akademii. Kontynuował równocześnie pracę naukową, której zwieńczeniem było uzyskanie w 1986 r. tytułu profesora nadzwyczajnego nauk humanistycznych, a w 1991 r. tytułu profesora zwyczajnego. W latach 1998–2002 kierował Zakładem Historii Kultury Fizycznej w Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. W 2017 r. otrzymał od kapituły Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN medal Za Zasługi dla Rozwoju Polskiej Pedagogiki¹³.

Pracując w stolicy, Profesor nigdy nie zerwał kontaktów ze środowiskiem naukowym Lublina, a szczególnie z Wydziałem Pedagogiki i Psychologii, który był dziełem jego życia. Z okazji swego 60-lecia UMCS nadał prof. Karolowi Poznańskiemu medal za zasługi dla Uczelni i znaczący dorobek naukowy. Współpracownicy, doktoranci, studenci będą zawsze wspominać Profesora jako człowieka o wielkiej życzliwości, chętnego do pomocy w różnych sytuacjach życiowych, często wykraczających poza kwestie zawodowe. W pracy naukowej otwarty i dociekliwy, za najważniejsze kryterium uznawał prawdę historyczną, budując swoje relacje ze środowiskiem naukowym w oparciu o szeroko rozumiane partnerstwo, szacunek i dbałość o wysoki poziom analitycznej dyskusji intelektualnej.

*Renata Bednarz-Grzybek
Monika Hajkowska*

⁹ A. Winiarz, dz. cyt., s. 33–34.; R. Bednarz, H. Raczek, *Historia Instytutu Pedagogiki*, w: *Instytut Pedagogiki UMCS – Wczoraj i dziś*, Lublin 2010, s. 12, 75; R. Bednarz-Grzybek, M. Hajkowska, T. Ostrowski, *Historia Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS*, w: *Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*, Lublin 2013, s. 14. Zob. szerzej: K. Poznański, *Geneza i pierwsze lata Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS w Lublinie. Kalendarium przeobrażeń strukturalnych i organizacyjnych w latach 1971–1984*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 1995, t. 16, s. 9–40.

¹⁰ A. Winiarz, dz. cyt., s. 33–35.

¹¹ A. Winiarz, dz. cyt., s. 35.

¹² A. Winiarz, dz. cyt., s. 36.

¹³ W. Szulakiewicz, dz. cyt., s. 117–118.

Fot. Wydawnictwo UMCS

Kolejny tom z serii „Recepcja mediów”

Nakładem Wydawnictwa UMCS ukazał się 8. tom z serii „Recepcja mediów” – po raz pierwszy w formie e-booka. Książka pt. *Recepcja mediów. Wnioski z badań – lata 2020–2021* została wydana pod redakcją dr hab. Anny Granat z Katedry Informatologii, Bibliologii i Edukacji Medialnej UMCS.

W tomie zaprezentowano wyniki badań związanych głównie z recepcją środków masowego przekazu w czasie pandemii COVID-19. Ze względu na to, że publikacja dotyczy lat 2020–2021, jest to szczególnie uzasadnione. Temat wywołanej przez koronawirusa SARS-CoV-2 pandemii zdominował wszelkie inne problemy badawcze, gdyż dotknął większość ludzi na całym świecie w zasadzie we wszelkich sferach życia, w tym w sferze odbioru mediów.

Na łamach sześcirozdziałowej książki autorzy szukają odpowiedzi na pytanie, co warto uznać za tytułowe „pandemiczne antidotum”, omawiają ważny temat edukacji medialnej w zakresie cyfryzacji edukacji jako wyniku zapotrzebowania na odmienny sposób

kształcenia w okresie pandemii COVID-19, prezentują kwestie odbioru reklamy i nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, a także obrazują językoznawczy punkt widzenia przekazów medialnych z perspektywy ich odbiorców.

Należy podkreślić, że ostatni rozdział ma zupełnie inny charakter. Taras Didyk przedstawia w nim funkcję propagandową stron okładowych czasopism satyrycznych „Крокодил” i „Перець” w czasach ZSRR. Tekst ten nie dotyczy pandemii, mimo że badania były prowadzone w tym właśnie czasie, ma natomiast charakter jak najbardziej aktualny w wymiarze profetycznym. Tom ukazał się bowiem w 2022 r., kiedy Rosja dopuściła się zbrojnego ataku na Ukrainę, wywołując wojnę. Wojna zglobalizowała się w wymiarze informacyjnym, opartym na manipulacji i propagandzie, a ta zaś, w wykonaniu rosyjskim, ma swoje niechlubne źródło w propagandzie ZSRR.

Młody badacz z Ukrainy, biorący w 2022 r. czynny udział w obronie swojej ojczyzny, zjawisko to bardzo szczegółowo, umieszczając w szerokim kontekście historycznym, omówił rok przed inwazją, przybliżając odbiór wybranych stron okładowych dwóch satyrycznych czasopism.

Publikacja jest dostępna do pobrania na stronie Wydawnictwa UMCS w zakładce E-booki.

Anna Granat

Monografia na temat zagrożeń zdrowotnych

W styczniu 2023 r. nakładem Wydawnictwa UMCS ukazała się publikacja pt. *Zagrożenia bezpieczeństwa w procesach globalizacji. Zagrożenia zdrowotne* będąca pokłosiem cyklicznej międzynarodowej konferencji naukowej odbywającej się pod hasłem „Zagrożenia bezpieczeństwa w procesach globalizacji”. Kolejny tom z serii, podejmujący problematykę zagrożeń zdrowotnych, został wydany pod wspólną redakcją pracowników Instytutu Nauk o Polityce i Administracji UMCS: prof. dr. hab. Marka Pietrasia z Katedry Stosunków Międzynarodowych, prof. dr. hab. Henryka Chałupczaka i dr. hab. Katarzyny Marzęda-Młynarskiej, prof. UMCS z Katedry Bezpieczeństwa Międzynarodowego oraz pracownicy Akademii Zamojskiej dr Ewa Pogorzalej.

Idea konferencji na temat zagrożeń współczesnego świata zrodziła się w 2019 r. w środowisku badaczy INoPiA UMCS oraz Instytutu Nauk Społecznych Uczelni Państwowej im. Szymona Szymonowica w Zamościu (obecnie Akademii Zamojskiej). Ich intencją było zapoczątkowanie dyskusji na temat dynamiki współczesnego środowiska bezpieczeństwa w obliczu zmiany zakresu i charakteru jego zagrożeń. Z perspektywy czasu okazało się, że inicjatywa ta stała się nie tylko ważnym wydarzeniem intelektualnym, ale także platformą dającą szansę na spotkanie i wymianę poglądów badaczy reprezentujących różne dyscypliny i środowiska naukowe, zarówno

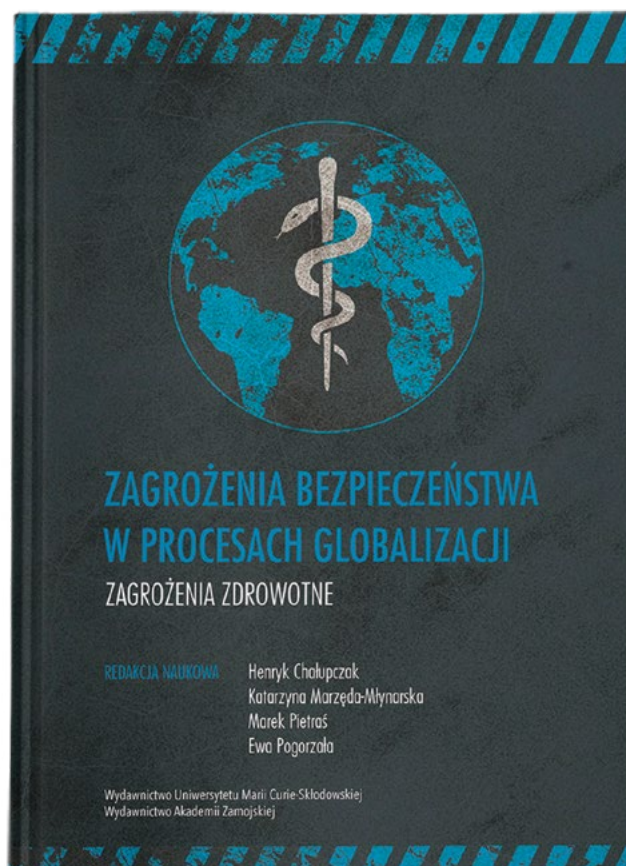
praktyków, jak i teoretyków, próbujących zrozumieć i na nowo zdefiniować otaczającą nas rzeczywistość. Inaugurację pierwszej z cyklu konferencji można także uznać za symboliczną w kontekście późniejszych wydarzeń – pandemii Covid-19 stanowiącej inspirację do dyskusji na temat zagrożeń zdrowotnych, a także wojny w Ukrainie wyznaczającej przedmiot (zagrożenia militarne) kolejnej konferencji pod hasłem „Zagrożenia

bezpieczeństwa w procesach globalizacji”.

Prezentowana publikacja stanowi pierwszą na polskim rynku wydawniczym monografię podejmującą w kompleksowy sposób problematykę bezpieczeństwa zdrowotnego z perspektywy politologicznej. Jej główną zaletą jest połączenie w jednym tomie analiz teoretycznych i empirycznych związanych z kategorią bezpieczeństwa zdrowotnego i jego zagrożeniami, które można przyporządkować do trzech obszarów: konceptualizacji zagrożeń zdrowotnych z perspektywy teoretyczno-doktrynalnej, koncepcji neutralizacji zagrożeń bezpieczeństwa zdrowotnego oraz implikacji współczesnych zagro-

żeń zdrowotnych. Tworzy ją 28 rozdziałów, które nie wyczerpują tematu zagrożeń zdrowotnych. Stanowią jednak ważny punkt odniesienia i jednocześnie zaproszenie do dalszego zgłębiania tematu, a przede wszystkim swoisty „zaczyn” przyszłych badań innych niemilitarnych wymiarów i zagrożeń bezpieczeństwa.

Katarzyna Marzęda-Młynarska

Spotkanie z Anną Dobrowolską

Od września 1940 roku byłem więźniem w obozie koncentracyjnym w Auschwitz. Wykonałem „ponad 50 tysięcy zdjęć do obozowych kartotek oraz dokumentację eksperymentów doktora Mengelego” – tak swoją historię zaczyna Wilhelm Brasse, bohater książki Anny Dobrowolskiej, która gościła 17 stycznia na Wydziale Filologicznym UMCS.

Anna Dobrowolska podczas spotkania opowiedziała historię niezwykłego fotografa, więźnia obozu koncentracyjnego, bohatera książki wydanej w 10. rocznicę jego śmierci. Rozmowę z autorką publikacji pt. *Byłem fotografem w Auschwitz. Prawdziwa historia Wilhelma Brassego* przeprowadził dr hab. Adam Kopciowski, prof. Uczelni, p.o. kierownik Pracowni Kultury i Historii Żydów UMCS.

Podczas wydarzenia odbyła się także projekcja poruszającego filmu dokumentalnego „Portrecista” w reżyserii Ireneusza Dobrowolskiego, przedstawiającego kulisy pracy Wilhelma Brassego.

Spotkanie zorganizował Wydział Filologiczny UMCS we współpracy z Biurem Promocji i Popularyzacji Nauki UMCS.

Barbara Uljasz

Fot. Barbara Proff

Brody – „stolica Żydów” we wspomnieniach żydowskich mieszkańców

25 stycznia 2023 r. w Sali Czarnej Bramy Grodzkiej Teatru NN odbyło się spotkanie pt. „Brody – «stolica Żydów» we wspomnieniach żydowskich mieszkańców” współorganizowane przez Katedrę Kultury i Historii Żydów UMCS. O autorach – Josefie R. Ehrlichu i Adeli von Mises oraz ich wspomnieniach z rodzinnego sztetla mówiły redaktorki dwóch tomów: dr Agata Rybińska (UMCS) o *Drodze mojego życia. Wspomnieniach byłego chasyda* J. R. Ehrlicha oraz dr Maria Antosik-Piela (UW) o *Ciotka Adela opowiada...* A. von Mises. Tomy ukazały się w serii Wydawnictwa Naukowego PWN „Żydzi. Autobiografia. Polska” pod redakcją naukową profesorów Uniwersytetu Wrocławskiego: Marcina Wodzińskiego, Joanny Degler i Agnieszki Jagodzińskiej.

Należy podkreślić, że większość dzieł z tej serii nie była dotąd publikowana w języku polskim, są to przekłady z jidysz, hebrajskiego lub niemieckiego. Bez wątpienia stanowią one interesujące źródła wiedzy o żydowskiej historii, kulturze, literaturze i etnografii (od XVII po XX w.). Niektóre ze wspomnień wyszły spod piór amatorów, a inne napisali wybitni pisarze i poetki literatury jidysz. Jeden z kolejnych tomów pt. *Mgliste lata dzieciństwa. Wspomnienia z Zamościa* autorstwa Icchoka Lejbusza Pereca dotyczy Lubelszczyzny, a dokładniej – Zamościa.

Więcej informacji o autorach i ich dziełach można znaleźć na stronie: <https://zydzi.autobiografia.uni.wroc.pl/>.

Agata Rybińska

Trzy lata z polską kulturą studencką

—

Podążając za myślą Ireny Wojnar, która pisze, że „kulturę pojmujemy dziś nie tylko jako dziedzictwo, uniwersum twórczych dokonań ludzkości w dziedzinie nauki i sztuki, ale za pomocą tego terminu określamy humanistyczną jakość ludzkich działań i sposobu życia”¹, przez trzy ostatnie lata w Akademickim Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka definiowaliśmy na nowo działalność kulturalną naszych studentów.

Obserwowaliśmy, słuchaliśmy, rozmawialiśmy i pytaliśmy, a także współuczestniczyliśmy oraz współorganizowaliśmy zespoły, grupy, warsztaty, koncerty, spektakle, pokazy i festiwale. Razem z Lubelskim Węglem „Bogdanka” S.A. powołaliśmy do życia „Stypendia Kulturalne Bogdanki w Chatce Żaka”, aby umożliwić naszym studentom realizację ich autorskich projektów artystycznych i kulturalnych. Po 48 latach reaktywaliśmy lubelską Studencką Wiosnę Teatralną, dostrzegając na nowo rosnące zainteresowanie działalnością nieprofesjonalnych teatrów studenckich. Otworzyliśmy szeroko drzwi naszych pracowni i sal warsztatowych, a także nasze sceny oraz studio telewizyjne dla młodych, zdolnych i nietuzinkowych ludzi, którzy w okresie swoich studiów chcą się rozwijać w obszarze kultury.

Efektem podjętych działań jest ponad 200 wydarzeń w naszej jednostce przy średnim udziale 150 osób tylko w roku 2022 i ponad 400 studentów tworzących aktywnie w działających u nas na stałe Zespołach Artystycznych.

1 Irena Wojnar, *Aktualne procesy edukacji i kultury w Polsce i na świecie*, (w:) *Edukacja wobec wyzwań XXI wieku*, red. I. Wojnar, J. Kubin, Warszawa 1996, s. 25.

Minione trzy lata to równoległe działania w kontekście ogólnopolskim: badania aktualnych potrzeb polskich studentów w kulturze zrealizowane wraz z Narodowym Centrum Kultury² oraz sieciowania wciąż istniejących akademickich centrów kultury (w 13 polskich miastach³). Nasze systemowe prace pod hasłem ogólnopolskiego Forum Kultury Studenckiej⁴ uwiaryściły potrzebę rozwoju obszaru zainteresowań polskich studentów, jakim jest współtworzenie kultury dedykowanej bezpośrednio ich środowisku. Aspekt wspólnotowy uczestnictwa, niekomercyjny charakter, ukierunkowanie działań na potrzeby studentów oraz wsparcie merytoryczne i organizacyjne w rozwijaniu twórczości czy też indywidualnych kompetencji to tylko część potrzeb powtarzających się w naszych codziennych pracach na rzecz opisywanej społeczności.

2 Raport z przeprowadzonych badań: <https://phavi.umcs.pl/attachments/2020/1126/103244-fks-diagnoza-kierunkow-rozwoju-kultury-studenckiej-raport.pdf>.

3 Jednostki biorące udział w projekcie (stan na listopad 2022 r.): Akademickie Centrum Kultury Politechniki Częstochowskiej, Akademickie Centrum Kultury Uniwersytetu Gdańskiego „ALTERNATOR”, Centrum Kultury Studenckiej Mrowisko Politechniki Śląskiej w Gliwicach, Centrum Nauki i Kultury Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Centrum Kultury i Kształcenia Ustawicznego Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, Akademickie Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka w Lublinie, Studenckie Radio Żak Politechniki Łódzkiej, Akademickie Centrum Kultury UMW w Olsztynie, Centrum Kultury Studenckiej Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Uczelniany Ośrodek Kultury Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Strefa Kultury Studenckiej Uniwersytetu Szczecińskiego, Akademickie Centrum Kultury i Sztuki OD NOWA w Toruniu, Strefa Kultury Studenckiej Politechniki Wrocławskiej.

4 Szerzej o Forum Kultury Studenckiej: <https://www.umcs.pl/pl/ogolnopskie-forum-kultury-studenckiej,21071.htm>.

↑ Ogólnopolska kadra kultury studenckiej

Wobec szerokiej, lecz nie zawsze wartościowej oferty komercyjnej spędzania czasu wolnego ważnym aspektem pracy ośrodków uczelnianych jest misyjny i włączający charakter działań dodatkowych kierowanych do młodych ludzi. Wielokrotnie podkreślany przez studentów element towarzyskości i wspólnego uczestnictwa, budujący ich grupową tożsamość, otwiera szansę ośrodków uczelnianych na wzmocnienie roli emblematycznego miejsca skupiania kultury studenckiej, a tym samym inicjowania świadomości kulturowej oraz wartościowych nawyków młodych Polaków.

Ożywienie bogatej w naszym kraju tradycji kultury studenckiej daje szansę rozwoju polskim ośrodkom akademickim w zakresie ich historycznie ważnej roli kulturotwórczej. W kontekście tak sformułowanych zadań jednostki zajmujące się wzmocnieniem polskiej kultury studenckiej nie są dzisiaj zdolne sprostać im w wystarczającym stopniu, choć podkreślana w debacie publicznej tzw. trzecia misja uniwersytetów, do której przede wszystkim zalicza się ich rolę kulturotwórczą, stwarza szansę wpływu uczelni na rozwój społeczny.

Nasze trzyletnie działania w ramach ogólnopolskiego Forum Kultury Studenckiej zilustrowały potrzebę

Fot. Jan Jezak

Fot. Jan Jezak

integracji i budowy stałej sieci współpracy pomiędzy akademickimi instytucjami kultury w Polsce. Umożliwi to wymianę wiedzy, wzajemną inspirację oraz skuteczniejsze działania na polu wsparcia rozwoju młodych ludzi w czasie ich studiów. Szczególnie istotnym zadaniem wydaje się wprowadzenie na nowo do debaty

← Spektakl Teatru Tańca Zmysł

← Spektakl Częstochowskiego Teatru Tańca

publicznej pojęcia „kultura studencka” oraz pokazanie skali i znaczenia tego zjawiska w szerszym kontekście jego wpływu na postawy społeczne polskich studentów. Z pewnością współcześnie jej charakter jest inny niż w wieku XX, jednak badania oraz nasza współpraca pokazały, jak duży potencjał drzemie w młodych ludziach. Jego stały rozwój wymaga systemowej budowy odpowiednich narzędzi. Kultura studencka stanowi pewien odrębny od kultury głównego nurtu fenomen i niewątpliwie zasługuje na poświęcenie jej większej niż dotychczas uwagi.

Proces badań oraz sieciowania ogólnopolskiej współpracy polskich instytucji kultury studenckiej, działających przy szkołach wyższych w całym kraju, przeprowadzony przez Akademickie Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka pozwala na przygotowanie rekomendacji naszego środowiska dla Ministerstwa Edukacji i Nauki. Naszym celem jest wzmocnienie misji kulturotwórczej polskich uczelni i opracowanie efektywnych narzędzi do: stałego monitorowania i badania kierunków rozwoju kultury studenckiej w Polsce, pracy nad rozwiązaniami formalnymi dla prezentowanego obszaru aktywności szkół wyższych, rozbudowywania współpracy polskich ośrodków akademickich w ramach tzw. trzeciej misji uniwersytetów, opracowania stałego systemu wsparcia programowego i finansowego działających w Polsce akademickich ośrodków kultury studenckiej, jak również rozwijania współpracy międzynarodowej polskich ośrodków akademickich w omawianym zakresie.

Polska kultura studencka była i jest, ale to, jaka będzie, nie zależy wyłącznie od naszych studentów, a w dużym stopniu od tego, jakie warunki i możliwości im zapewnimy.

Izabela Pastuszko

Współpraca Centrum Europy Wschodniej z Urzędem Miasta i Miejską Biblioteką Publiczną

Obecność w Lublinie uchodźców przed wojną obywateli Ukrainy stawia przed nami rozmaite wyzwania. Poza zaspokojeniem podstawowych potrzeb, takich jak zakwaterowanie, utrzymanie czy opieka lekarska, ważne jest również, aby zatroszczyć się o ich zainteresowania edukacyjne i kulturalne, w co wpisuje się możliwość wypożyczania przez uchodźców z Ukrainy książek w języku ojczystym oraz związana z tym obsługa czytelników ukraińskich przez pracowników bibliotek. Wychodząc naprzeciw tym oczekiwaniom, Biuro – Centrum Współpracy Międzynarodowej Urzędu Miasta Lublin wspólnie z Miejską Biblioteką Publiczną im. Hieronima Łopacińskiego zorganizowały kurs języka i kultury ukraińskiej dla pracowników różnych filii MBP. Za realizację tego zadania odpowiadała dr Nadia Gergało-Dąbek z Centrum Europy Wschodniej UMCS, które od początku wielkoskalowej inwazji podejmuje różnorodne działania na rzecz wsparcia dla Ukrainy.

Kurs trwał od 15 września 2022 r. do 19 stycznia 2023 r. i obejmował 30 godzin lekcyjnych. W trakcie zajęć uczestniczki poznawały nie tylko słownictwo i gramatykę ukraińską, lecz także zdobywały wiedzę na temat literatury, historii i kultury ukraińskiej. Mogły dowiedzieć się m.in., jakie znaczenie ma język dla

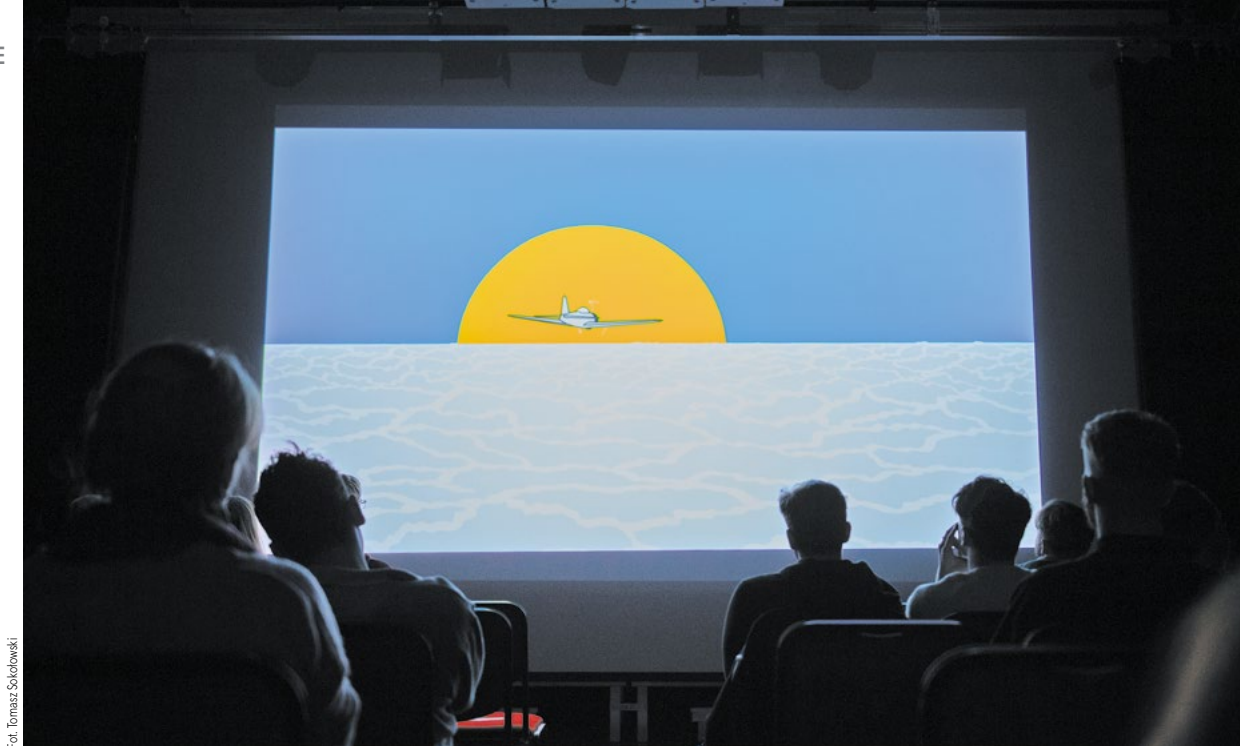
tożsamości narodowej, skąd się wzięła dwujęzyczność w Ukrainie, dlaczego język ukraiński był wielokrotnie zakazywany przez Imperium Rosyjskie, czym jest wyszywanka i jakie ma znaczenie dla Ukraińców, dlaczego „ruski” nie oznacza „rosyjski” itp. Szczególną uwagę zwrócono na podobieństwa do języka polskiego pomagające w nauce ukraińskiego, jak również na tzw. fałszywych przyjaciół, czyli wyrazy, które w języku polskim i ukraińskim brzmią identycznie lub podobnie, jednak mają inne znaczenie. Zajęcia spotkały się z pozytywnym odbiorem ze strony pracownic MBP i cieszyły się wśród nich dużym zainteresowaniem.

Warto odnotować, że w sześciu filiach są już dostępne książki w języku ukraińskim, które dla czytelników z Ukrainy stanowią symboliczny łącznik z ich ojczyzną. Zwracanie się do nich w języku ukraińskim przez pracownice bibliotek jest zarówno wyrazem kultury i życzliwości, jak i czynnikiem przełamującym bariery oraz tworzącym przyjazne środowisko o działaniu terapeutycznym. Na zakończenie kursu uczestniczki otrzymały dyplomy z rąk Krzysztofa Stanowskiego, dyrektora Biura – Centrum Współpracy Międzynarodowej UM Lublin. Realizacja kursu była możliwa dzięki dofinansowaniu ze środków Biura Przedstawicielstwa Tajpei w Polsce.

Nadia Gergało-Dąbek

Fot. Maryna Kalashnik

Fot. Tomasz Sobolewski

Jubileuszowy pokaz prac filmowych studentów produkcji medialnej

20 stycznia w Małej Sali Widowiskowej Akademickiego Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka odbył się jubileuszowy pokaz prac filmowych studentów Wydziału Politologii i Dziennikarstwa UMCS.

Wydarzenie zorganizowano z okazji pięciolecia realizacji otwartych projekcji filmów, które powstają w ramach zajęć technologia produkcji na kierunku produkcja medialna. Opiekunką przedmiotu i zarazem organizatorką pokazów jest dr Ilona Dąbrowska, która podsumowała

wydarzenie słowami: *Jubileuszowy pokaz to święto zarówno naszych obecnych studentów, jak i absolwentów, ponieważ wśród najlepszych prac, wybranych ze zbioru wszystkich powstałych pod moją opieką w ciągu ostatnich pięciu lat, połowę stanowiły prace osób, które opuściły już mury naszej Uczelni. Wydarzenie stało się tym samym podsumowaniem dotychczasowych osiągnięć, a także okazją do ponownego spotkania z absolwentami. Jestem pełna podziwu dla kreatywności, wytrwałości i profesjonalizmu naszych młodych adeptów sztuki medialnej.*

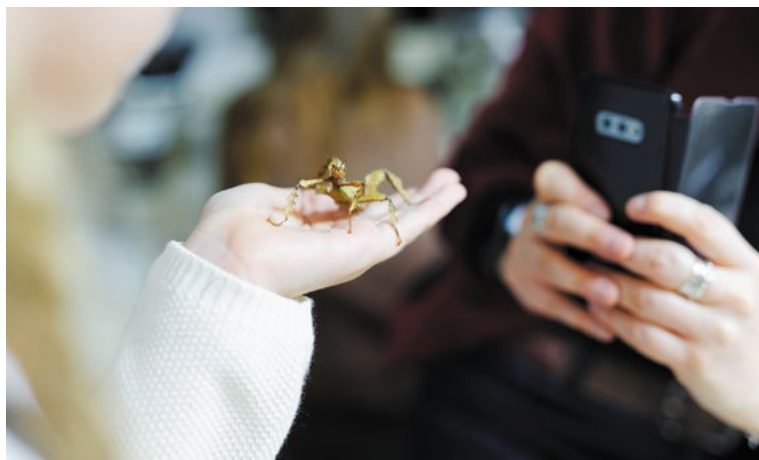
Pokaz podzielono na trzy części, w pierwszej widowie mogli obejrzeć najlepsze animacje, w drugiej etiudy filmowe, a w trzeciej – teledyski. Całość uatrakcyjniły występy „na żywo” młodych artystów – studentek i studentów Wydziału Politologii i Dziennikarstwa. Tłumnie zgromadzona na sali publiczność, pośród której znaleźli się, obok samych autorów i ich bliskich, przedstawiciele władz UMCS, Wydziału Politologii i Dziennikarstwa oraz nauczyciele akademicy, bardzo ciepło przyjęła wszystkie zaprezentowane prace. Z niecierpliwością czekamy na kolejne okazje do prezentacji artystycznych umiejętności naszych studentów.

Ilona Dąbrowska

Fot. Tomasz Sobolewski

XII Noc Biologów, 13 stycznia 2023 r.

Fot. Bartosz Proll

Fot. Bartosz Proll

Koncert noworoczny – radcowie prawni i adwokaci z pomocą dla zwierząt, 12 stycznia 2023 r.

UMCS

UNIWERSYTET MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ

Baza wiedzy i potencjału badawczego UMCS

bazawiedzy.umcs.pl

